

Vabariigi Valitsuse määruse
„Sõrve looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“ eelnõu
SELETUSKIRI

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega moodustatakse Sõrve looduskaitseala ja kehtestatakse selle kaitsekord.

Sõrve looduskaitseala (edaspidi ka kaitseala) asub Harju maakonnas Harku vallas Ilmandu, Liikva, Muraste, Rannamõisa, Sõrve, Vahi ja Viti külas ning Saue vallas Vatsla külas. Sõrve looduskaitseala on tihedalt asustatud piirkonnas üks väheseid terviklikult säilinud kompaktsaid loodusmassiive, millel on suur roll ökosüsteemide toimimise tagamisel, loodusliku mitmekesisuse säilimisel ning piirkonna ja Eesti elanikele oluliste loodushüvede pakkumisel.

Kaitseala territoorium on osaliselt juba praegu kaitse all Vatsla merikotka, Sõrve merikotka, Vatsla kanakulli, Tugamanni kanakulli ja Sõrvemetsa käpaliste püsielupaigana. Eelnõukohase määrusega moodustatakse looduskaitseala, liites olemasolevad püsielupaigad ja laiendades kaitstavat ala. Looduskaitseseaduse (edaspidi ka *LKS*) § 13 lõike 1 alusel määratakse looduskaitsealale ühtne kaitsekord. Kaitsealal on väga mitmekesine loodusmaastik, ala põhjaosas leidub looduslikus seisus loometsi, liigirikkaid looniite ja rabakooslusi, lõunaosas laiuvad lütemännikud ning edelapiiril Vääna jõe äärsed lamminiidud koos vanajõgedega. Suur osa kaitsealast on kaetud metsaga, kus leidub kaitsealuste liikide elupaiku ja kasvukohti. Looduskaitseseaduse § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna spetsialist Kerttu Elm (tel 5689 3674, e-post kerttu.elm@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse planeerimise osakonna juhtivspetsialist Riina Kotter (tel 503 7128, e-post riina.kotter@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti õigusosakonna jurist Reelika Metshein (tel 5697 7994, e-post reelika.metshein@keskkonnaamet.ee). Kliimaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministeeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson, (tel 626 2880, e-post marika.erikson@kliimaministeerium.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta, säilitada, taastada ja tutvustada terviklikku loodusmaastikku, maastikuilmet, alal asuvaid looduslikke ja poollooduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Liigid, kelle elupaiku kaitstakse, on merikotkas (*Haliaetus albicilla*), kassikakk (*Bubo bubo*), karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*), laanerähn (*Picoides tridactylus*), kanakull (*Accipiter gentilis*), soomurakas (*Rubus arcticus*), jumalakäpp (*Orchis mascula*), kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*), pruun raunjalg (*Asplenium trichomanes*) ja põõsasmaran (*Potentilla fruticosa*).

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Sõrve looduskaitseala kaitse all olemise eelduseks on alale eesmärgiks seatud väärtuste tüüpilisus, esteetilisus, ohustatus ja haruldus.

Tüüpilisus ja esteetilisus. Kaitseala hõlmab Põhja-Eesti paepealsetele aladele tüüpilisi loodusmaastikke, milleks on loometsad ja alvarid. Väärtust lisab see, et kuigi kaitseala paikneb Tallinna lähistel tiheasustusalade vahel, on seal võrdlemisi suurel ja kompaktsel alal säilinud looduslikuna Eestile tüüpilisi metsa-, niidu- ja soolasid. Loodusmaastike suur osakaal linnalähedases piirkonnas annab kaitsealale suure esteetilise väärtuse ja pakub võimaluse tutvustada loodusväärtusi.

Ohustatus ja haruldus. Terviklik loodusmaastik pakub elupaiku ja refuugiumit paljudele liikidele. Kuigi metsad on osaliselt inimtegevusest tugevasti mõjutatud, on säilinud ka elustiku suuremale mitmekesisusele viitavaid metsakooslusi, sh vääriselupaiku. Loodusmaastikku ohustavad enim jäädavad muutused: peamiselt uued kaevandused, ehitamine ja suured raietööd. Loodusmaastikus leidub ka inimtegevusest negatiivselt mõjutatud alasid, kus võib vajalikuks osutuda koosluste hea seisundi taastamine.

Merikotkas (*Haliaetus albicilla*) on Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi ohualtis seisus ja on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Merikotkas on Eesti rannikualadel ning suurte siseveekogude ja jõgede lähedal levinud haudelind, kelle arvukus on viimastel kümnenditel suurenenud, kuid ajaloolist arvukuse taset ei ole seni saavutatud. Pesa ehitab merikotkas meelsamini männikutesse ning pesapuuna eelistab mändi ja haaba. Merikotkas pesitseb vanades metsades, kus pesapaigaks oleva metsa keskmine vanus on lehtmetsades 90 aastat ja okasmetsades 120–130 aastat. Merikotka populatsiooni ohustavad keskkonnamürgid, sobivate pesapuude nappus ja pesapaikade hävimine, pesitsusaegne häirimine, toitumisalade kvaliteedi halvenemine, hukkumine elektriliinides, teedel ja tuuleparkides ning vähesel määral ka lindude tahtlik tapmine ning munade ja poegade kauplemine (Merikotka kaitse tegevuskava, 2013).

Kassikakk (*Bubo bubo*) on Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi kriitilises seisundis ja on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina I kaitsekategooria liikide hulka. Kassikakk on peamiselt Eesti rannikualadel levinud haudelind, kelle arvukus on oluliselt vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 30–50 paari kassikakke. Viimastel aastatel on riikliku seire käigus registreeritud kuni 20 asustatud kassikaku elupaika ja 5–9 pesitsust. Kassikakk pesitseb peamiselt vanades hõredates palu- ja rabamännikutes, harvem teistsugustes metsades, puisniitudel ja raiesmikel. Pesa paikneb maas, sageli kuuse varjavate okste all või männi jalamil. Eesti kassikakupopulatsiooni käekäiku mõjutavad peamiselt looduslikud ohutegurid, saagialade kvaliteedi muutused, isendite vähesus ja pesitsusaegne häirimine registreerimata pesapaikades. Looduslikest ohuteguritest omavad suurimat mõju väikekiskjad, kes vähendavad kassikaku sigimisedukust otsese pesarüüste ja saakloomade arvukuse piiramise kaudu (Kassikaku (*Bubo bubo*) kaitse tegevuskava).

Kanakull (*Accipiter gentilis*) on Eestis hajusalt levinud haudelind, kes on Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Kanakulli arvukus on viimasel ajal märkimisväärselt vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 300–500 paari kanakulle,

kuid veel 15 aastat tagasi oli arvukus kaks korda suurem. Kanakull eelistab pesapaigana vanu metsaosasid, kus leidub suuri ja vanu puid. Liiki ohustavad Eestis pesapaikade hävimine raiete tõttu ja toidubaasi vähenemine, samuti uuendusraie, mille käigus hävitatakse sobivaid elupaiku ja killustatakse suuremad metsaalad (Kanakulli kaitse tegevuskava, 2015).

Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) elutseb Eestis luitemännikutes ning metsajõgedes ja järvede ümbruses segametsades. Ta on tüüpiline suluspesitseja, kes kasutab pesitsemiseks tavaliselt musträhni vanu pesakoopaid. Pesitsevad karvasjalg-kakud kannatavad sageli metsnugiste rüüste tõttu. Vaenlasteks on ka suuremad kakulised ja kullilised. Pärast händkaku arvukuse suurenemist on karvasjalg-kakke oluliselt vähemaks jäänud, praegu arvatakse pesitsevat vaid 200–400 haudepaari. Talvituvaid linde võib olla meie metsades 100–1000 (<https://www.eoy.ee/kodukakk/eesti-kakud/karvasjalg-kakk-e-laanekakk>). Karvasjalg-kakk on Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi ohualtis seisus ning arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Peamine ohutegur on lageraietega ja suurte õõnsate puude kadumine metsamaastikust (Liigi ohustatuse hinnang, 2019. EELIS).

Laanerähn (*Picoides tridactylus*) on üle Mandri-Eesti laialt levinud haudelind, kes asustab suuremaid metsamassiive, kuid kelle levik ja asustustihedus on lokaalse iseloomuga. Laanerähnil on kindlad elupaigaeelistused: vanad okaspuuenamusega metsad, kus on piisavalt kahjustatud ja surnud puid. Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi on laanerähn ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitsealuse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka. Liigi arvukust on meil hinnatud pigem suurenevaks ja praegu võib Eestis elutseda 2000–3000 paari laanerähne. Peamiseks ohuteguriks peetakse intensiivset metsamajandamist (Laanerähni tegevuskava eelnõu, 2012).

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) kuulub kaitstavate loomaliikide II kaitsekategooriasse, kuid Eesti punase nimestiku 2019. aasta hinnangu järgi on ta arvatud mitteohustatud ehk soodsas seisundis (*least concern*) liikide hulka. Praegu on valgeselg-kirjurähn levinud Eesti mandriosas, kus teda arvatakse pesitsevat 3000–6000 paari. Liik asustab peamiselt vanemaid leht- ja segametsi, kuid elutseb ka suuremates parkides, puisiitidel, jõearsetes puuribades, talumaastikus jm. Elupaigavalikul on talle eriti olulised püstiseisvad kuivavad ja surnud puud, milles olevatest putukatest ja nende vastsetest ta peamiselt toitub. Seetõttu on ta tundlik ka metsamajanduse suhtes. Eestis on liigi arvukus pidevalt suurenenud, kuigi 1990. aastatel oli väike langus (Valgeselg-kirjurähni liigitegevuskava eelnõu, 2014).

Soomurakas (*Rubus arcticus*) kuulub kaitstavate taimeliikide II kaitsekategooriasse. 2018. aasta Rahvusvahelise Looduskaitseliidu (IUCN) ohustatuse hindamise kriteeriumide kohaselt on soomurakas Eestis kriitiliselt ohustatud (CR – *critically endangered*). Eesti asurkond paikneb levila lõunapiiril ning asurkonna pindala on võrreldes ajaloolise levikuga oluliselt kahanenud ja see trend jätkub ka tänapäeval. Mõnevõrra leevendab olukorda spontaansete lindleviste leiukohtade tekkevõimalus, kuid metsade majandamine lageraietega, kasvukohtade kuivendamine ning kliimamuutused ohustavad väikeste, hajusalt paiknevate ja raskesti märgatavate populatsioonide püsimist. Suurimaks ohuteguriks säilinud elupaikades on maakasutusmuutuste pikaajalised mõjud. Säilinud leiukohtades on juba aastakümneid tagasi teostatud kasvukohtade kuivendamine ning muutunud on metsade kasutamise viis ja intensiivsus. Kuivendussüsteemide renoveerimise või rajamise tulemusel muutuvad kooslustes liikidevahelised ohtrussuhted ning varem majandatud kasvukohad hakkavad võsastuma või metsastuma. Muutunud valgus- ja niiskustingimuste tagajärjel on soomurakas kooslusest kerge hääbuma, kui parendavaid meetmeid ei rakendata.

Jumalakäpp (*Orchis mascula*) kasvab kuivematel päris- ja looniitudel, puisniitudel, hõredamates loometsades, ka tammikutes. Liik on lubja- ja valguslembene. Eestis leidub paiguti, tavalisem on Lääne-Eestis, eriti saartel. Peamine ohutegur on leiukohtade võsastumine või muul moel kadumine, näiteks arendustegevuse käigus. Metssead kahjustavad aeg-ajalt käpaliste populatsioone ulatuslike tuhnimiste käigus (Sugukond käpalised (*Orchidaceae*) kaitse tegevuskava eelnõu). Eesti punase nimestiku 2017. aasta hinnangu järgi on jumalakäpp ohulähedases seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Kõdu-koralljuur (*Corallorhiza trifida*) on üks Eesti kolmest käpaliseliigist, millel puuduvad rohelised lehed ja mis kogu elutsükli jooksul sõltub seensümbiondist ehk on seentoiduline. Liik asustab Eestis märgi metsi, soid ja veekogude kaldaid. Kõdu-koralljuurt ohustab eelkõige kasvukoha kuivendamine, seega tuleb säilitada kasvukohti looduslikuna ja vajaduse korral taastada kasvuala looduslik veerežiim (Sugukond käpalised (*Orchidaceae*) kaitse tegevuskava eelnõu). Eesti punase nimestiku 2017. aasta hinnangu järgi on kõdu-koralljuur ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Pruun raunjalg (*Asplenium trichomanes*) kasvab peamiselt Lääne-Eesti saartel ja mandri loodeosas. Liik on lubjalembene, kasvab kiviaedadel ja paepragudes. Taime ohustavad ehitustegevus (sh teede, mänguplatside jne rajamine), häirimine ja liiklus, kaevandamine (sh liiva ja savi kaevandamine, kivimurrud) ja tallamine. Kasvukohtades tuleb kindlasti vältida elupaiga kahjustamist, näiteks kivide lõhkumine või tallamine. Liiki võib ohustada ka elupaiga võsastumine. Eesti punase nimestiku 2017. aasta hinnangu järgi on pruun raunjalg ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Põõsasmaran (*Potentilla fruticosa*) levib Eestis looduslikult vaid loodeosas looniitudel, kuid kasvukohtades leidub seda sageli massiliselt. Mujal Eestis on põõsasmaran haruldane, kuid kasvuala laieneb pidevalt ja seetõttu on arvatud, et liik on meil kultuurist metsistunud. Liiki ohustab kasvukohtade ülesharimine, kinnikasvamine või metsastamine, samuti ehitustegevus (Liigi ohustatuse hinnang, 2017. EELIS). Eesti punase nimestiku 2017. aasta hinnangu järgi on põõsasmaran ohualtis seisus ning on arvatud looduskaitseaduse alusel vähearvuka ja ohustatud liigina II kaitsekategooria liikide hulka.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Sõrve looduskaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud taime- ja loomaliikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud need kooslused ja kaitsealused liigid, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Kaitse-eesmärgiks on seatud ka need liigid, kelle soodsa seisundi säilimiseks pikaajaliselt (säilimiseks pikas perspektiivis) ei piisa ainult isendikaitsest. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatavate katusliikide ja koosluste alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutusõiguse (LKS § 14 lõige 2) teostamisel

lähtutakse sellisel juhul LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse nõuetest. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Teadaolevatest II ja III kaitsekategooria liikidest, mida ei ole loetletud kaitseala kaitse-eesmärgina, leidub keskkonnaregistri andmetel kaitsealal järgmisi kaitsealuseid liike: värbkakk (*Glaucidium passerinum*), händkakk (*Strix uralensis*), musträhn (*Dryocopus martius*), väikekirjurähn (*Dendrocopos minor*), öösorr (*Caprimulgus europaeus*), rukkirääk (*Crex crex*), herilaseviu (*Pernis apivorus*), hiireviu (*Buteo buteo*), sookurg (*Grus grus*), väike-kärbsenäpp (*Ficedula parva*), vareskaera-aasasilmik (*Coenonympha hero*), teelehe-mosaikliblikas (*Euphydryas aurinia*), sõõrsilmik (*Lopinga achine*), suur-kuldtiib (*Lycaena dispar*), rohukonn (*Rana temporaria*), rabakonn (*Rana arvalis*), tähnikvesilik (*Triturus vulgaris*), vasakkeermene pisitigu (*Vertigo angustior*), soomurakas (*Rubus arcticus*), aas-karukell (*Pulsatilla pratensis*), roomav öövilge (*Goodyera repens*), vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fuchsii*), kahelehine käokeel (*Platanthera bifolia*), rohekas käokeel (*Platanthera chlorantha*), harilik ungrukold (*Huperzia selago*), balti sõrmkäpp (*Dactylorhiza baltica*), kuradi-sõrmkäpp (*Dactylorhiza maculata*), suur käöpõll (*Listera ovata*), pruunikas vöötnarmik (*Phellodon fuligineoalbus*), hall hundiseenik (*Boletopsis grisea*), haavanääts (*Junghuhnia pseudozilingiana*) ja taiga-peenpoorik (*Skeletocutis odora*).

Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Sõrve looduskaitseala on piirkonna ainus terviklikult säilinud kompaktne metsaala, millel on oluline tähtsus loodusliku mitmekesisuse säilimisel. Ala asub pealinna läheduses ja sellel on tänu valglinnastumisele suur ehitussurve. Lisaks paiknevad seal ehitusmaavarana arvel olevad alad. Ala kaitse alla võtmine on oluline eeskätt kaitsealuste liikide kaitse eesmärgil, mis vee- või valgusrežiimi muutumisel kaoks. Majandustegevuse piiramine takistab ala edasist killustumist lageraie tagajärjel ja säilitab kaitsealustele taimeliikidele sobivad tingimused.

Merikotka (*Halieetus albicilla*) pesitsemine alal on teada üle kümne aasta, selle aja jooksul on liik viibinud ühes piirkonnas ja praegu on kasutusel järjekorras kolmas pesa. Sõrve uuringuala merikotkaterritooriumist järgmised asuvad 25 ja 35 km kaugusel idas ning 20 km kaugusel läänes. Vatsla 07 (KLO9102463) pesa raielangi nurgas seemnepuul on leitud 2007. aastal ja tol korral oli pesitsus edukas. Pesitsemisest on sellel pesal veel andmeid aastast 2009, kuid järgnevatel aastatel on see olnud asustamata. Praegu kasutavad kotkad Vatsla 14 (KLO9118621) pesa, mis on männi otsas. Sealsed vaatlusandmed on aastast 2014, kui pesitsus oli edukas. Kotkad on jäänud sinna pessa ja viimased andmed aastast 2018 näitavad, et ka siis oli pesa asustatud.

Kassikakk (*Bubo bubo*) on Sõrve aladel olnud 90. aastatel edukas pesitseja. Praegusest kohast 5 km kaugusel asub kassikaku poolt viimati 2013. aastal asustatud Vaila elupaik, kust ei ole vaatamata igakevadistele kuulamistele (sh detektoriga) enam kontakti või muud elumärki

saadud. 2022. aasta kevadel kuuldi kassikaku emas- ja isaslinnu laulu Sõrve looduskaitsealal neljal õhtul. Suvel otsiti sobiv pesitsuselupaik läbi, kuid märke pesitsusest ei leitud. Võimalikke poegade häälsusi käidi kuulamas veel juuni lõpus, kuid sel korral ei kuulnud midagi. Ala jääb edasise jälgimise alla, et lindude pesitsuskoht üles leida.

Karvasjalg-kakk (*Aegolius funereus*) pesitseb tavaliselt musträhni vanades pesakoobastes. Sõrve looduskaitsealal elab tõenäoliselt üks karvasjalg-kakupaar. Keskkonnaregistrisse on 2017. aastal lisatud kaitseala piiresse kaks sobivat elupaika.

Valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotos*) on vanemate niiskete leht- ja segametsade liik, kellele on olulised seisvad surnud lehtpuud. Sellist sobivat elupaika leidub Sõrve looduskaitsealal peamiselt põhjaosas. Kavandatava Sõrve looduskaitseala linnustiku inventuuri käigus 2018. aastal peibutati rähne 153 punktis ning kaitseala asustustiheduseks metsamaal saadi 0,17 paari/km², ala põhjaosas 0,30 paari/km². Sõrve uuringuala põhjaosa asustustihedus on omane väga soodsale elupaigale. Arvukushinnang kogu uuringualale on 4–6 paari.

Laanerähn (*Picoides tridactylus*) eelistab vastupidiselt eelmistele liikidele kuivanud okaspuude, peamiselt kuuskede, lähedust ning temale sobilikke elupaiku on peamiselt kaitseala kesk- ja lõunaosas. Kavandatava Sõrve looduskaitseala linnustiku inventuuri käigus 2018. aastal peibutati rähne 153 punktis ja saadi vaid kahe territooriumi tõlgendamiseks vajalikke kontakte. Kaitseala metsamaal saadi asustustiheduseks 0,09 paari/km², ala kesk- ja lõunaosas 0,15 paari/km². Tegu on ainsa liigiga, kelle loendustulemus ei pruugi peegeldada tegelikku asustustihedust, sest ala kesk- ja lõunaosas on veel mitu liigile sobivat elupaika. Arvukushinnang kogu kaitsealale on 3–5 paari.

Kanakulli (*Accipiter gentilis*) pesitsemine Sõrve looduskaitsealal on teada aastakümneid, keskkonnaregistrisse on kantud viis pesa kahest pesapaigast. Kanakulli leiukohas (KLO9120645) oli territoorium viimasel vaatlusaastal (2018) asustatud ja pesas oli kaks lennuvõimestunud poega. Vatsla (KLO9111722) ja Naistesoo (KLO9102770) pesad olid 2018. aastal asustamata. Sõrve looduskaitseala on oma veel küllalt tervikliku metsaga kanakullile väga esinduslik ja väärtuslik elupaik, kus on lisaks pesametsale säilinud kvaliteetset toitumisala ja saakliike (nt laanepüü).

Soomuraka (*Rubus arcticus*) kasvukohas (KLO9340899) 2021. aasta riikliku seire käigus teostatud paikvaatlusel tuvastati liigi leviku laienemine. Alal süveneb võsastumine, kuid soomuraka populatsioon on seal väga heas seisus ja õitseb ohtralt. Alal on teostatud 2017–2018. aastal lageraie, mis on soodustanud kuivendusest mõjutatud kasvukohas ala võsastumist. Vajalik on ala kaitse alla võtmine sihtkaitsevööndina ja mitmeaastane kasvukoha kujundusraie, et vältida ala kiiret võsastumist ja tagada kasvukoha säilimine.

Sõrve küla territooriumil asub Sõrvemetsa käpaliste püsielupaik (4,2 ha), kus asub u 150-taimeline kõdu-koralljuure populatsioon. Alale jäävad lisaks jumalakäpa, kahelehise käokeele, roheka käokeele, vööthuul-sõrmkäpa ja balti sõrmkäpa kasvualad. Lisaks on väljaspool hoiuala leitud vööthuul-sõrmkäpa, roheka käokeele, jumalakäpa, balti sõrmkäpa, kahelehise käokeele, hariliku ungrukolla ja aas-karukella kasvukohad. Rohunditerikkamates piirkondades on sobivad tingimused roomava öövilke jaoks, keda hoolimata ebasoodsast aastast (2017) mõnes kohas siiski leidis. Poollooduslikel rohumaadel asuvad paekivi paljandid, mis on kasvukohaks pruunile raunjalale (Kavandatava Sõrve looduskaitseala uuringuala koosluste ja botaanikaalne uuring, 2017–2018). Kaitsealal on ka heas seisus põõsasmarana kasvukoht (KLO9340903), mis on sellele piirkonnale iseloomulik taim (Keskkonnaregister, 2020).

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kuna kaitsealal on peamiseks kaitse-eesmärgiks looduslike elupaikade ja liikide kaitse looduslike protsesside kaudu, rakendatakse kaitstava loodusobjekti tüübina looduskaitseala. Hoiuala kaitsekord ei võimalda mitme erineva rangusega vööndi moodustamist ja vajaliku piirangu rakendamist (nt liikumispiirang liikide häirimise vältimiseks pesitsusajal, jahi reguleerimine). Püsielupaigana kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välis- ja vööndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtutud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid peavad olema looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (metsasihid, kraavide kaldad, mõõdistatud maaüksused) või selgepiirilise orientiiri puudumisel mõttelisi sirgeid koordinaatidega kirjeldatud punktide vahel. Koordinaadid on esitatud tasapinnaliste ristkoordinaatidena meetermõõdustikus ja geodeetilisel kujul. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (mõõtkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid 2020. aasta IV kvartali seisuga.

Kavandatava looduskaitseala territoorium oli juba varem osaliselt kaitse all Vatsla merikotka, Sõrve merikotka, Vatsla kanakulli, Tugamanni kanakulli ja Sõrvemetsa käpaliste püsielupaigana.

Sõrve looduskaitseala planeeritav pindala on 2257,5 ha, millest riigimaad on 1330,3 ha, eramaad 866,1 ha, munitsipaalmaad 15,4 ha ja omandivorm on välja selgitamisel 45,7 ha-l. Sihtkaitsevöönditesse jääb 1323,3 ha ja piiranguvööndisse 934,2 ha. Võrreldes kehtiva kaitsekorraga, kus püsielupaikadena on kaitse all 102,5 ha, laieneb kaitstava ala pindala 2155,0 ha, sihtkaitsevöönditesse lisandub 1220,8 ha (273,3 ha eramaad, 909,9 ha riigimaad, 5,0 ha munitsipaalmaad, 32,6 ha maad, mille omandivorm on välja selgitamisel) ja piiranguvööndisse 934,2 ha (551,5 ha eramaad, 359,2 ha riigimaad, 10,3 ha munitsipaalmaad ja 13,2 ha maad, mille omandivorm on välja selgitamisel).

Eramaade pindalamuutused on järgmised. Eramaid on kaitsealal 866,1 ha. Varem kaitse all olnud olemasolevatest püsielupaikade sihtkaitsevöönditest jääb eramaad sihtkaitsevööndisse 41,3 ha. Lisanduvast seni kaitseta eramaast läheb sihtkaitsevööndisse 273,3 ha ja piiranguvööndisse 551,5 ha. Sihtkaitsevööndiga liidetakse alad, et tagada Muraste raba, metsaelupaikade, merikotka, kanakulli, karvasjalg-kaku, valgeselg-kirjurähni ja laanerähni jt kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Piiranguvööndiga liidetakse alad, et tagada vajalik puhver sihtkaitsevöönditele ning säilitada koosluste ja liikide mitmekesisus.

Välispiiriga on hõlmatud Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Aluseks on võetud liikide kaitse tegevuskavad ja seal sätestatud nõuded.

Merikotkast ja kanakulli kaitstakse pesapaiga ja pesa läheduses asuvate vanemate metsade kaitse kaudu (Sõrvemetsa, Sõrve ja Tugamanni sihtkaitsevöönd). Need metsad pakuvad elupaika ka teistele liikidele (valgeselg-kirjurähn, karvasjalg-kakk, laanerähn, värbkakk).

Võrreldes OÜ Tirts ja Tigu koondueeringus tehtud kaitseala ettepanekuga väheneb planeeritava kaitseala pindala 583,9 ha võrra. Selle vähenemine on enamasti tingitud otsusest loobuda puhveralast, mille moodustas juba suures osas raiutud mets. Seal elavaid III kaitsekategooria liike saab kaitsta ka edaspidi LKS § 55 alusel, tegevuste planeerimisel tuleb ka väljaspool kaitseala arvestada isendikaitse nõuetega. Kaitsealast on välja jäetud katastriüksus Sõrve prügimägi (tunnusega 19801:001:0054).

Välispiir kulgeb kaitseala piiriks oleva metsasihi, raja, tee, Väana jõe kalda, Harku oja, kuivenduskraavi kaitsealapoolses servas. Lisaks kulgeb kaitseala piir mööda kõlviku piiri, kiviaedu, katastripiire ja mõnes lõigus mööda mõttelist sirget. Välispiir jookseb mööda vööndite piiri ning mõttelised sirged kattuvad, need on kirjeldatud allpool. Vastavalt eelnõukohasele kaitse-eeskirjale koosneb kaitseala ühest piiranguvööndist (Sõrve) ja viiest sihtkaitsevööndist (Sõrvemetsa, Muraste raba, Mustalepa, Sõrve ja Tugamanni).

Sõrvemetsa sihtkaitsevööndisse (koosneb kahest lahustükist, 19,3 ha ja 17,3 ha) jäävad merikotka pesapaigad, millest ühe on kotkad asustanud. Teine pesakoht jäetakse sihtkaitsevööndisse, et säilitada kotkaste jaoks sobivat pesitsuspaika. Pesitsuspaigad olid juba kaitse all püsielupaikadena. Sihtkaitsevöönd on piiritletud kuivenduskraavidega, metsasihtidega, teerajaga, kiviaiaga ja mõtteliste sirgetega. Kuivenduskraavid, tee ja metsasihid jäävad Sõrve sihtkaitsevööndisse. Mõtteline sirge kulgeb kiviaia punktist koordinaatidega 6587573,191 ja 526958,384 m punkti koordinaatidega 6587625,134 ja 527309,843 m ning sealt edasi punkti koordinaatidega 6587198,178 ja 527371,830 m. Järgmine mõtteline sirge kulgeb kuivenduskraavil olevast punktist koordinaatidega 6587097,852 ja 527012,517 m punkti koordinaatidega 6587362,013 ja 526944,713 m ning sealt kiviaial asuvasse punkti koordinaatidega 6587488,740 ja 526967,880 m. Teisel lahustükil kulgeb mõtteline sirge teel olevast punktist koordinaatidega 6586185,675 ja 526871,774 m kuivenduskraavil oleva punktini koordinaatidega 6586217,192 ja 526868,647 m.

Muraste raba sihtkaitsevöönd (194,9 ha) on loodud Muraste raba ja sellega piirnevate metsade ja rohumaade kaitseks, vööndisse jäävad ka kaitse-eesmärgiks olevate liikide valgeselg-kirjurähni elupaik ja pruun-raunjala kasvukoht. Sihtkaitsevööndis asuvad metsad on enamasti erivanuselised liigirikkad sooviku- ja lodumetsad. Sihtkaitsevöönd on piiritletud kuivenduskraavidega, katastriüksuste piiridega, kõlviku piiridega, kiviaedadega, metsasihtidega ja mõtteliste sirgetega. Kuivenduskraavid jäävad sihtkaitsevööndisse, kuna nendega seotud tööd võivad mõjutada raba seisundit. Piiriks olevad metsasihid jäävad piiranguvööndisse. Esimene mõtteline sirge kulgeb kuivenduskraavil olevast punktist koordinaatidega 6590543,817 ja 523361,648 m üle tee kuivenduskraavil asuvasse punkti koordinaatidega 6590561,845 ja 523370,516 m. Järgmine mõtteline sirge kulgeb Eeriku-Põlma katastriüksuse (19801:001:1325) läänenurgast Palkoja katastriüksusel (19801:001:0113) oleva haritava maa kõlviku põhjapunkti koordinaatidega 6589714,500 ja 524656,360 m. Sealt mööda kõlviku piiri punkti koordinaatidega 6589656,310 ja 524604,810 m, kust kulgeb mõtteline sirge edasi Keila metskond 8 (19801:001:0142) katastriüksuse põhjanurka.

Mustalepa sihtkaitsevööndisse (102,1 ha) jäävad sooviku- ja lodumetsad ning valgeselg-kirjurähni pesitsuspiirkond. Piiritlemisel on kasutatud kuivenduskraave, kiviaedu, kõlvikupiire, katastripiire ning mõttelisi sirgeid. Metsasihid, kiviaiad ja kuivenduskraavid jäävad

piiranguvööndisse. Mötteline sirge kulgeb Keila metskond 377 (19801:001:1905) katastriüksuse kagunurgast Vahe-Hansu (19801:001:1287) katastriüksuse loodenurka. Mötteline sirge kulgeb Jürikäla (19801:001:0179) katastriüksuse kagunurgast Sirina (19801:001:1205) katastriüksuse edelanurka. Järgmine mötteline sirge kulgeb kiviaia punktist koordinaatidega 6588848,491 ja 526387,516 m järgmise kiviaiani punkti koordinaatidega 6588837,137 ja 526419,305 m. Kiviaia punktist koordinaatidega 6588501,649 ja 526195,363 m kulgeb mötteline sirge Kangru (19801:001:1588) katastriüksuse põhjanurka. Sama katastriüksuse idanurgast kulgeb mötteline sirge Kanarbiku (19801:001:2263) katastriüksuse piiril asuvasse punkti koordinaatidega 6 588 384,265 ja 525 835,006 m.

Sõrve sihtkaitsevööndisse (501,8 ha) jäävad Naistesoo, kanakulli, valgeselg-kirjurähni ja karvasjalg-kaku elupaigad ning kõdu-koralljuure kasvukoht. Piiritlemisel on kasutatud metsasihte, tee- ja rajaservi, kuivenduskraave, kõlvikupiire, kiviaedu, katastripiire ning möttelisi sirgeid. Metsasihid, teed, rajad, kiviaiad ja kuivenduskraavid jäävad piiranguvööndisse. Sihtkaitsevöönd koosneb kahest lahustükist. Esimese lahustüki möttelised sirged: Sõrve tee 47 (19801:001:1531) katastriüksuse piiri punktist koordinaatidega 6588019,214 ja 526389,853 m kulgeb sirge punkti koordinaatidega 6587967,347 ja 526511,579 m ja sealt edasi Sõrvemetsa (19801:001:0541) katastriüksuse edelanurka. Toomametsa katastriüksuse teeäärsest punktist 6587740,290 ja 526672,407 Tooma (19801:001:1022) katastriüksuse põhjanurka. Teeäärsest punktist koordinaatidega 6587280,516 ja 526624,891 m kulgeb mötteline sirge punkti koordinaatidega 6587305,080 ja 526594,837 m, sealt edasi punkti koordinaatidega 6587313,189 ja 526588,383 m ja siis punkti koordinaatidega 6587279,095 ja 526509,437 m. Sealt edasi Veetorni (19801:001:0479) katastriüksuse punkti koordinaatidega 6587317,085 ja 526493,822 m. Sama katastriüksuse punktist koordinaatidega 6587200,430 ja 526491,715 m punkti koordinaatidega 6587156,608 ja 526501,533 m. Sealt edasi punktist koordinaatidega 6587145,643 ja 526514,992 kõlvikupiiril oleva punktini koordinaatidega 6 587 126,670 ja 526 498,190 Vana-Sõrvemetsa (19801:001:0999) katastriüksuse läänenurgast Kuusiku (19801:001:2370) katastriüksuse kagunurka. Sihtkaitsevööndi teise lahustüki möttelised sirged: Sepa (19801:002:1523) katastriüksusel asuvast punktist koordinaatidega 6586352,016 ja 529220,786 m kulgeb sirge tee kõrval asuvasse punkti koordinaatidega 6586321,492 ja 529317,396 m. Kuivenduskraavi kaldal asuvast punktist koordinaatidega 6585484,148 ja 528358,296 m kulgeb sirge Käsometsa (72701:001:0604) katastriüksuse läänepiiri punkti 6585493,596 ja 528335,279 m. Järgmine mötteline sirge saab alguse Talumetsa (72701:001:0284) katastriüksuse läänenurgast kuivenduskraavil oleva punktini koordinaatidega 6586001,434 ja 527544,146 m ning sealt sirge edasi kuivenduskraavil olevasse punkti koordinaatidega 6585995,381 ja 527425,967 m. Kuivenduskraavi punktist 6585621,024 ja 527420,108 m kulgeb sirge tee servale punkti 6585613,419 ja 527416,697. Mötteline sirge kulgeb Tammi tee (19801:002:2112) katastriüksuse punktist koordinaatidega 6586656,995 ja 526597,558 m Soeva (19801:002:0833) katastriüksuse lõunanurka. Sama katastriüksuse punktist koordinaatidega 6586973,569 ja 526763,754 m kulgeb sirge Tammi tee katastriüksuse punkti koordinaatidega 6587004,925 ja 526764,740 m. Sealt edasi punkti koordinaatidega 6587022,663 ja 526827,589 m, kust sirge kulgeb üle tee Vanaaugu (19801:002:2326) katastriüksuse piirile punkti koordinaatidega 6587095,640 ja 526801,983 m. Urbla (19801:002:0663) katastriüksuse punktist koordinaatidega 6587087,945 ja 526595,822 m kulgeb sirge metsaraja punkti koordinaatidega 6587146,691 ja 526522,390 m. Möttelised sirged kulgevad teel olevast punktist koordinaatidega 6587197,835 ja 526558,106 kõlvikupiiri koordinaatidega 6587186,413 ja 526571,667 ning sealt teel olevasse punkti koordinaatidega 6587191,353 ja 526580,472. Kõlvikupiiril olevast punktist koordinaatidega 6587142,422 ja 526596,651 kraavil asuvasse punkti koordinaatidega 6587156,358 ja 526646,646. Metsasihi punktist 6587524,225 ja 526823,643 m kulgeb mötteline sirge metsasihil asuvasse punkti

6587602,706 ja 526770,439 m. Mötteline sirge kulgeb Vilipi tee 28 (19801:002:0215) katastriüksuse kagunurgast Tammi tee 70 (19801:002:0216) katastriüksuse loodenurka. Sama katastriüksuse edelanurgast kulgeb mötteline sirge üle Tammi tee Keila metskond 18 (19801:002:0207) katastriüksusel asuva kuivenduskraavi serval asuvasse punkti 6586738,430 ja 528777,721 m.

Tugamanni sihtkaitsevööndisse (488,0 ha) on tsoneeritud kanakulli, valgeselg-kirjurähni, laanerähni ja karvasjalg-kaku elupaigad. Sihtkaitsevöönd koosneb kahest lahustükist. Piiritlemisel on kasutatud Vääna jõe kallast, kaldajooni, piirdeaedu, metsasihte, teeradu, kuivenduskraave, katastripiire ning möttelisi sirgeid. Piiriks olevad jõgi, rajad, sihid ja kraavid jäävad sihtkaitsevööndist välja. Mötteline sirge saab alguse metsaraja punktist koordinaatidega 6585601,010 ja 525793,339 m ning kulgeb punkti veekogu kaldal koordinaatidega 6585554,430 ja 525838,595 m. Mötteline sirge kulgeb Kruusiaugu (19801:002:0769) katastriüksuse kagunurgast metsasihil asuvasse punkti koordinaatidega 6585320,362 ja 526511,744. Mötteline sirge kulgeb kuivenduskraavil olevast punktist 6584842,831 ja 527058,563 m kuivenduskraavil olevasse punkti 6584881,582 ja 527110,898 m. Kuivenduskraavi kaldal asuvast punktist 6584824,619 ja 527234,663 m kulgeb mötteline sirge Keila metskond 59 (72701:001:0047) katastriüksuse ida nurgapunkti. Sealt kulgeb piir Keila metskond 19 (19801:011:0105) katastriüksusel kraavi serval asuvasse punkti 6584530,001 ja 527089,895 m ning sealt edasi mööda kraavi punktini katastripiiril 6584403,368 ja 527223,931 m. Mötteline sirge kulgeb Puukooli tee 19 (19801:011:0256) katastriüksuse sõlmpunktist samal katastriüksusel asuva kraavi punkti 6582965,325 ja 526432,564 m. Piir kulgeb mööda jõekallast Endla (19801:011:0425) katastriüksusel asuva punktini koordinaatidega 6583927,623 ja 525227,321 m ja sealt mööda katastripiiri punkti 6 584 011,109 ja 525 149,034 m, kust saab alguse mötteline sirge, mis kulgeb teerajal asuvasse punkti koordinaatidega 6584031,522 ja 525178,614. Mötteline sirge kulgeb teeraja punktist koordinaatidega 6584471,007 ja 525671,320 m kuivenduskraavil olevasse punkti koordinaatidega 6584485,248 ja 525667,577 m. Teisel lahustükil olev mötteline sirge kulgeb Keila metskond 19 (19801:011:0105) punktist koordinaatidega 6583764,331 ja 524964,531 m punkti 6583876,056 ja 525183,291 m.

Sörve piiranguvööndisse (934,1 ha) jäävad III kaitsekategooria liikide elupaigad, metsa- ning rohumaad. Piiranguvöönd koosneb kuuest lahustükist, selle piir ühtib suures osas välispiiriga ning on puhvriks ümber sihtkaitsevööndite. Piiritlemisel on kasutatud metsasihte, tee- ja rajaservi, kuivenduskraave, kõlvikupiire, kiviaedu ja nendevahelisi möttelisi sirgeid, Vääna jõge, katastripiire ning möttelisi sirgeid. Piiritlemisel kasutatud teed, rajad, metsasihid, kuivenduskraavid, kiviaiad, Vääna jõgi ja ojad jäävad välispiiriga kattumisel kaitsealast välja, kuid sihtkaitsevööndite piiriga kattumisel piiranguvööndisse, välja arvatud Muraste raba sihtkaitsevööndi piiriks olev kuivenduskraav. Mötteline sirge kulgeb kuivenduskraavil olevast punktist koordinaatidega 6590046,157 ja 525387,982 järgmise kuivenduskraavini punkti koordinaatidega 6590076,215 ja 525407,917 m. Sörvemetsa (19801:001:0541) katastriüksusel asuva rohumaa kõlviku punktist koordinaatidega 6587922,325 ja 526822,168 m punkti koordinaatidega 6587895,101 ja 526811,151 m ning sealt edasi punkti koordinaatidega 6587868,952 ja 526853,851 m. Sealt ümber kuuri punktist koordinaatidega 6587873,917 ja 526883,311 m Keila metskond 226 (19801:001:3199) katastriüksuse põhjanurka. Tagamäe (72601:001:0746) katastriüksuse nurgapunktist kulgeb sirge üle kinnistu teepervel asuvasse punkti 6585772,617 ja 527551,898m. Teel asuvast punktist koordinaatidega 6585719,531 ja 527168,674 kulgeb mötteline sirge punktini kiviaial koordinaatidega 6585685,641 ja 527159,930. Kuusiku-Sepa (72701:001:0199) katastriüksusel asuva teeraja punktist koordinaatidega 6585134,053 ja 526835,059 m punkti koordinaatidega 6585003,424 ja

526869,585 m ja sealt kuivenduskraavil asuva punktini koordinaatidega 6584983,632 ja 527094,662 m. Sealt kulgeb mötteline sirge kuivenduskraavil oleva punktini koordinaatidega 6584967,160 ja 527248,011 m. Idlasmaa (19801:011:0324) katastriüksuse loodenurgast Männiku (19801:011:0278) katastriüksuse kirdenurka. Nugise (19801:011:0065) katastriüksuse kirdenurgast kuivenduskraavi punktini koordinaatidega 6582410,128 ja 526838,820 m. Metsatare (19801:011:0800) katastriüksuse kirdenurgast Keila metskond 20 (19801:011:0106) katastriüksuse edelanurka. Vaheliku (19801:001:1896) katastriüksuse kirdenurgast teeäärel olevasse punkti koordinaatidega 6587368,328 ja 526047,542 m. Väliloo (19801:001:0905) katastriüksuse piiril olevast punktist koordinaatidega 6588717,595 ja 524067,563 m punkti koordinaatidega 6588818,451 ja 524347,861 m. Väliloo (19801:001:0905) katastriüksuse idanurgast kõlvikupiiril asuvasse punkti koordinaatidega 6588710,705 ja 524480,689 ning sealt Keila metskond 322 (19801:001:2267) katastriüksuse loodenurka. Järgmine mötteline sirge kulgeb kuivenduskraavi punktist koordinaatidega 6589023,080 ja 524127,186 m Väliloo (19801:001:0905) katastriüksuse läänenurka ja sealt edasi kiviaiani punkti koordinaatidega 6588886,323 ja 523718,717 m. Kaldapea (19801:001:0167) katastriüksuse piiril nurgapunktist koordinaatidega 6588809,520 ja 523727,718 m nurgapunkti koordinaatidega 6588761,775 ja 523654,255 m. Vahe-Mardi (19801:001:0181) katastriüksuse kirdenurgast Paulumetsa (19801:001:0193) katastriüksuse edelanurka. Paulumetsa (19801:001:0193) katastriüksuse nurgapunktist koordinaatidega 6589981,489 ja 525032,050 punktini kiviaial koordinaatidega 6589999,616 ja 525037,883.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsealal asuvaid loodusväärtusi (Keskkonnaregister, 2020 ning Sørve piirkonna loodusväärtuste koonduring ja kaitseala ettepanek, L. Klein, 2019). Lauri Kleini koostatud „Sørve piirkonna loodusväärtuste koonduring ja kaitseala ettepanek“ koondab alal 2017. ja 2018. aastal tehtud elustiku uuringud. Uuringute eksperdid olid järgmised: maismaalimused – Piret Kiristaja, putukad – Priit Zingel, kahepaiksed – Riinu Rannap ja Martin Jürgenson, imetajad – Lauri Lutsar, taimed ja kooslused – Kaie Eha ja Tõnu Ploompuu, samblikud – Ave Suija, seened – Veiko Kastanje, Irma Zettur ja Teele Jairus, linnud – Aarne Tuule.

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuvate liikide ja looduslike elupaikade soodsa seisundi ning on proportsionaalne muude huvide suhtes.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (Eesti Vabariigi põhiseadus (edaspidi PS) § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiõlemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada

mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Metsamajandusliku ja kaevandamisalase ettevõtluse korral on teada risk, et tegevust ei saa võimaldada juhul, kui see kahjustab loodust või elukeskkonda. Ettevõtlusvabadus ei anna isikule õigust nõuda rahvusliku rikkuse ega riigi vara kasutamist oma ettevõtluse huvides. Omandiõigus ja ettevõtlusvabadus ei ole piiramatud õigused. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Järgnevates kaitsekorra peatükkides on esitatud kitsenduste kaupa põhjendused, miks on need piirangud vajalikud.

Seniste kaitseala piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse käesoleva määrusega kehtetuks keskkonnaministri 13. detsembri 2006. a määruse nr 73 „Kanakulli püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ § 2 lõike 1 punkt 2 (Vatsla kanakulli püsielupaik) ja punkt 3 (Tugamanni kanakulli püsielupaik), keskkonnaministri 3. veebruari 2011. a määruse nr 10 „I ja II kaitsekategooria käpaliste püsielupaikade kaitse alla võtmine ja kaitse-eeskiri“ § 2 lõike 1 punkt 2 (Sõrvemetsa käpaliste püsielupaik) ning looduskaitseseaduse § 50 lõike 2 alusel kaitse alla võetud Vatsla merikotka ja Sõrve merikotka püsielupaigad.

Vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele on kaitseala tsoneeritud ühte piiranguvööndisse ja viide sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal kehtivad looduskaitseseaduses sätestatud piirangud määruses ettenähtud erisustega.

Kaitsealal ei ole reguleeritud pilliroo ja adru varumist, kuna kaitsealal ei leidu pilliroogu ega adru. Ka ei reguleerita lautri ehitamist, mis ehitatakse mereranda ning ujuvvahendiga sõitmist, sest puuduvad sobilikud veekogud.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kogu kaitsealal kehtivad kaitsekorra üldpõhimõtted on kooskõlas looduskaitseseadusega, samas on määruses sätestatud mõningaid leevendavaid erisusi.

Kaitsealal on lubatud viibida, püüda kala, pidada jahti ning korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal, välja arvatud Sõrvemetsa sihtkaitsevööndis 15. veebruarist 31. juulini. Erisus inimeste viibimisele sihtkaitsevööndis keelatud ajal kehtib kaitseala valitseja nõusolekul teostatavale teadustegevusele, kaitseala kaitse korraldamise ja valitsemisega seotud tegevusele ning järelevalve- ja päästetöödele. Liikumispiirangu aeg merikotka häirimatu pesitsemise tagamiseks tuleneb looduskaitseseadusest (§ 50 lõige 5). Inimeste liikumine Sõrvemetsa sihtkaitsevööndis väljaspool kaitsealuste lindude pesitsusperioodi kaitse-eesmärkide saavutamist ei takista.

Kaitsealal on telkimine lubatud piiranguvööndis. Sihtkaitsevööndis on telkimine lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Muul juhul on telkimine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Piiranguvööndis ei ohusta telkimine kaitseala kaitse-eesmärke. Telkimisega kaasneb tallamismõju, mis võib sihtkaitsevööndis mõjutada

õrnemaid kooslusi või kaitsealuseid taimeliike.

Kaitsealal on lõkke tegemine lubatud õuemaal ja kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Muul juhul on lõkke tegemine lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Lõkkekohad kaitsealuste taimeliikide kasvukohtades võivad hävitada sealse elustiku ja ettevalmistamata kohas võib kaasneda tulekahjuoht.

Füüsilise isiku või eraõigusliku juriidilise isiku omandis oleval kinnisasjal (sh õuealal) telkimisel ja lõkke tegemisel tuleb arvestada keskkonnaseadustiku üldosa seaduse §-des 35 ja 36 sätestatud võõral maatükil telkimise ja lõkke tegemise korraga.

Sõidukiga sõitmine on lubatud teedel, jalgrattaga ka radadel. Ehitusseadustiku § 92 lõike 1 kohaselt on tee inimeste, sõidukite või loomade liikumiseks või liiklemiseks ettenähtud rajatis. Kaitseala teedel sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmisele kohalduvad liikluseaduses sätestatud nõuded ja piirangud. Sealhulgas tuleb arvestada, et maastikusõidukit tohib teel liikumiseks kasutada liikluseaduse §-s 154 nimetatud juhul, st jõgede, teede ja muude takistuste ületamiskohtades ning lumega kaetud teel, mis ei ole mootorsõidukitele ajutiselt läbitav, ning teel, kus seda lubab sellekohane liikluskorraldusvahend, samuti politsei- ja tollitöötajad ametiülesannete täitmisel, haige toimetamisel haiglasse, päästetööde tegemisel ning muudel juhtudel, mis on seotud ametiülesannete täitmisega (nagu elektri- ja sideliinide hooldus- ja parandustööde tegemine või muud sellised tegevused). Muul juhul on sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel, kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel ja kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, sealhulgas piiranguvõndis metsa- ja põllumajandustöödel. Muudel tingimustel pole väljaspool teid sõitmine lubatud, sest see kahjustab taimkatet ja kaitsealuste liikide kasvukohti.

Sõrve looduskaitsealal on vajalik poollooduslike koosluste ilmet ja liigikoosseisu tagav tegevus: niitmine ning niidu servaaladel selle taastamiseks puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine, et tagada niidu säilimine ja sellest sõltuva elustiku (sh kaitsealuste putukaliikide) mitmekesisus. Need tööd lähtuvad eelkõige vajadusest saavutada võimalikult kiiresti koosluste ja liikide soodne seisund. Kaitsealale on inventeeritud 2,8 ha aruniitu, mis vajab hooldust ja servaaladel taastamist. Lisaks on kaitsealal veel umbes 100 ha rohumaad, mis võivad olla potentsiaalsed poollooduslikud kooslused.

2.5.3. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt looduskaitseaduse § 14 lõikele 1. Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teostada maakorraldustoiminguid, kehtestada detailplaneeringut ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist, sealhulgas lubada püstitada või laiendada paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba, rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda veeluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist ning lisasöötja jahiulukeid,.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole

arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas. Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju.

2.5.4. Sihtkaitsevöönd

2.5.4.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala maa- või veeala seal väljakujunenud või kujundatavate loodusväärtuste säilitamiseks. Kaitsealal on viis sihtkaitsevööndit: Muraste raba, Mustalepa, Sõrve, Tugamanni ja Sõrvemetsa sihtkaitsevöönd.

Muraste raba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on raba- ja metsakoosluste loodusliku seisundi taastamine ja säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Mustalepa ja Tugamanni sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina, looduse mitmekesisuse säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Sõrve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on soo- ja metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina, looduse mitmekesisuse säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse.

Sõrvemetsa sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on merikotka pesitsusala kaitse ja metsakoosluse arengu tagamine loodusliku protsessina.

2.5.5.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis, välja arvatud Sõrvemetsa sihtkaitsevööndis liikumispääsajal, on lubatud kuni 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul selleks ettevalmistatud kohas ja kuni 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Rohkem kui 100 osalejaga rahvaürituse korraldamine kaitseala valitseja nõusolekul ettevalmistatud kohas ja rohkem kui 20 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Ettevalmistamata koht võib olla tundlik tallamisele (näiteks Muraste raba ja kaitsealuste taimeliikide kasvukohad), seega ei ole sinna mõistlik palju inimesi korraga lubada. Samuti on kaitsealal kaitsealuseid linnuliike, kelle pesade ümber liikumispääsajut ei ole. Seega saab üritusi nendest pesitsusajal eemale suunata ja lindude potentsiaalset häirimist takistada. Ürituste mõju sõltub nende iseloomust, läbiviimise kohast jm teguritest. Nende mõju ei ole võimalik lõplikult ette näha ja seetõttu jäetakse nende puhul kaitseala valitsejale igakordne kaalutusotsus.

Kaitsealal on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Kuna tegemist on spetsiifilise tegevusega, siis on igakordsel planeerimisel vajalik nõusolek kaitseala valitsejalt, kes saab seada lisatingimusi, et tagada kaitseväärtuste säilimine. Liikide elutingimuste säilitamiseks vajalikud tööd võivad olla näiteks tehispesade paigaldamine kaitsealustele lindudele või võsa raiumine kaitsealuste taimeliikide

kasvukohtades.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud maaparandussüsteemide hoiutööd ja loodusliku veerežiimi taastamine. Piirangu eesmärk on anda võimalus kaalutluse tulemusena teha otsus, mis võimaldab maaparandussüsteemise registrisse kantud maaparandussüsteemidel teha hoiutöid, kuna alati ei ole see tegevus kaitse-eesmärgile kahjulik. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa kuivendamiseks ja niisutamiseks ning keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kantud maaparandusseaduse § 40 lõikes 1 nimetatud registrisse. Maaparandussüsteemide hoiutööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine. Kui eemaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid ja prügi, ei ole vaja kaitseala valitseja nõusolekut. Samuti ei ole nõusolekut vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Loodusliku veerežiimi taastamise võimalus on kaitse-eeskirja jäetud juhuks, kui selleks peaks ilmnema kaitsealustest liikidest või kooslustest tulenev vajadus. Kaalutlusotsus on vajalik, kuna maaparandussüsteemide hoiutööde ja veerežiimi taastamise mõju sõltub konkreetse tegevuse mahust ja asukohast, mida pole võimalik ette näha. Teatud juhul võib tööde tegemine olla möödapääsmatu (kui töö tegemata jätmisega kaasneks oluline mõju inimeste elule ja varale või on see vajalik kaitse-eesmärgi täitmiseks) või kahjulik (kui selle tulemusena häviksid eesmärgiks oleva elupaigad või kaitsealuste liikide kasvukohad), mistõttu tuleb seda igal üksikul juhul eraldi kaaluda. Loodusliku veerežiimi taastamiseks tehakse töid kaitsekorralduskava alusel ja maaomanikelt võetakse ka nõusolekud.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud koosluse kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile. Selle all on mõeldud võimalust teha koosluste looduslikkuse ja mitmekesisuse suurendamiseks mõeldud tegevust (näiteks raba taastamise korral kujundusraie, aidata kaasa metsade taastumisele). Kui kaitse-eesmärgiks on spetsiifilise elupaiganõudlusega liikide kaitse, on koosluse kujundamine vajalik sellele liigile sobivate elupaikade või kasvukohtade kujundamisel. Kooslusi kujundatakse metsaseaduse § 28 lõike 4 punkti 6 kohaselt kaitstaval loodusobjektidel kaitse-eesmärgi saavutamiseks kaitsekorralduskava või liigi kaitse tegevuskava alusel. Kinni peab pidama liikumispiirangust sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd, peamiselt selleks, et kaitseala tähiseid hooldada ja uuendada. Kuna kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tehnovõrke ja kaitseala tarbeks rajatisi püstitada, siis on ka võimalus neid hooldada.

2.5.5.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on kooskõlas kaitse-eeskirjaga sätestatud erisustega keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndi peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgiga, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitsealal lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärki või seisundit.

Uute ehitiste püstitamine on keelatud, et vältida kaitsealuste liikide elupaikade ja väärtuslike metsaelupaikade kahjustamist. Kaitsealal on suures ulatuses tegemist metsamaaga ning ehitamise keeld on vajalik loodusliku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamiseks. Globaalselt on metsades kõige suurem bioloogilise mitmekesisuse tase, kui pidada silmas liike, geneetilist materjali ja ökoloogilisi protsesse. Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tee- või tehnovõrgu rajatise püstitamine kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks ning tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitseala tarbeks. See säte võimaldab paigaldada loodushariduse eesmärgil infotahvleid, millel on tähtis osa külastajatele info jagamisel, ning rekonstrueerida teid.

2.5.6. Piiranguvöönd

2.5.6.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Sõrve piiranguvöönd. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad poollooduslikud kooslused ja metsakooslused.

2.5.6.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi, mis on määratud §-des 6, 14 ja 15. Piiranguvööndis on lubatud kuni 150 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas ning kaitseala valitseja nõusolekul rohkem kui 150 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata ja kaitseala valitseja poolt tähistamata kohas. Inimeste liikumine piiranguvööndis on lubatud, kuid suuremate rahvakogunemiste korraldamine tuleb kooskõlastada kaitseala valitsejaga, et vältida rahvaürituste korraldamist kaitsealuste liikide elupaikades ja kasvukohtades. Piiranguvööndis ei reguleerita kaitse-eeskirjaga ürituse korraldamist selleks ettevalmistatud kohas. Õuealad on ettevalmistatud kohad, kus üritusel osalejate arvule piiranguid ei ole ja kaitseala valitseja luba ei ole vajalik.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmine, kuna kaitsealale ei jää looduslikke veekogusid. Kaitseala olemasolevate tiikide puhastamine ja laiendamine ei ohusta üldiselt kaitse-eesmärke. Samas on oluline tegevuse asukoht ja selle maht, mis võib mõjutada mõne loodusliku koosluse toimimist. Kaitseala piirneb Vääna jõega. Pinnasetööde käigus vabanevad toitained ja mineraalained. Selleks et neid aineid ei kanduks suurel hulgal jõkke, on vajalik tööde tegemisel järgida lisanõudeid.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud ehitise püstitamine, välja arvatud hoonete püstitamine metsamaale ja liigirikkale rohumaaale. Ehitustegevus on lubatud juhul, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärke. Hoonete püstitamisel metsamaale ja liigirikkale rohumaaale hävitatakse osa väärtuslikust kooslusest, tihti lisandub ühele hoonetele veel mõni abihoone ja aed. Kaalutusotsus on vajalik, et tagada loodusliku mitmekesisuse ja maastikuilme säilimine. Kaitseala valitseja hindab ehitustegevuse sobivust planeeritud piirkonda ja seab vajaduse korral lisatingimusi loa kooskõlastamiseks (eeskätt maatulundusmaal). Olemasolevate ehitiste lähedusse ehk

õuealadele ehitamist üldiselt lubatakse, sest sellega ei muudeta oluliselt ala üldmuljet. Uued ehitised ei tohi hakata maastikupildis domineerima. Seega, kui planeeritakse paigaldada näiteks päikesepaneeli koduhoovi ja rajatise alla ei jää kaitseväärtusi, siis ei kahjustata sellise tegevusega kaitse-eesmärke.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha, veerraie kuusikutes langi pindalaga kuni 2 ha ja aegjärgne ning häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Metsa majandamine võib muuta maastikuilmet oluliselt ja häirida negatiivselt alal elavaid liike. Piiranguvööndis on metsade majandamine lubatud, kuid selle käigus tuleb arvestada loodushoiuga. Looduskaitseseaduse § 2 lõige 2 ütleb, et looduse kaitsel lähtutakse tasakaalustatud ja säästva arengu põhimõtetest, kaaludes iga kord alternatiivsete, looduskaitse seisukohalt tõhusamate lahenduste rakendamise võimalusi. Metsamaastikku ei teki looduslikul teel kunagi suuri lagedaid alasid. Loodusliku häiringu korral ilmestab maastikku hõre mets, kus on pikali kukkunud puud, tüükad jms metsa struktuurielemendid, ehk üldmulje ei ole kunagi täiesti lage. Seega põhjustaks lageraie lubamine suurtel aladel maastikupildis tugevaid, loodusele mitte omaseid kontraste. Seejärel tekivad suurtel aladel ühevanuselised, taas loodusele mitte omased puistud. Turberaie lubamise, langipiirangu ja säilikpuude lisamahu seadmisega luuakse olukord, kus metsamajandamine sarnaneb oluliselt rohkem looduslikule protsessile. Maastikuilmes toimuvad väiksemad ja järkjärgulised muutused, tekivad mitmekesisused ja erivanuselised puistud. Veerraied lubatakse vaid kuusikutes, kuna kuuskede juured asuvad maapinna lähedal ning raskete masinatega alal liikumine tekitab puistule olulisi kahjustusi. Muudel juhtudel on veerraied keelatud, kuna pikkade kitsaste lagedate koridoride tekkimine ei sobitumaastikku. Veerraie kahjuks kõneleb ka asjaolu, et selle pindala võib osutuda suuremaks kui lubatud hall-lepikute lageraielank ning nii kahjustuks kaitse-eesmärk.

Hall-lepikutes on kuni 1 ha suurusel lageraielangel lubatud, kuna hall-lepp on lühiealine pioneerliik ning turberaievõtteid kasutades uueneb metsamaa sama puuliigiga.

Vastavalt looduskaitseseaduse § 31 lõikele 4 võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele metsaseadusest erinevaid piiranguid, kui need on vajalikud koosluse või kaitsealuse liigi säilimiseks. Lubatud lageraielangi suurusele on seatud piirangud võrreldes metsaseaduses lubatud suurima langi pindalaga, sest Sõrve piiranguvööndis ei ole suurepinnaline lageraie kooskõlas kaitse-eesmärgiga, mis puudutab tervikliku loodusmaastiku ilme ja kaitsealuste liikide elupaikade säilitamist.

Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks tuleb jätta raiel, välja arvatud hall-lepikutes, ühe hektari kohta alles vähemalt 20 tihumeetrit puid või nende säilinud püstiseisvaid osi, mis ei kuulu koristamisele ja jäävad metsa alatiseks. Elustiku mitmekesisuse tagamiseks alles jäetavad puud valitakse eri puuliikide esimese rinde suurima diameetriga puude hulgast, eelistades kõvalehtpuid, mände ja haabasid, samuti eritunnustega, nagu põlemisjälgede, õõnsuste, tuuleluudade või suurte okstega puid. Need tingimused on vajalikud, et tagada raiutavas puistus elustiku mitmekesisuse säilitamise seisukohast oluliste elementide säilimine, mis aitab säilitada nii konkreetses puistus kui ka kumulatiivselt piiranguvööndis tervikuna mitmekesisest elustikku.

2.5.6.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine, maavara kaevandamine, puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine, biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise

kasutamine, v.a õue- ja põllumaal, puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel, v.a kaitseala valitseja nõusolekul, kui pinnas seda võimaldab.

Need piirangud tulenevad otseselt looduskaitseseaduse § 31 lõikest 2 ja 3 ning on suunatud vööndi kaitse-eesmärkide saavutamisele. Uue maaparandussüsteemi rajamine on keelatud, sest uute süsteemide rajamine soodustab inimõjuliste kõdusoometsade kujunemist. Maaparandussüsteem on maaparandusseaduse tähenduses maatulundusmaa viljelusväärtuse suurendamiseks ja keskkonnakaitseks vajalike ehitiste kogum, mis on kinnisasja oluline osa tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 54 lõike 1 tähenduses. Üksikud kraavid ei ole maaparandussüsteemid, vaid rajatised, ning vajaduse korral saab nende rajamist lubada, kui need ei kahjusta kaitse-eesmärke.

Kaitsealal on keelatud maavara kaevandamine. Maavara kaevandamine rikub maastikuilmet, veerežiimi ja kooslusi, mistõttu on selline majandustegevus alal keelatud. Näiteks lubjakivi ja turba kaevandamisel, mis toimub avatud karjäärides, hävivad sealsed elupaigad ja sealsed liigid, muudetakse koosluste veerežiimi ja lisaks muutub ka maastiku esteetiline ilme. Maapõueseaduse § 95 lõike 1 järgi on maavara ning maavarana arvele võtmata kivimit, setendit, vedelikku ja gaasi füüsilisest isikust kinnisasja omanikul õigus talle kuuluva kinnisasja piires võtta kaevandamisloata isiklikus majapidamises kasutamise eesmärgil.

Puht- ja energiapuistute rajamine on keelatud, kuna see ohustab metsakoosluste soodsa seisundi säilimist. See ei tähenda, et metsaistutamise puhul ei tohi ainult üht liiki puid istutada, vaid edasise puistu hooldamise käigus ei tohi sealt teisi looduslikul teel uuenenud liike välja raiuda. Metsakoosluste soodne seisund on tagatud, kui puistu vanuseline ja liigiline koosseis on võimalikult mitmekesine ja sarnane loodusmetsadele. See loob soodsaid elupaigatingimusi eri liikidele. Puht- ja energiapuistute bioloogiline mitmekesisus on väike ning sobivad elutingimused on tagatud vaid vähestele liikidele.

Kaitsealal on keelatud biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, välja arvatud põllu- ja õuemaal. Biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine mõjutab negatiivselt looduslike ökosüsteeme ja elustikku, sest näiteks mürgitades soovimatut taime koosluses, võivad kaduda sealt ka vajalikud taimed või putukad. Väetiste kasutamisel veekogude läheduses võivad väetise vette sattumisel põhjustada veeõitsenguid jne. Põllu- ja õuemaad on tugevalt inimese poolt mõjutatud, mistõttu ei loeta neid alasid siinkohal looduslikeks või poollooduslikeks. Selle meetmega välistatakse ohtlike ainete sattumine looduslikesse kooslustesse, mis kahjustab elustikku.

Puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel on keelatud, sest piiranguvööndis on ka märjemaid kasvukohatüüpe pehmel niiskel pinnasel, millel liikumine kahjustab pinnast ja metsataimestikku. Kaitseala valitseja võib siiski lubada puidu kokku- ja väljavedu, kui pinnas seda võimaldab, näiteks pikalt kestnud kuivade ilmade puhul.

3. Menetluse kirjeldus

Sõrve looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskirja menetlus algatati keskkonnaministri 16. aprilli 2019. a käskkirjaga nr 1-2/19/313 „Sõrve looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskiri“.

Sõrve looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu avalik väljapanek toimus 22. märtsist 10. maini 2021. aastal Keskkonnaameti veebilehel www.keskkonnaamet.ee. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku kohta ilmusid 23. novembril 2021. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ning 26. märtsil 2021. a kohalikus ajalehes Harju Elu. Ametlikus väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja avalikustamise teade 18. märtsil 2021. a.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta Transpordiametile, Riigimetsa Majandamise Keskusele, Erametsaliidule, MTÜle Eesti Metsa Abiks, Harku ja Saue vallavalitsustele ning 198 kaitsealal paikneva kinnisasja omanikule. Ettepanekud paluti edastada kirjalikult aadressil info@keskkonnaamet.ee hiljemalt 10. maiks 2021. a. Avalikustamise ajal korraldati kolm infokoosolekut ning 17. juunil 2021 toimus Meriküla keskuse saalis (Tilgu tee 53, Meriküla) ja veebirakenduse Microsoft Teams vahendusel eelnõu avalik arutelu, kus tutvustati laekunud ettepanekuid.

Maaomanikele, kes ei olnud teavitanud e-kirja teel saadetud teate kättesaamisest või esitanud ettepanekuid avalikustamise ajal, saadeti 23.09.2021 väljastustatega kiri, millega anti lisaäga eelnõuga tutvumiseks ja ettepanekute tegemiseks 15. oktoobrini 2021. Saadeti 84 kirja. 18. oktoobril 2021 ilmus üleriikliku levikuga väljaandes Õhtuleht teade Sõrve looduskaitseala moodustamisest, milles kutsuti üles maaomanikke, kelle kirjad tagastati Keskkonnaametisse, esitama ettepanekuid või vastuväiteid. Tähtaeg ettepanekute tegemiseks oli 31. oktoober 2021.

Tabel 1. Maaomanike ja teiste huvigruppide seisukohad

Arvamuse esitaja nimi ja seos eelnõuga	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
Nurme (72701:001:1412) ja Aarne (19801:002:1623)	1. Ettepanek, et looduskaitseala piir jookseks mööda sihti, mis on Nurme ja naaberkrundi (72701:001:0604) vahel suunaga lõunast põhja. 2. Kuidas kompenseeritakse metsamajandamisest saamata jäänud tulu erametsa-omanikele?	1. Nurme katastriüksus jääb kavandatavasse Sõrve sihtkaitsevööndisse ning alal on registreeritud kanakulli ja händkaku elupaiga ääreala. Keskkonnaameti ametnikud käisid 25.05.2021 kohapealseid olusid vaatamas ja tuvastasid, et katastriüksusel on metsaalune korrastatud ja selgema piiritlemise huvides on mõistlik kasutada korralikult hooldatud metsasihti. Metsaraiele kehtivad ka edaspidi kanakulli ja händkaku elupaigast tulenevad piirangud. Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ja tsoneerib Nurme kinnistu kaitsealast välja. 2. Aarne (19801:002:1623) katastriüksus jääb ka edaspidi Sõrve sihtkaitsevööndisse. Sihtkaitsevööndisse jääva metsa puhul on võimalik taotleda toetust, mis on 134 €/ha. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1 ^a kohaselt kaitsealade

		sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta. Samuti on võimalus pakkuda sihtkaitsevööndisse jääv maa riigile omandamiseks, kuna sealne kaitseriim piirab oluliselt ala sihtotstarbelist kasutamist. Rohkem informatsiooni leiate veebilehelt https://www.keskkonnaamet.ee/et/eesmargid-tegevused/kaitstavad-alad/kaitsealal-asuva-maa-muuk-riigile.
Peretalu (19801:002:1525)	1. Muuta üldplaneeringus Rannamõisa külas asuvat „perspektiivse looduskaitseala” piiri. 2. Antud olukord on tekitanud põhjendamatu piiranguid maa kasutamiseks ja metsa majandamiseks. Antud kinnistul on mets raieküps ja vajab raiet, et mitte soodustada kahjurite ja haiguste teket ning levikut.	1. Üldplaneeringu muutmisega tegeleb kohalik omavalitsus. Keskkonnaamet on Sõrve looduskaitseala piiri vähendanud esialgsest kavandatavast piirist Peretalu kinnistul asuva kraavini, mis jätab 1,5 ha kinnistust kaitseala piiranguvööndisse. 2. Kinnistu piiranguvööndi alale jääb hiireviu pesapaik, millest maaomanik Keskkonnaametile teada andis. Piiranguvöönd on moodustatud Sõrve sihtkaitsevööndile puhvri eesmärgil, et vähendada järsku üleminekut range kaitsega alalt, kus pesitsevad kaitsealused liigid, majandusmetsale. See vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad metsakooslused. Kuigi piiranguvööndis lisanduvad raiete piirangud, siis edaspidi on metsa majandamine kinnistul ikka võimalik.
Jõhvika (19801:001:2266)	Sõrve looduskaitseala piirangutega, mis keelavad piirangualas igasuguse ehitustegevuse ja maade majandamise, ei saa nõustuda. Antud piirkonnas on viimasel aastal elavnenud maaomanike huvi olemasoleva elurajooni laiendamiseks ja selleks vajalike tehnovõrkude väljaehitamiseks, mis samuti loob eeldused minule kuuluvale kinnistule tulevikus ehitusõiguste planeerimiseks. Loomulikult plaanin säilitada	Sõrve looduskaitsealasse on hõlmatud Jõhvika katastriüksuse metsaosa. Tegemist on kaht Sõrve looduskaitseala suuremat ala ühendava koridoriga, millega tagatakse ala terviklikkus. Mets pakub loomadele varjevõimalusi liikumisel ühelt alalt teisele. Kuna tegemist on kohaliku omavalitsuse üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalaga, kus kehtib range kaitseriim, siis on sellele alale ehitamise piirangud juba kehtestatud. Kaitseala

	maksimaalselt väärtuslikku kõrghaljastust ja tulevikus püstitavad eluhooned paigutatakse looduses sobivamatesse lagedatele aladele ja ei teostata lageraiet. Kui nõustuda looduskaitse piirangute laiendamisega minu kinnistule, siis jääb see võimalus ära, eriti just kõrghaljastusega kaetud maa-ala osas. Kui tänane Harku valla üldplaneering ei näe veel ette elamuarenduseks juhtotstarvet, siis ei ole välistatud see võimalus uue koostatava üldplaneeringuga ja valla tulevaste arengukavadega.	piiranguvööndis kehtivad metsa majandamisele lisapiirangud, kuid metsaraie on siiski võimalik.
Eraisik	Lisada kaitseala koosseisu ka Kõrgendiku tee ja Sõrve vaheline ala, kus on veel metsa.	Sõrve looduskaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad riiklikku kaitset. Välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärkset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on

		piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Lisaks on antud ala Harku valla üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, mis ka tagab loodusväärtustele kaitse.
Kuusiku-Sepa (19801:002:1024)	Kas ja millistel tingimustel on maaomanikel sellest punktist lähtuvalt võimalus oma maa riigile maha müüa?	Kaitstavat loodusobjekti sisaldava või kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas asuva kinnisasja omandab riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga kinnisasja väärtusele vastava tasu eest, kui kaitsekord piirab oluliselt ala sihtotstarbelist kasutamist. Oluliseks piiranguks on näiteks uuendusraie täielik keeld metsamaal. Kuusiku-Sepa katastriüksus tunnusega 19801:002:1024 jääb projekteeritavasse Sõrve looduskaitseala Tugamanni sihtkaitsevööndisse, mille kaitsekord piirab oluliselt maa kasutamist. Riik omandab kinnisasja peale kaitseala moodustamist ja kaitse-eeskirja kinnitamist. Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigile omandamist reguleerib looduskaitseseaduse § 20 ning Vabariigi Valitsuse 08.07.2004 määrus nr 242.
AS A&P Mets	1. Antud kaitseala on planeeritud suletud prügimäele ja kohalik omavalitsus ei ole suutnud 20 aastaga prügi ära koristada ja nüüd tahetakse risustatud alale luua kaitseala.	1. Katastriüksus arvati kaitsealast välja.

	2. Ei ole välja toodud, mis väärtused on antud kaitsealal erilised, et neid väärtusi ei saaks kaitsta ka muul viisil kui riikliku kaitsealaga. Kuskilt ei loe välja uuringuid selle kohta. Näiteks võiks ala kaitsta üldplaneeringuga või moodustada kohalik kaitseala. 3. Kas vastab tõele, et alal on hävitatud loomade elupaigad? 4. Millist liiki saab piiranguvööndis kaitsta? 5. Millised kompensatsioonimehhanismid on paika pandud piirangute kompenseerimiseks?	2. Kõik kaitse-eesmärgiks seatud väärtused on Sõrve looduskaitsealal olulised. Looduskaitseaduse § 4 lõige 7 sätestab, et kohaliku omavalitsuse tasandil võib kaitstavaks loodusobjektiks olla maastik, väärtuslik põllumaa, väärtuslik looduskooslus, maastiku üksikelement, park, haljasala või haljastuse üksikelement, mis ei ole kaitse alla võetud kaitstava looduse üksikobjektina ega paikne kaitsealal. Kohalikku kaitseala ei moodustata liikide ja nende elupaikade kaitseks, moodustatava Sõrve looduskaitseala kaitse-eesmärgiks on muuhulgas ka liikide ja nende elupaikade kaitse. 3. Alal on metsa majandatud nii, nagu õigusruum seda ette näeb. Sõrve looduskaitseala moodustatakse selleks, et tagada kaitse neile väärtuslikele looduskoostele, mis on kaitsealustele liikidele sobivaks elupaigaks. 4. Piiranguvööndis kaitsta neid liike, kelle elupaigaks on näiteks poollooduslikud kooslused, mille säilimiseks on vajalik inimese sekkumine. Üheks selliseks liigiks on näiteks põõsasmaran, mis on seatud ka Sõrve looduskaitseala kaitse-eesmärgiks. Kaitseala piiranguvöönd on ala, kus majandustegevus on lubatud, kuid sellele kehtivad piirangud. 5. Kompensatsiooniks on maamaksuvabastus 100% sihtkaitsevööndis ning 50% piiranguvööndis. Samuti saab sihtkaitsevööndis olevale metsale taotleda Natura metsatoetust, mis on 137 €/ha. Sihtkaitsevööndis asuva maa puhul on võimalus seda riigile omandamiseks pakkuda.
--	--	---

	6. Kuidas saab olla nii, et Avaste looduskaitsealal võib teha 7 ha lageraieid, Nabala-Tuhala looduskaitsealal 2 ha ja Sõrve looduskaitsealal on lageraied keelatud. Samuti on täiesti arusaamatu, et kaitsealal tohib teha lubatud uuendusraieid diameetri järgi.	6. Alade piiranguvöönditel on erinevad kaitse-eesmärgid. Sõrve looduskaitseala piiranguvööndi eesmärgiks on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Üldine kaitse-eesmärk on kaitsta maastikuilmet. Alale on iseloomulik metsane maastik. Ainult aegjärgse ja häilraie lubamisega kuni kahel hektaril hoitakse ära kiirete maastikumuutuste teke. Sõrve looduskaitsealal ei lisata uuendusraiele diameetripõhist lisatingimust, kuna muud raiepiirangud on juba piisavalt ranged.
	7. Piirangud peaks olema eesmärgipärased ja vastama metsatüübile. Mismoodi saab kahjustatud või siis kuuse kultuurmetsi uuendada aegjärgse raiega, millist metsa tahetakse saavutada? Antud kaitsealal soovitakse pigem okaspuumetsade asemele väheväärtuslikke lehtpuumetsi. Viljakates kasvukohtades soovitakse männikud piiranguvööndis ära kaotada.	7. Võimalus on raiuda metsi ka häilraiena, mille puhul tohib teha maapinna ettevalmistust, külvi ja ka noorendiku hooldust. Viljakates kasvukohtades kaoksik männikud ka lageraiega, kui neid ei uuendata istutamise teel ja ei teostata hooldust. Kaitsealade piiranguvööndi metsade väärtus seisneb nende liigilises ja vanuselises mitmekesisuses.
	8. Kas kaitse-eesmärkideks olevatel liikidel ei ole küllaldaselt elupaiku? Samuti jääb segaseks asjaolu, mis on mets ja miks muutub kohe rohumaale või põllumaale istutatud puud metsaks, millel on suur väärtus?	8. Tallinna lähiumbruses ei ole kaitsealustel liikidel piisavalt elupaiku. Metsa definitsioon on sätestatud metsaseaduse § 3 lõikes 2. Looduskaitstes on suur väärtus vanadel majandamata metsadel, mis pakuvad elupaiku paljudele liikidele. Need kuuluvad üldjuhul sihtkaitsevööndisse. Piiranguvööndi metsad säilitavad maastikuilmet, aitavad hoida liigilist mitmekesisust ja pakuvad võimalusi liikidele sihtkaitsevööndite vahel levimiseks.

	9. Ei ole välja toodud, kuidas on saadud piirangud metsa majandamisel, milliste uuringute tulemusel. Suur osa metsa uuendamisest peab toimuma sanitaarraiega. 10. Puudub sotsiaalmajanduslik analüüsi. 11. Arusaamatu, miks peab ehituste ja kaevanduste vastu tegema kaitsealasid? 12. Palun lõpetada antud kaitseala moodustamine, kuna I kategooria liike saab kaitsta juba looduskaitseseaduse alusel, suurem osa metsi on riigiomandis ja seal ei tohiks olla probleeme säästliku majandamisega, vajadusel tuleb planeeringuga ja kokkulepetega maaomanikega paika panna kohalikule kogukonnale väärtuslikud puhkemetsad ja kuna tegemist on Tallinna linna ääres olema massiiviga, siis on rohevööndi metsade majandamisele ka piirangud.	9. Sanitaarraie ei ole ette nähtud metsa uuendamiseks, vaid metsa sanitaarse seisundi parandamiseks. Sõrve looduskaitsealal oleme piirangute seadmisel lähtunud vajadusest säilitada metsast maastikuilmet ja elustiku mitmekesisust. Täpsemalt on ala metsade majandamise põhimõtteid selgitatud seletuskirjas. 10. Kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja peatükis 5 on olulisemaid eelnõust tulenevaid mõjusid selgitatud. Kaitseala moodustamine ei lähe vastuollu kehtiva üldplaneeringuga. 11. Kaitseala moodustatakse tervikliku loodusmaastiku ning sealsete koosluste ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitseks, mida ohustavad muuhulgas kaevandustegevus ning uute elurajoonide teke. 12. Lisame Teie arvamuse seletuskirja.
Osaühing Landeker (19801:002:0841; 19801:002:0837; 19801:002:1846; 19801:002:1185; 19801:002:2138;	1. Ei nõustu kinnistute kaitseala piiranguvööndisse hõlmamisega, sest kogu Sõrve looduskaitseala eelnõu on põhjendamatu, kuna puuduvad looduskaitseala moodustamise eeldused ning Osaühingule Landeker kuuluvad	1. Keskkonnaamet ei nõustu Osaühingu Landeker ettepanekuga jätta kinnistud kaitseala piiranguvööndist välja. Keskkonnaamet on juba vähendanud kinnistute kaitsealasse jäävat osa. Kinnistute lähedusse

19801:002:1849; 19801:002:2318; edaspidi <i>kinnistud</i>) ja Tagamäe (72601:001:0746)	kinnistud on hõlmatud vastuoluliselt ja täiesti alusetult Sõrve piiranguvööndisse. 2. Alternatiivselt on Osaühing Landeker nõus pidama läbirääkimisi Tagamäe kinnistu (72601:001:0746) vähesel määral hõlmamiseks Sõrve piiranguvööndisse.	jäävad kaitsealuste linnuliikide hiireviu ja karvasjalg-kaku elupaigad. Kinnistud moodustavad ühise metsaosa ja puhervööndi kinnistutega, mis nende kõrval asuvad. 2. Keskkonnaamet nõustub Osaühingu Landeker alternatiivse ettepanekuga vähendada Tagamäe kinnistu kaitsealasse kuuluvat osa, kuid siiski säilitada alal osaliselt piiranguvöönd sihtkaitsevööndis elava kaitsealuse liigi elupaiga säilitamiseks.
Metsjärve tee 2 (19801:001:0042)	Ettepanek on katastriüksuse piiranguvööndis asuvate elamute ja nende hoovialade välja jätmine kaitsealast.	Katastriüksuse õueala kaitsealast välja tsoneerimine ei ole põhjendatud, kuna väikseid fragmente terviklikust vööndialast välja ei lõigata. Piiranguvöönd ei sea inimeste elutegevusele ka erilisi lisapiiranguid, kaasneb vaid Keskkonnaametilt nõusoleku küsimine, mis ehitustegevuse korral on valla kohustus.
Karo Mets OÜ Nurmeti kinnistu (19801:002:1524)	Jätta Karo Mets OÜ-le kuuluv Nurmeti kinnistu katastritunnustega 19801:002:1524 Sõrve looduskaitsealast välja.	Nurmeti kinnistu moodustab raiest taastudes ja uue metsa kasvades ümbritsevate metsaaladega ühtse terviku. Nurmeti kinnistu puhul on tegemist sihtkaitsevööndiga, mille parim võimalik kaitse on kaitse ühe tervikuna. Nurmeti kinnistu jääb sihtkaitsevööndi metsaalade keskele, seega ei saa seda kaitsealast välja arvata.
RMK	1. Teeme ettepaneku veelkord kaaluda kaitseala alternatiivseid nimesid. 2. Teeme ettepaneku täiendada kaitse-eeskirja seletuskirja	1. Kaitseala on saanud oma nime kaitseala keskse Sõrve küla järgi. Eestimaal on kohanimedega sarnaseid kokkusattumisi veel. Sõrve poolsaarel Saaremaal asuvatele kaitstavatele aladele on teised nimed pandud, seega ei teki kaitsealade puhul nimede suhtes segadust. Sellest, et Sõrve looduskaitseala ei asu Saaremaal, ei saa kuidagi suurt probleemi tekkida. 2. Kindlasti on inimeste maakasutusel ajaloos antud ala

	maakasutuse ajaloolise ülevaate lisamisega. 3. Teeme ettepaneku kirjeldada koordinaatide täpsuseks üks meeter. 4. Palume täpsustada, milliseid „muid huvisid” silmas peetakse ja lisada seletuskirjale nende proportsionaalsuse leidmise analüüs. 5. Palume täpsustada seletuskirjas, millele tuginedes ei sobitu maastikku pikad kitsad lagedad koridorid ja millise kujuga langid maastikku sobituksid.	kujunemisel oma roll olnud. Poollooduslikel kooslustel ja rohumaadel on endiselt vajalik nende hooldamine ja seda kaitse-eeskirjaga ei takistata. Põllumassiivid on kaitsealast välja jäetud. Kuigi Teiepoolne idee, et metsade majandamine juba mõisaajast on kaasa aidanud tänapäevaste koosluste kujunemisele ja liikide levikule, siis mõisaajast on palju aega edasi läinud ning ka metsade majandamise intensiivsus muutunud. Kui vanasti tehti tööd hobuste ja kirvega ja see töö võttis aega, siis tänapäeval on ühe hektari puude mahavõtmine paari päeva küsimus. Kuna Sõrve looduskaitsealale jääb intensiivsest metsamajandusest puutumata metsi, siis on need valinud endale elupaigaks liigid, keda ohustab metsade kadumine. 3. Koordinaatide täpsuseks on 1 mm, sest kaardistamine toimub ühtsete kokku lepitud põhimõtete alusel, mida kasutavad Keskkonnaamet, Keskkonnaagentuur ja Maa-amet. 4. Eeskirja koostades peab nii palju kui võimalik silmas pidama ka maaomanike ja teiste huvigruppide huve, mida arvestatakse nii palju kui võimalik. Avalikustamise käigus tulnud ettepanekuid vaadatakse üksikult ning proovitakse mõlemale osapoolle sobiv lahendus leida. 5. Veerraie on sisuliselt väikesemahuline lageraie. Metsamaastikku ei teki looduslikul teel kunagi täiesti lagedaid alasid. Loodusliku häiringu korral ilmestab maastikku hõre mets, kus on pikali kukkunud puud, tüükad jms metsa struktuurielemendid, ehk üldmulje
--	---	---

		ei ole kunagi täiesti lage. Maastikupildis tekivad tugevad, loodusele mitte omaseid kontrastid. Seejärel tekivad suurtel aladel ühevanuselised, taas loodusele mitte omased puistud. Looduslikult ei teki kunagi kitsaid pikki sirgeservalisi koridore, üks ala eesmärk on säilitada loodusmaastikele omane maastikuilme.
	6. Teeme ettepaneku lisada seletuskirja hall-lepikute lausesse sõna „kuni”.	6. Täiendame seletuskirja.
	7. Teeme ettepaneku loobuda piiranguvööndis turberaietena veerraie keelamise nõudest.	7. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt, lubades veerraiet kuusikutes 2 ha suuruse langina, kuna kuuskede juured asuvad maapinna lähedal ning raskete masinatega alal liikumine tekitab puistule olulisi kahjustusi. Peame otstarbekaks lubada kuusikutes väikese pindalaga veerraiet, sest aegjärgne ja häilraie ei anna kuuseenamusega puistutes tihti soovitud uuenemise tulemust.
	8. Teeme ettepaneku lubada kuni 2 ha suurust lageraielanki piiranguvööndi kõigis metsades.	8. Keskkonnaameti hinnangul kiirendaks 2 ha suuruse lageraie lubamine koos turberaiega metsade uuendamist ning me pole veendunud, et sellel puudub oluline negatiivne mõju kaitse-eesmärkidele, milleks on muuhulgas elustiku mitmekesisuse ja maastikuilme säilitamine. Kaitsealal ongi eesmärgiks raieperioodi pikendamine, et metsa uuendamine toimuks pikema aja jooksul ja hajutatult. Kaitsealadel on üldine põhimõte, et piiranguvööndi peamine eesmärk ei ole metsade majandamine. Majandamine peab toimuma säästlikult, et säiliks liigiline mitmekesisus ja et piiranguvöönd funktsioneeriks puhvrina sihtkaitsevöönditele.

	9. Teeme ettepaneku täiendada lauset sõnadega „turberaie viimase raiejärgu järgselt”. 10. Teeme ettepaneku asendada „puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnasel, v.a kaitseala valitseja nõusolekul, kui pinnas seda võimaldab” tekstiga „puidu kokkuveol pinnase kahjustamine”. Kuna puidu väljavedu on seotud ainult autoliiklusega olemasolevatel metsateedel, mis kaitseala kaitse-eesmärki ei mõjuta, siis teeme ettepaneku selle tööliigi eemaldamiseks piirangute loetelust. 11. Juhime tähelepanu, et rekreatiivsed tegevused antud alal on võimalikud ka ilma kaitseala kehtestamata ning palume antud lause kui eksitava seletuskirja tekstist eemaldada. 12. Palume seletuskirjas arvutuste käiku täpsustada. 13. Palun lisada ka süsiniku emissioon koos süsiniku ekvivalendiga puidu tihumeetrisse ja süsiniku turuhinnaga kaitse-eeskirja seletuskirja.	9. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga, kuna raiel tuleb juhinduda ka metsaseadusest, kus need säilikpuude jätmise nõuded on kirjas. Veerraie puhul ei tasuks oodata säilikpuude jätmisele viimases veerus, kui varasemalt on alal eriilmelisi säilikpuu väärtusega puid. 10. Ettepanek on vajab edasist arutelu ja pigem käsitlemist looduskaitseseaduses, millest otseselt juhindutakse kaitse-eeskirja loomisel. 11. Kaitseala moodustamisega aidatakse kaasa looduslike koosluste säilitamisele, kus ka edaspidi on inimestel võimalus aega veeta ja kooslustega tutvuda keskkonnahariduslikel eesmärkidel. Kaitseala üks eesmärkidest on tutvustada kaitseala kaitse-eesmärgiks olevaid kooslusi ja liike. 12. Seletuskirjas kajastatav arvutuste käik käib Keskkonnaministeeriumiga kokku lepitud juhendi põhjal. 13. Erinevate metsade süsiniku sidumise võime sõltub väga paljudest teguritest. Teadlased on erimeelt, milliseid süsinikuringega seotud sisendparameetreid kliimamudelites kasutada, sest hetkel on teadusuuringutes väga
--	--	--

	14. Palume lisada seletuskirja ka puidu kasutusest saamata jääva kaudse tulu osas ka selle arvutuse. 15. Palume seletuskirjast eemaldada lause metsateatiste kasutamise kohta.	palju vasturääkivusi. Leiame, et kaitseala seletuskiri ei peaks olema mahukas dokument, milles käsitletakse ühe kaitseala mõju globaalsele süsinikuringele jms. Usume, et on mõistlikum, kui järeltööd teevad selles asjus teadlased ning üldistusi kajastatakse arengukavades. 14. Keskkonnaamet koostab kaitsealade seletuskirju sarnastel põhimõtetel ja ühtse struktuuri järgi, mis on Keskkonnaministeeriumiga kokku lepitud. 15. Keskkonnaamet koostab kaitsealade seletuskirju sarnastel põhimõtetel ja ühtse struktuuri järgi, mis on Keskkonnaministeeriumiga kokku lepitud.
Eraisik	Minu ettepanek oleks, et Muraste mõisa vastas raba äärselt põllult Klooga maanteeeni välja võiks kogu ala looduskaitse alla kuuluda, nagu see esialgselt plaanitud oli.	Ei nõustu ettepanekuga. Tegemist on endise põllumaaga. Alale on registreeritud III kaitsekategooria liigi rukkirääk (<i>Crex crex</i>) elupaik, kuid ka ekspertiisis on kirjas, et elupaik moodustab nii sisulises kui pindalalises mõttes väheolulise osa kavandatavast Sõrve looduskaitsealast. Umbes sama suur ala rukkiräägu elupaigast jääb kaitsealasse. Linnud kasutavad seda ala toitumisalana ka edaspidi ning lähipiirkonda kaitsealasse on hõlmatud sarnaseid alasid, kus linnud toitumas saavad käia.
Ermolaane (19801:001:0702)	Hetke olukorra kohaselt on tegu 3,5 ha ulatuses raiutud metsamaaga, mistõttu leiame, et Ermolaane kinnistu võiks välja arvata Sõrve looduskaitseala koosseisust.	Keskkonnaamet ei arvesta tehtud ettepanekuga, kuna Ermolaane katastriüksuse metsaosa, mis on kaitsealasse arvatud, moodustab kõrvalkinnistute metsaga ühtse terviku. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub

		paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad metsakooslused. Kaitseala üks kaitse-eesmärke on metsase maastikuilme säilitamine. Piiranguvööndi kaitsekord võimaldab siiski metsa majandada ja hooldusraieid teha. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha ja aegjärgne ning häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Turberaied on teistes metsades eelistatud, kuna alles jääv vana mets hoiab ära lageraiel tekkiva vahepealse tühimiku, säilitab maastikuilme ja tagab looduslähedase uuenemise. Kaitsekorda täiendatakse veerraie lubamisega kuusikutes 2 ha suuruse langina, kuna kuuskede juured asuvad maapinna lähedal ning raskete masinatega alal liikumine tekitab puistule olulisi kahjustusi. Kui veerraie on õigesti planeeritud ning säilitatakse läänekaaretuulte eest kaitsev vanamets, siis on tuulekahjustused väga väikesed. Tuulekahjustuste tõttu ei sobi kuusikutesse aegjärgsed raided. Kitsa raielangi tõttu pakub vanametsa serv alale seemet ja turvet ning lank uueneb paremini kui teiste raieviisidega.
Uue-Tooma (19801:001:2230)	Palume Teil Sõrve looduskaitseala moodustamisel kogu meile kuuluva	Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ning Uue-Tooma kinnistu tsoneeritakse

	katastriüksuse 19801:001:2230 kinnitamist õuealaks (piiranguvööndiks).	piiranguvööndisse. Keskkonnaameti ametnikud käisid 28.05.2021 kohapealsete oludega tutvumas ning tuvastasid, et kogu kinnistu ulatuses on metsaalune korrastatud ning katastriüksuse sihtkaitsevööndisse tsoneerimine ei ole põhjendatud. Valgeselg-kirjurähni elupaika antud juhul ala piiranguvööndisse tsoneerimine ei mõjuta, sest sobilikku elupaika jääb ka kõrvalkinnistutele. Piiranguvööndis lisanduvad raiele edaspidi lisaks kaitse-eeskirja tingimustele ka liigist tulenevad eritingimused (nt raieaeg).
Väo Paas OÜ	1. Täielikult on jäetud tähelepanuta 3 ettevõtte geoloogiliste uuringulubade menetlused antud alal. Palume seletuskirja täiendada. 2. Puudub Sõrve looduskaitsealal asuva Sõrve lubjakivimaardla varude hinnang ja vastav arvutus, millest nähtuks varude kaevandamata jätmisest tekkiv otsene majanduslik ja sotsiaalmajanduslik mõju. Palume lisada.	1. Tänapäevase seisuga on Keskkonnaametil kokku menetluses kolm uuringuloo taotlust, mis kattuvad täielikult või osaliselt Harku maardlaga ja kavandatava kaitsealaga. Vanim menetlus on aastast 2003. Praeguseks on kõik kolm menetlust peatatud, kuna Harku Vallavalitsus on teinud Sõrve looduskaitseala loomise ettepaneku maardla ja taotlustega kattuvale alale ning keskkonnaminister on algatanud kaitseala moodustamise menetluse. Seletuskirjades esitatu on eelnevalt Keskkonnaministeeriumiga kokku lepitud. Seletuskirjades ei anta ülevaadet konkreetsete keskkonnalubade pooleliolevate menetluste kohta, piirangute mõjust antakse üldisem ülevaade. 2. Seletuskirjas hinnatakse majanduslikke mõjusid nii, nagu juhend ette näeb. Selleks hinnatakse mõjusid kohalikule omavalitsusele (maamaks) ja riigile (toetuste suurus, eramaade riigile omandamise mõju, metsa majandamata jätmisel saamata tulu suurus). Täiendame seletuskirja Harku maardla maavarade varu hinnanguga ning viitega Eesti Geoloogiateenistuse uurimustöö

		aruandele „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas” (Rakvere, 2018). Kaitseala moodustamisega väheneb Harku maardlas ehituslubjakivi kaevandatav varu 37 milj m³ ulatuses. Lisaks on käimas projekt ELME – „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid”, mille tulemusena hinnatakse ökosüsteemiteenuseid, sest ka nendel on oluline majanduslik tähendus, mida saab rahaliselt hinnata. Arutame koos Keskkonnaministeeriumiga, kuidas ökosüsteemiteenustega seotud informatsiooni edaspidi seletuskirjades kajastada.
	3. Uuritud ega käsitletud ei ole lubjakivivarude väljamise alternatiivseid lahendusi antud alal (väiksemad karjäärid kohese rekultiveerimisega vms), et kasvõi osaliselt leevendada Harjumaa materjalivajadust. Palume täiendada. 4. Kuna planeeritav looduskaitseala välistab sealse lubjakivi ressursi kasutuselevõtu tulevikus, palume analüüsida alternatiivsete lubjakivimaardlate võimalusi asendada Harku ja Vao lubjakivimaardla ammendumisest tekkivat ehituslubjakivi nõudlust.	3. Kaitseala seletuskiri ei ole dokument, mis otsib lahendusi maavarade kasutamise probleemidele, seega viidatud analüüse sinna sisse ei viida. 4. Kaitseala seletuskiri ei ole dokument, mis otsib lahendusi maavarade kasutamise probleemidele, seega viidatud analüüse sinna sisse ei viida.
OÜ Tirts & Tigu	1. Ettepanek oleks taasliita esialgu kaitsealast välja jäetud III kaitsekategooria liikide elupaikadega ala loodava Sõrve looduskaitsealaga, jättes sellele alale piiranguvööndi režiim.	1. Ei nõustu ettepanekuga. Ettepanekualal on vanu metsi, mis antud liikidele sobivad elupaikadeks ligikaudu 100 ha, mis moodustab kolmandiku ettepanekualast. Suures osas

		nendest metsadest on tehtud aegjärkset raiet. Väike osa händkaku pesitsusterritooriumist on jäänud ka Sõrve piiranguvööndisse. Ekspertiisis on kirjas, et uuringuala lõunaosas on asustatud kogu liigile sobiv elupaik, mujal uuringualal on siin-seal asustamata sobivas suuruses metsa-alasid, sobivat elupaika on alal veel 1–2 paarile. Uuringuala lõunaosas paiknevad händkaku elupaigad on kaitseala sihtkaitsevöönditesse tsoneeritud. Seega elupaigad, kus reaalselt linnud pesitsevad, on kaitsealas. Mustrahni piiritletud elupaikadest asuvad kuus seitsmest kaitsealas ja suures osas sihtkaitsevööndis, kus neid ei raiuta. Ettepanekualal jääks see mets piiranguvööndisse, kus raietegevus on ikka lubatud ning võimalus, et linnud sealt siiski kaovad, on olemas. Samas ka kaitsealast välja jäädes kaasnevad metsateatisega piirangud raieajale ja soovitud langile jäetavate puude osas. Väike-kirjurähni elupaikade kohta on kaitseala moodustamise ettepanekus kirjutatud, et see liik on rohkem seotud ala põhjaosaga, kust pärinevad kõik kontaktid. Põhjaosas piiritletud väike-kirjurähni elupaigad on kaitsealasse tsoneeritud. Ekspert hinnangus on kirjas, et mitmed sobivad elupaigad ala keskosas kontakte ei andnud. Kuna see ala asub kohaliku omavalitsuse roheline võrgustiku tuumalal, siis ei saa väita, et surve elamuarendusele antud ettepanekualal suur oleks, kuna rohevõrgustiku ja üldplaneeringu põhjal on seal range režiimiga maakasutuse alad.
--	--	---

	2. Teen ettepaneku laiendada Vahi küla Vääna poolses osas Vääna mõisasüdame kõrval kaitseala välispiiri.	2. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt. Kaitseala piiranguvööndisse hõlmatakse Keila metskond 19 (19801:011:0105) katastriüksuse viimane kaitsealast väljajäänud osa, kus asub händkaku pesitsusterritoorium. Kanakulli pesitsusala on juba kaitsealasse hõlmatud. Röövlindude toitumisalad hõlmavad suuri alasid ning sobivaid rohumaid ja põlde leidub ümbruskonnas nii kaitsealal kui sellest väljas. Aas-nelgi leiukohti kaitseb looduskaitseaduse § 55 lõige 7, mis sätestab, et I ja II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud. Tahtlikuks kahjustamiseks ei ole liigi tegevuskava meetmete elluviimine ning tahtlikuks kahjustamiseks võib mitte lugeda ka tegevust Keskkonnaameti nõusolekul II kaitsekategooria taime ja seene väheesinduslikes populatsioonides. Seega on vaja Keskkonnaameti luba, kui taimede kasvukohas teha tegevusi, mis neid kahjustada võib.
	3. Teen ettepaneku laiendada kaitseala piiri Tugamanni sihtkaitsevööndi juures asuvate III kaitsekategooria lindude, sh valgeselg-kirjurähni, aga teisalt ka händkaku pesitsusterritooriumitega.	3. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt. Tugamanni sihtkaitsevööndisse hõlmatakse metsaosa händkaku elupaiga piires. Alale jääb ka valgeselg-kirjurähni elupaik. Ettepanekualasse on hõlmatud vana puukool, mis on taraga ümbritsetud. Kuna tegemist on istanduse ja mitteloodusliku metsaalaga, siis seda kaitsealasse ei hõlmata. Kuna ettepanekualale jääb kaks hoonetega kinnistut, siis neid sihtkaitsevööndisse ei arvata. Vääna jõe äärne lindude toitumisala ei kao, sest Vääna jõe kalda ehituskeeluvöönd on 50 m kaldajoonest ja piiranguvöönd

	4. Palun kaaluda Sõrve looduskaitseala puhul teha erand ja ka III kaitsekategooria liigid kaitse-eeskirjas ära mainida, kuna tegu on pealinna lähistel üliolulise tervikliku loodusala, mille juures on ka III kaitsekategooria liikide olemasolu väga suure väärtusega.	100 m kaldast, metsaalal on see ka ehituskeeluvöönd. 4. Keskkonnaamet ei arvesta antud ettepanekuga. III kaitsekategooria liigid on ära mainitud kaitse-eeskirja seletuskirjas kui ala lisandväärtused. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.
Eesti Ehitusmaterjalide Tootjate Liit, Eesti Mäetööstuse Ettevõtete Liit	1. Ettepanek on seletuskirja lisada Sõrve lubjakivimaardla varude hinnang ja vastav arvutus ning analüüs, millest nähtuks varude kaevandamata jätmisest tekkiv otsene majanduslik ja sotsiaalmajanduslik kahju riigile (sh riigi ja kohalike teede ehituskulude märgatav kallinemine, kuid mitte ainult). Ettepanek on lisada seletuskirja Sõrve lubjakivimaardla varude hinnang ja vastav arvutus ning analüüs, millest nähtuks varude kaevandamata jätmisest tekkiv saamata jääv riigi ja kohaliku omavalitsuse tulu.	1. Seletuskirjas hinnatakse majanduslikke mõjusid nii, nagu juhend ette näeb. Selleks hinnatakse mõjusid kohalikule omavalitsusele (maamaks) ja riigile (toetuste suurus, eramaade riigile omandamise mõju, metsa majandamata jätmisel saamata tulu suurus). Täiendame seletuskirja Harku maardla maavarade varu hinnanguga ning viitega Eesti Geoloogiateenistuse uurimustöö aruandele „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas” (Rakvere, 2018). Kaitseala moodustamisega väheneb Harku maardlas ehituslubjakivi kaevandatav varu 37 milj m³ ulatuses.

		Lisaks on käimas projekt ELME – „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid”, mille tulemusena hinnatakse ökosüsteemiteenuseid, sest ka nendel on oluline majanduslik tähendus, mida saab rahaliselt hinnata. Arutame koos Keskkonnaministeeriumiga, kuidas ökosüsteemiteenustega seotud informatsiooni edaspidi seletuskirjades kajastada.
	2. Tulenevalt eeltoodust teeme ka ettepaneku korrigeerida moodustatava Sõrve looduskaitseala piire selliselt, et need ei hõlmaks Harku maardla lubjakivivaru.	2. Keskkonnaamet on seisukohal, et antud uuringualasid ei saa kaitsealast välja arvata, kuna nendel aladel asuvad loodusväärtused (merikotkas, kanakull jt) vajavad kaitset. Karjääride tekkimisel hävitatakse alal asuvad looduslikud kooslused ja sellega ka liikide elupaigad. Samuti muutub ala veerežiim, mida on keeruline taastada ja mille mõju ulatub ka väljapoole kaevandusala. Hilisem keskkonna taastamine ei too tagasi samu kooslusi, mis praegu kaitsealale jäävad. Kaitseala ei säili tervikliku looduskompleksina, kui sealt suur tükk välja lõigata. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaeefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus

		ja liikide koosseis.
Vainula (19801:001:0472) ja Karjatse (19801:001:0471)	Teen ettepaneku tsoneerida kinnistud Vainula (19801:001:0472) ja Karjatse (19801:001:0471) osaliselt või täielikult looduskaitseala sisse ning pakkuda seega suuremat ja mosaiiksemat territooriumi selle ala loomadele, putukatele ja taimedele	Keskkonnaameti ametnikud käisid 24.05.2021 asjaoludega tutvumas ning Vainula katastriüksuse puhul on tegemist niiske kinnikasvava rohumaa ja Karjatse katastriüksuse näol on tegemist rohu- ja põllumaaga. Alal ei ole registreeritud kaitsealuseid liike, mis vajaksid riiklikku kaitset. Vainula katastriüksuse servaalas on märgitud III kaitsekategooria liblikate vareskaera-aasasilmiku (<i>Coenonympha hero</i>) ja teelehe-mosaiikliblika (<i>Euphydryas aurinia</i>) elupaik, kuid need liigid ei ole antud kaitseala kaitse-eesmärgiks ning tegemist ei ole selliste ohustatud liikidega, mille kaitseks on Eestis vajalik täiendavalt alasid kaitse alla võtta. Neil liikidel on Eestis elupaiku piisavalt. Vareskaera-aasasilmik on Eesti Looduse Infosüsteemi (edaspidi EELIS) andmetel Euroopa mastaabis väheneva arvukusega liik, kelle seisund Balti riikides on stabiilne. Eesti punase nimestiku liikide hindamise raames on 2017. aastal esitatud hinnang, et liik on Eestis soodsas seisundis ning levinud üle Eesti, asurkond on vähemalt stabiilne kui mitte kasvav (EELIS 2021). Eesti punase nimestiku liikide hindamise raames 2017. aastal esitatud hinnangu alusel on teelehe-mosaiikliblikas samuti soodsas seisundis, hajusalt levinud üle kogu Eesti ning asurkond on heas seisus, liik on laiemalt levinud kui seni arvatud ning teda on leitud peaaegu igast Eesti piirkonnast (EELIS 2021). Kaitseala piiritlemisel lähtutakse põhimõttest, et kõik riiklikku kaitset vajavad loodusväärtused on kaitsealas. Samuti kehtib põhimõte,

		et kaitseala oleks nii suur kui vajalik ning nii väike kui võimalik. Seega Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga ja ei lisa antud katastriüksuseid Sõrve looduskaitsealasse.
Lembi (19801:011:0474) Küüni tee 3 (19801:011:0149) Tiigi tee 6 (19801:011:0069) Viljapuuai tee 2 (19801:011:0066) Laane (19801:011:0370) Küüni tee 5 (19801:011:0005)	On vastu avalikustamisel esitatud ettepanekule laiendada kaitseala Vahi külas erakinnistutele.	Keskkonnaamet arvestab osaliselt Vahi piirkonna kaitse alla võtmise lisaettepanekut, võttes kaitse alla Keila metskond 19 (19801:011:0105) katastriüksuse osa, mis veel kaitsealasse hõlmatud ei ole, kuna see on händkaku pesitsusala. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekut hõlmata kaitsealasse aasnelgi leiukohad. Aas-nelgi leiukohti kaitseb looduskaitseseaduse § 55 lõige 7, mis sätestab, et I ja II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud. Tahtlikuks kahjustamiseks ei ole liigi tegevuskava meetmete elluviimine ning tahtlikuks kahjustamiseks võib mitte lugeda ka tegevust Keskkonnaameti nõusolekul II kaitsekategooria taime ja seene väheesinduslikes populatsioonides. Seega on vaja Keskkonnaameti luba, kui taime kasvukohas teostataval tegevusel on neile kahjulik mõju. Keskkonnaregistri andmetel on 57% aasnelgi kasvukohtadest praegu kaitsealustel aladel. Lisaks on menetluses tõenäoliselt Eesti esinduslikuima aasnelgi ala Muraste jumalakäpa ja aasnelgi püsielupaiga ja Türisalu jumalakäpa, aasnelgi ja püst-linalehiku püsielupaiga moodustamine, mille tulemusel on kavandatud kaitse alla võtta umbes 60% kõigist aasnelgi lokaalpopulatsioonidest (Jumalakäpa ja lõuna-jumalakäpa püsielupaikade kaitse alla võtmise

		väljatöötamise kavatsus, 2021). Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekut arvata kaitsealasse lindude toitumisalad. Kanakulli pesitsusala on juba kaitsealasse hõlmatud ning toitumisalana eelistavad kanakullid metsi. Nii röövlindude kui ka sookure toitumisalad hõlmavad suuri alasid ning sobivaid rohumaid ja põllumaid jääb nii kaitsealale kui kaitseala lähedusse. Keskkonnaregistri põhjal ei asu antud ettepanekualal rukkiräägu elupaika. Kaitseala põhjaosas on osa rukkiräägu elupaigast kaitsealasse arvatud, kuid pigem põllul ja kultuurrohumaal pesitseva liigina vajab ta teistsugust kaitset, kui Sõrve looduskaitseala seda pakub. Näiteks võib tuua põllumajanduses väetiste kasutamise vähendamise ja põllutöömasinate mitte nii intensiivse kasutamise.
Jalaka (19801:011:1680)	Ettepanek muuta loodava looduskaitseala välispiire selliselt, et Jalaka kinnistu jääks kavandatavatest võõnditest (nii piirangu- kui ka sihtkaitsevõõndist) täies ulatuses välja. Looduskaitseala territoriaalne ulatus kavandatud kujul ei ole kliendi kui kinnistuomaniku õigustatud huve arvestades põhjendatud ega proportsionaalne.	Keskkonnaamet nõustub ettepanekuga ja jätab Jalaka kinnistu kaitsealast välja, kuna ala looduslik ilme on rikutud ja looduslikud kooslused on hävinud. Alal on tehtud raieid, ala on kuivendatud ning seal on tehtud ulatuslikke pinnaseteid.
Tooma (19801:001:1022)	Teen ettepaneku arvata Tooma kinnistu (19801:001:1022) tervikuna piiranguvööndisse, kuna tegemist on 100 % elamumaaga.	Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ning Tooma kinnistu tsoneeritakse piiranguvööndisse. Keskkonnaameti ametnikud käisid 28.05.2021 kohapealsete oludega tutvumas ning tuvastasid, et kogu kinnistu ulatuses on mets korrastatud ning katastriüksuse sihtkaitsevööndisse tsoneerimine ei ole põhjendatud. Valgeselg-kirjurähni elupaika ala piiranguvööndisse tsoneerimine ei

		mõjuta, sest sobilikku elupaika jääb ka kõrvalkinnistutele. Piiranguvööndis lisanduvad raiele lisaks kaitse-eeskirjast tulenevatest tingimustest ka liigi elupaiga kaitseks eritingimused (näiteks raie teostamise aeg).
Eraisikud	Ei ole nõus 561,9 hektari väljaarvamise, vaidlevad väljaarvamisele vastu ja paluvad need 561,9 hektarit maad kindlasti loodavasse kaitsealasse arvata.	Keskkonnaamet ei arvesta välja tsoneeritud ala kaitsealasse taasliitmisega, kuna selleks puuduvad arvestatavad põhjendused. Kaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad riiklikku kaitset. Välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Aluseks on võetud liikide kaitse tegevuskavad ja seal sätestatud nõuded. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on ka omanik ning kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud.

MTÜ Vääna Selts	1. Ettepanek riikliku Sõrve looduskaitseala hulka arvestada maaüksuse Keila metskond 19 (katastritunnusega 19801:011:0105) viimane osa. 2. Ettepanek peatada Sõrve riikliku looduskaitseala kehtestamiseni metsamajanduskavade koostamine ja raie plaanimine punktis nr. 1 märgitud kinnistul Keila metskond 19 (katastritunnus 19801:011:0105). 3. Ettepanek loodava riikliku Sõrve looduskaitseala sisse arvestada II kategooria kaitsealuse liigi aasnelgi (<i>Dianthus superbis</i>) leiukohad ja kehtestada piirkonnas sihtkaitsevööndi kaitsekord.	1. Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ja liidab selle ala Sõrve piiranguvööndiga, kuna alal asub händkaku pesitsusterritoorium. 2. Kuna edaspidi jääb kinnistu piiranguvööndisse, siis ei ole põhjendusi seal metsamajanduskavade koostamise peatamiseks, samuti ei tulene looduskaitseseadusest nõuet metsamajandamiskavade Keskkonnaametiga kooskõlastamiseks. Edaspidi kehtivad seal metsa majandamisel kaitse-eeskirjast tulenevad piirangud, millele lisanduvad liigi elupaigast tulenevad piirangud. 3. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekut hõlmata kaitsealasse aasnelgi leiukohad. Aasnelgi leiukohti kaitseb looduskaitseseaduse § 55 lõige 7, mis sätestab, et I ja II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud. Tahtlikuks kahjustamiseks ei ole liigi tegevuskava meetmete elluviimine ning tahtlikuks kahjustamiseks võib mitte lugeda ka tegevust Keskkonnaameti nõusolekul II kaitsekategooria taime ja seene väheesinduslikes populatsioonides. Seega on vaja Keskkonnaameti luba, kui taime kasvukohas teostataval tegevusel on neile kahjulik mõju. Keskkonnaregistri andmetel on 57% aasnelgi kasvukohtadest praegu kaitsealustel aladel. Lisaks on menetluses tõenäoliselt Eesti esinduslikuima aasnelgi ala Muraste jumalakäpa ja aasnelgi püsielupaiga ja Türisalu jumalakäpa, aasnelgi ja püst-linalehiku püsielupaiga
------------------------	---	---

		moodustamine, mille tulemusel on kaitse all umbes 60% kõigist aasnelgi lokaalpopulatsioonidest (Jumalakäpa ja lõuna-jumalakäpa püsielupaikade kaitse alla võtmise väljatöötamise kavatsus, 2021).
	4. Ettepanek loodava Sõrve riikliku looduskaitseala sisse arvestada II kategooria kaitse all oleva kanakulli, III kategooria kaitse all oleva händkaku, hiireviu, sookure toitumisalad ja rukkiräägu pesitsus ja toitumisala järgnevatel kinnistutel: Vahimehe (19801:001:3694), Lembi (19801:011:0474), Laane (19801:011:0370), Nurmemetsa (19801:001:3594).	4. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekut arvata kaitsealasse lindude toitumisalad. Kanakulli pesitsusala on juba kaitsealasse hõlmatud ning toitumisalana eelistavad kanakullid metsi. Nii röövlindude kui ka sookure toitumisalad hõlmavad suuri alasid ning sobivaid rohumaid ja põllumaid jääb nii kaitsealale kui kaitseala lähedusse. Keskkonnaregistri põhjal ei asu ettepanekualal rukkiräägu elupaika. Kaitseala põhjaosas on osa rukkiräägu elupaigast kaitsealasse arvatud, kuid pigem põllul ja kultuurrohumaal pesitseva liigina vajab ta teistsugust kaitset kui Sõrve looduskaitseala seda pakub. Näiteks on oluline põllumajanduses väetiste kasutamise vähendamine ja põllutöömashinade mitte nii intensiivne kasutamine.
	5. Ettepanek liita loodava Sõrve riikliku looduskaitseala koosseisu rohekoridor, mis on Harku valla üldplaneeringus märgitud kui kriitilise tähtsusega rohekoridor, kuna tegemist on elustiku jaoks Väänast idasse jääva ainsa (viimase) põhja-lõunasuunalise loomade liikumiskoridoriga.	5. Keskkonnaamet ei arvesta tehtud ettepanekuga. Rohekoridori näol on loomade liikumiskoridorile kaitse olemas. Kohaliku omavalitsuse üldplaneeringuga lahendatakse rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimuste täpsustamine ning sellest tekkivate kitsenduste määramine (PlanS § 75 lg 1 punkt 10) ning väärtuslike põllumajandusmaade, rohealade, maastike, maastiku üksikelementide ja looduskoosluste määramine ning nende kaitse- ja kasutustingimuste seadmine (PlanS § 75 lg 1 punkt 14).
	6. Ettepanek peatada Sõrve looduskaitseala kehtestamiseni	6. Keskkonnaamet ei saa Riigimetsa Majandamise Keskusel

	metsamajanduskavade koostamine ja raie plaanimine järgmistel kinnistutel: Keila metskond 24 (19801:012:0069), Keila metskond 241 (19801:012:0593), Keila metskond 230 (19801:011:1155). 7. Ettepanek loodava Sõrve looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja punktis 2.5.6.2 „Lubatud tegevused piiranguvööndis” asendada turberaie valikraiega ja tööde teostamist lubada vaid kergetehnikaga.	keelata metsamajanduskavade koostamist ja raiete planeerimist. Tegemist on majandusmetsadega. Metsateatise menetluse käigus selgub, kas on raiet takistavaid faktoreid. 7. Keskkonnaamet ei arvesta tehtud ettepanekuga. Kaitsealuste liikide elupaikades lisanduvad raiete liigipõhised tingimused. Looduskaitseaduse § 31 sätestab erisused vaid uuendusraiele. Valikraie ei kuulu uuendusraie hulka ja on piiranguvööndis lubatud. Piiranguvööndis on metsade mõõdukas majandamine lubatud, sest see ei kahjusta kaitse-eesmärke. Ranget kaitset vajavad väärtused on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse, piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, mis vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid. Turberaie on uuendusraie, mille järel mets uuendatakse pikema perioodi jooksul. Kui lageraiega võib puud eemaldada ühe võttega, siis turberaiel majandatakse metsa korduvate raievõtetega, kusjuures raiejärkude vahe peab olema vähemalt viis aastat. Väikse langina tehtava turberaie korral uuendatakse mets pikema perioodi jooksul ning alal säilib metsane maastik. Looduskaitseaduse § 31 lõige 4 sätestab, et kaitse-eeskirjaga võib piiranguvööndis seada raielangi suurusele ja kujule ning metsa vanusekoosseisule metsaseaduses sätestatust erinevaid piiranguid ning raie tegemise ajapiiranguid, mis on vajalikud koosluse või sellesse kuuluva kaitsealuse liigi säilimiseks ja elutingimuste parandamiseks, kuid
--	---	---

	8. Ettepanek lisada loodava Sõrve looduskaitseala sisse tagasi sealt praegu välja jäetud kogu territoorium (561,9 ha), mis OÜ Tirts ja Tigu koondueuringus oli sisse arvestatud, sest see on osa viimasest suurest looduskompleksist Tallinna külje all (metsamassiivid ja poollooduslikud alad), kus toituvad ja pesitsevad mitmed ohustatud liigid.	mitte seda, millist tehnikat kasutada tohib.
	8. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärgset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud.	8. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärgset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud.
	9. Ettepanek loodava Sõrve looduskaitseala sisse arvestada ka Vääna jõe (Natura kaitse all) Sõrve looduskaitseala sisse jääv osa, sel juhul on võimalik kaitsta seda looduskompleksi tervikuna. See tähendab nii jõge kui tema kallaste ökosüsteeme kompleksena.	9. Vääna jõe hoiuala ei liideta Sõrve looduskaitsealaga, kuna tegemist on kahe eri tüüpi kaitstava objektiga. Vääna jõe hoiuala on rahvusvaheline kaitseobjekt ning Sõrve looduskaitsealal on siseriiklikud kaitse-eesmärgid. Vääna jõe kaldal teostatavate tegevuste puhul peab hindama nende mõju jõele, seega on hoiualal rangem režiim kui kaitsealal ning Vääna jõgi on kaitstud.
	10. Tulevikus võiks Sõrve looduskaitseala kuuluda samuti Natura võrgustikku.	10. Eestil on rahvusvaheline alade kaitse alla võtmise eesmärk täidetud, seega Sõrve looduskaitseala planeeritakse siseriikliku kaitsealana ja sinna ei

		moodustata Natura 2000 loodusala. 2014. aastal Euroopa Komisjoni koostatud Eesti Natura 2000 võrgustiku loodusdirektiivi I lisa elupaigatüüpide piisavushinnangu järgi on Eestis elupaigatüüpide kaitseks moodustatud alasid piisavalt. Seetõttu ei ole elupaigatüüpide kaitse-eesmärgil täiendavate alade kaitse alla võtmine, muuhulgas Sõrve looduskaitsealal, elupaigatüüpide kaitseks vajalik ja põhjendatud. Väärtuste kaitset tuleb tõhustada eelkõige nendel kaitsealustel objektidel, mis juba kuuluvad Natura 2000 võrgustikku.
Vana-Sõrvemetsa ja Põlma maaüksused	1. Laiendada eelnõu kohast Ilmandu sihtkaitsevööndit Sõrve ja Muraste vahelisele alale, kus on kõige paremini jälgitav pärandmaastiku struktuur. 2. Muuta Sõrve sihtkaitsevööndi piiri nii, et Sõrve jaama ja Sõrve küla vahelised erametsad jätta suuremas osas piiranguvööndisse.	1. Sõrve looduskaitseala üks kaitse-eesmärke on kaitsta, säilitada, taastada ja tutvustada alal asuvaid looduslikke ja poollooduslikke kooslusi ning maastikuilmet. Sõrve looduskaitsealal on vajalik poollooduslike koosluste ilmet ja liigikoosseisu tagav tegevus: niitmine ning niidu servaaladel selle taastamiseks puu- ja põõsarinde kujundamine ja harvendamine, et tagada niidu säilimine ja sellest sõltuva elustiku (sh kaitsealuste putukaliikide) mitmekesisus. Seda saab teha nii piiranguvööndis kui ka sihtkaitsevööndis. Seega ei ole selle ala sihtkaitsevööndisse piiritlemine põhjendatud. Poollooduslikke kooslusi tsoneerime sihtkaitsevööndisse juhul, kui see on vajalik liikide kaitseks või see on oluline märgalakoolsute loodusliku veerežiimi säilitamiseks ning vajalik on piirata tegevusi, mida piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda reguleerida. 2. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt ja tsoneerib Tooma ja Uue-Tooma kinnistud tervikuna ja Toomametsa kinnistu teeäärse rohumaa

		piiranguvööndisse. Tooma ja Uue-Tooma kinnistutel on tegemist majataguse metsaga, mida on korras hoitud. Ettepaneku piirkonnas asub valgeselg-kirjurähni elupaik, kes on ka ala kaitse-eesmärgiks seatud. Valgeselg-kirjurähni elupaiku ohustab metsamajandus ning seetõttu on Sõrve looduskaitsealal need sihtkaitsevöönditesse tsoneeritud. Kuigi Laasiku katastriüksusel on tehtud sanitaarraiet, siis Sõrve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on ka metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina.
	3. Ettepanek jätta Muraste sihtkaitsevööndist välja piiranguvööndisse Palkoja ja Onnisaksa maaüksused ning Väliloo ja Okka maaüksuste põhjaosad.	3. Keskkonnaamet arvestab osaliselt ettepanekuga, jättes Muraste raba sihtkaitsevööndist välja piiranguvööndisse Okka, Onnisaksa ja Väliloo kinnistute kaitsealasse kuuluvad osad. Muraste raba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on raba- ja metsakoosluste loodusliku seisundi taastamine ja säilitamine. Palkoja kinnistu moodustab puhervööndi rabale, kus on vaja säilitada looduslikku veerežiimi.
	4. Ettepanek tsoneerida Sõrve jaamast lõuna pool piiranguvööndist Sõrve sihtkaitsevööndisse riigimetsa kvartalite WA065, WA070 ja WA079 osad.	4. Keskkonnaamet arvestab osaliselt ettepanekuga, kuna kvartalil WA070 ja WA079 asuv mets moodustab ühtse terviku juba Sõrve sihtkaitsevööndisse arvatud metsaga. Teised alad ettepanekus on killustunud ning sinna ei jää väärtusi, mis vajaksid rangemat kaitset. III kaitsekategooria liikide (händkakk, värbkakk, musträhn) elupaiku jääb kaitsealal ka sihtkaitsevöönditesse.
	5. Ettepanek laiendada kaitseala Sõrve küla edelaosas, mis on oluliseks suuremate ulukite elualaks (eriti talvisel perioodil).	5. Sõrve looduskaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad riiklikku kaitset. Välispiiriga on

		hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Aluseks on võetud liikide kaitse tegevuskavad ja seal sätestatud nõuded. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud.
	6. Kaitseala kaitse-eeskirja eelnõus, ala kaitse-eesmärke kajastavas lõikes, tuleks lisada händ- ja värbkakk, sest antud looduskompleksis on kakuliste esiemissagedus võrreldes teiste Eesti piirkondadega märkimisväärselt suurem ja seda juba aastakümneid.	6. Kaitseala kaitse-eesmärke ei täiendata III kaitsekategooria liikidega. III kaitsekategooria liigid on ära mainitud kaitse-eeskirja seletuskirjas kui ala lisandväärtused. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra

		väljatöötamisel on lähtunud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.
	7. § 10. Sihtkaitsevööndite kaitse-eesmärk: Mustalepa (Ilmandu) sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärgiks tuleks lisada ka poollooduslike koosluste ja pärandmaastiku struktuurielementide kaitse. 8. Samuti tuleks pärandmaastiku struktuuri ja selle elementide kaitse lisada kaitseala piiranguvööndi kaitse-eesmärgiks. 9. Piiranguvööndi lubatavate tegevuste paragrahvi võiks lisada metsa majandamise püsimetsana.	7. Kuna Keskkonnaamet ei laienda antud sihtkaitsevööndit, siis ei jää sinna vööndisse ka poollooduslikke kooslusi. Seega Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga. 8. Kuna eksperdid on teinud ettepaneku luua looduskaitseala ja peamiseks kaitse-eesmärgiks on looduslike elupaikade ja liikide kaitse looduslike protsesside kaudu, siis Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga. Looduskaitseala moodustatakse üldjuhul liikide ja koosluste kaitseks ning maastikku vaadatakse kui koosluste kompleksi. Sõrve looduskaitseala üldise kaitse-eesmärgina on täiendavalt toodud maastikuilme kaitse ja säilitamine. 9. Kaitse-eeskirja piiranguvööndi paragrahvid tulenevad otse looduskaitseseaduse §-st 31, mis sätestab erisused vaid uuendusraiele. Valikraie ei kuulu uuendusraie hulka ja on piiranguvööndis lubatud.
Peoleo (19801:002:2144)	Igasugused omandi sihipärast kasutamist piiravad tingimused peaksid olema kaetud piisava	Keskkonnaamet nõustub, et ka siseriiklikul kaitsealal peaksid maaomanikud piiranguvööndis

	kompensatsiooniga vähemalt piirangutest tekkiva kahju ulatuses.	saama kompensatsiooni metsamajandamise piirangute eest. Samas ei saa me seda probleemi lahendada alapõhise kaitse-eeskirjaga. Vajalik on muuta kompensatsiooni maksmisega seotud õigusakte.
Eraisik	1. Kas puhverala on üldse korralikult uuritud? Kas on tehtud sama mahukas uuring nagu muudel aladel, mis jäävad kaitse alla?	1. Uuringu tellis Harku Vallavalitsus, andmete rohkuse järgi võib öelda, et kogu ala on põhjalikult uuritud. Keskkonnaamet juhindub kaitseala piiritlemisel keskkonnaregistris olevatest andmetest. Kaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad riiklikku kaitset. Välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Aluseks on võetud liikide kaitse tegevuskavad ja seal sätestatud nõuded. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on ka omanik ning kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala

	2. Kas on üldse uuritud Liikva rohekoridori? 3. Uuringus jääb mulje, et ühtegi nahkhiirt ei leitud puhveralas. Kas seda ei uuritudki seal alal või sealne elukeskkond ei sobi neile?	kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. 2. Rohekoridoride eesmärk on ühendada rohevõrgustiku tuumalasad ja pakkuda loomadele liikumisteid tuumalade vahel. Liikva rohekoridor ei jäänud selle uuringu piirkonda, kuid koridori põhjaosast on arvatud osa metsa Sõrve looduskaitsealasse. 3. Nahkhiirevälitööd Sõrve kavandataval looduskaitsealal toimusid suvel kahel järjestikusel aastal: 2017 ja 2018. Registreeriti kolm liiki nahkhiiri, kuid keskkonnaregistrisse neid ei ole registreeritud, seega pole neid ala kaitse-eesmärgiks seatud. Kaitsekorraga tõhustatakse piirkonnas oluliselt ka nahkhiirte kaitset katusliikide ja koosluste kaitse kaudu.
Transpordiamet	1. Arvestada looduskaitseala moodustamisel kõrvalmaantee 11191 Harku-Rannamõisa (Juuliku-Tabasalu ühendustee) perspektiivse lahendusega, mis on kantud Harku valla üldplaneeringusse. 2. Teeme ettepaneku nimetatud kinnistud ning ka Sõrve tee katastriüksus (1980:001:1026) terviklikult moodustatavast kaitsealast välja arvata, kuna neil eelduslikult ei paikne kaitstavaid väärtusi. Teeme ettepaneku moodustatava kaitseala koosseisust välja arvata ka teised Sõrve kergliiklustee nimetust kandvad katastriüksused, mille osas kavandab jalg- ja jalgrattatee arendamist Harku Vallavalitsus. 3. Palume arvestada, et teemaa ja teekaitsevööndi ulatuses teostab amet teehoidu (sh	1. Antud katastriüksused jäävad planeeritavalt Sõrve looduskaitsealalt välja. 2. Sõrve tee jääb peale kaitseala moodustamist piiranguvööndisse, kus on lubatud ehitise püstitamine, välja arvatud hoonete püstitamine metsamaale ja liigirikkale rohumaaale. Ehitustegevus on lubatud juhul, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärke. Kergliiklustee rajamine maantee kõrvale ei kahjusta kaitse-eesmärke. Tee projekteerimisel tuleb arvestada loomadega, kes antud teed tulevikus ületavad (nt valgustuse mitte kasutamine vms). 3. Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud tee- või tehnovõrgu rajatise püstitamine

	ehitus-, remont ja hooldustööd) vastavalt ehitusseadustiku § 71 lg-le 1 ning majandus ja taristuministri määrusele nr 102.	kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Olemasolevate rajatiste hooldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Ulatuslikumad ehitus- ja remonttööd tuleb kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Keskkonnaamet on kaitseala valitseja nõusoleku andmise põhimõtteid varasemalt Transpordiametile kirjeldanud 30.10.2020 kirjaga nr 7-4/20/15591-7. Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud ehitise püstitamine, välja arvatud hoonete püstitamine metsamaale ja liigirikkale rohumaaale. Teede hooldustööd on piiranguvööndis lubatud. 4. Teeäärsed kraavid on teerajatisese osa, seega on kaitse-eeskirjast lähtuvalt teekraavide rajamine ja hooldamine võimalik. Tingimused kraavide rajamiseks seab kaitseala valitseja tee ehitamisele või rekonstrueerimisele nõusoleku andmisel. Kaalutusotsus on vajalik, kuna teekraavide mõju sõltub konkreetse tegevuse mahust ja asukohast ning arvestama peab kaitse-eesmärgiks olevate elupaikade või kaitsealuste liikide kasvukohtadega.
Toomametsa (19801:001:1023)	Ettepanek Sõrve looduskaitseala moodustamisel Toomametsa kinnistul (katastriüksus 19801:001:1023) osaliselt kehtestada piiranguvöönd.	Keskkonnaameti ametnikud käisid 25.05.2021 kohapeal asjaolusid hindamas ning arvestavad antud ettepanekuga. Kuna tegu on pidevalt hooldatava teeäärse rohumaaaga ning elektriliini all olev ala peab olema võsast puhas, siis tsoneeritakse ala piiranguvööndisse. Alale registreeritud valguselg-kirjurähni elupaik (KLO9101307) rohumaaale ei kohaldu, kuna tegemist on metsas elava liigiga.
MTÜ Päästame Eesti Metsad, samasisuline kiri	1. Ei ole nõus kõnesoleva 561,9 hektari väljaarvamise, ettepanek need 561,9 hektarit	1. Sõrve looduskaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad

ka SA KTÜ ja eraisikult	maad kindlasti loodavasse kaitsealasse arvata.	riiklikku kaitset. Välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Aluseks on võetud liikide kaitse tegevuskavad ja seal sätestatud nõuded. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Eestil on rahvusvaheline alade kaitse alla võtmise eesmärk täidetud ning Sõrve looduskaitseala on siseriiklik kaitseala.
	2. Ettepanek on (taas)liita kõnealune ala loodava Sõrve looduskaitsealaga, jättes sellele alale piiranguvööndi režiim.	2. Keskkonnaamet ei nõustu ettepanekuga. Ettepanekualal on vanu metsi, mis antud liikidele elupaikadeks sobivad, ligikaudu 100 ha, mis moodustab kolmandiku ettepanekualast. Suures osas nendest metsadest on tehtud

		aegjärkset raiet. Lisaks on alal noorendikud ja lageraielangid. Väike osa händkaku pesitsusterritooriumist on jäänud ka Sõrve piiranguvööndisse. Sõrve piirkonna loodusväärtuste koonduuringus (OÜ Tirts & Tigu, 2019) on kirjas, et uuringuala lõunaosas on asustatud kogu liigile sobiv elupaik, mujal uuringualal on siin-seal asustamata sobivas suuruses metsa-alasid, sobivat elupaika on alal veel 1–2 paarile. Uuringuala lõunaosas paiknevad händkaku elupaigad on kaitseala sihtkaitsevöönditesse tsoneeritud. Seega elupaigad, kus reaalselt linnud pesitsevad, on kaitsealas. Lisaks laiendatakse kaitseala Vahi küla piirkonnas händkaku elupaigametsa ulatuses. Musträhni piiritletud elupaikadest asuvad kuus seitsmest kaitsealas ja suures osas sihtkaitsevööndis, kus metsi ei raiuta. Ettepanekualal jääks see mets piiranguvööndisse, kus raietegevus on lubatud ning võimalus, et linnud sealt siiski ära lähevad, on olemas. Kaitsealast välja jäädes kaasnevad isendikaitse põhimõtetest lähtuvalt metsateatisega piirangud raieajale ja soovitud langile jäetavate puude osas. Väike-kirjurähni elupaikade kohta on ekspertiisis kirjutatud, et see liik on rohkem seotud ala põhjaosaga, kust pärinevad kõik kontaktid. Põhjaosas piiritletud väike-kirjurähni elupaigad on kaitsealasse tsoneeritud. Ekspertiisis on kirjas, et mitmed sobivad elupaigad ala keskosas kontakte ei andnud. Kuna ettepanekuala asub kohaliku omavalitsuse roheline võrgustiku tuumalal, siis ei saa väita, et surve elamuarendusele antud ettepanekualal suur oleks, kuna rohevõrgustiku ja üldplaneeringu põhjal on seal range režiimiga
--	--	--

	3. Toetavad OÜ Tirts ja Tigu seisukohta, et just sellel alal on röövlindudel puudus looduslikest niitudest toitumisalast ja seetõttu tuleks liita loodava looduskaitsealaga nii aas-nelgi kasvukohad kui ka nende ja metsa-ala vahele jäävad looduslikud niidud.	maakasutuse alad. Samuti toetab kohalik omavalitsus looduse säilimist. 3. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt. Kaitseala piiranguvööndisse hõlmatakse Keila metskond 19 (19801:011:0105) katastriüksuse viimane kaitsealast väljajäänud osa, kus asub händkaku pesitsusterritoorium. Kanakulli pesitsusala on juba kaitsealasse hõlmatud. Röövlindude toitumisalad hõlmavad suuri alasid ning sobivaid rohumaid ja põlde leidub ümbruskonnas nii kaitsealal kui sellest väljas. Aas-nelgi leiukohti kaitseb looduskaitseaduse § 55 lõige 7, mis sätestab, et I ja II kaitsekategooria taimede ja seente kahjustamine, sealhulgas korjamine ja hävitamine, on keelatud. Tahtlikuks kahjustamiseks ei ole liigi tegevuskava meetmete elluviimine ning tahtlikuks kahjustamiseks võib mitte lugeda ka tegevust Keskkonnaameti nõusolekul II kaitsekategooria taime ja seene väheesinduslikes populatsioonides. Seega on vaja Keskkonnaameti luba, kui taimede kasvukohas teha tegevusi, mis neid kahjustada võib. Keskkonnaregistri andmetel on 57% aasnelgi kasvukohtadest praegu kaitsealustel aladel. Lisaks on menetluses tõenäoliselt Eesti esinduslikeim aasnelgi ala Muraste jumalakäpa ja aasnelgi püsielupaiga ja Türisalu jumalakäpa, aasnelgi ja püst-linalehiku püsielupaiga moodustamine, mille tulemusel on (kavandatava) kaitse all umbes 60% kõigist aasnelgi lokaalpopulatsioonidest (Jumalakäpa ja lõuna-jumalakäpa püsielupaikade kaitse alla võtmise väljatöötamise kavatsus, 2021).
--	---	---

	4. Teevad sarnaselt OÜ-le Tirts ja Tigu ettepaneku Tugamanni piirkonnas laiendada kaitseala piiri. 5. Ettepanek III kaitsekategooria liigid kaitse-eeskirjas kaitse-eesmärkide hulka lisada, kuna tegu on pealinna lähistel üliolulise tervikliku loodusala, mille juures on ka III kaitsekategooria liikide olemasolu väga suure väärtusega.	4. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt. Tugamanni sihtkaitsevööndisse hõlmatakse metsaosa händkaku elupaiga piires. Alale jääb ka valgeselg-kirjurähni elupaik. Ettepanekualasse on hõlmatud vana puukool, mis on taraga ümbritsetud. Kuna tegemist on istanduse ja mitterloodusliku metsaalaga, siis seda kaitsealasse ei hõlmata. Kuna ettepanekualale jääb kaks hoonetega kinnistut, siis neid sihtkaitsevööndisse ei arvata. Väana jõe äärne lindude toitumisala ei kao, sest Väana jõe kalda ehituskeeluvöönd on 50 m kaldajoonest ja piiranguvöönd 100 m kaldast, metsaalal on see ka ehituskeeluvöönd. 5. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga. III kaitsekategooria liigid on ära mainitud kaitse-eeskirja seletuskirjas kui ala lisandväärtused. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.
Liikva külaselts,	1. Ettepanek arvata Sõrve	1. Moodustatavast kaitsealast välja

samasisuline kiri veel kaheksalt eraisikult	looduskaitseala sisse kogu OÜ Tirts & Tigu ettepanekus toodud territoorium. 2. Tagada võimalus, et peale kaitseala moodustamist saab Sõrve tee äärde rajada kogu pikkuses kergliiklustee. 3. Ei toeta Majandus- ja Kommunikatsiooni-	arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärkset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Lisaks on antud ala Harku valla üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, mis ka tagab loodusväärtustele kaitse. 2. Sõrve tee jääb peale kaitseala moodustamist piiranguvööndisse, kus on lubatud ehitise püstitamine, välja arvatud hoonete püstitamine metsamaale ja liigirikkale rohumaale. Ehitustegevus on lubatud juhul, kui see ei kahjusta kaitse-eesmärke. Kergliiklustee rajamine maantee kõrvale ei kahjusta kaitse-eesmärke. Tee projekteerimisel tuleb arvestada loomadega, kes antud teed tulevikus ületavad (nt valgustuse mitte kasutamine vms). 3. Keskkonnaamet on seisukohal, et uuringualasid ei saa kaitsealast
--	---	---

	ministeeriumi poolt tehtud ettepanekuid	välja arvata, kuna nendel aladel asuvad loodusväärtused (merikotkas, kanakull jt) vajavad kaitset. Karjäärade tekkimisel hävitatakse alal asuvad looduslikud kooslused ja sellega ka liikide elupaigad. Samuti muutub ala veerežiim, mida on keeruline taastada. Hilisem keskkonna taastamine ei too tagasi samu kooslusi, mis praegu kaitsealale jäävad. Tegemist on poliitilise otsusega, st riiklikes eelistustes kokkulepete saavutamiseks on vajalik ministeeriumite vaheline arutelu. Lõpliku otsuse teeb Vabariigi Valitsus.
Endla (19801:011:0425)	1. Jätta Endla kinnistu (registriosa nr 8505702, katastritunnus 19801:011:0425) kavandatavast Sõrve looduskaitsealast välja ja muuta kavandatava looduskaitseala piire selliselt, et Endla kinnistu ei jää moodustatava looduskaitseala piiridesse. 2. Alternatiivselt muuta kavandatava Sõrve looduskaitseala Tugamanni sihtkaitsevööndi piire selliselt, et sihtkaitsevöönd ei ulatu Endla kinnistu (registriosa nr 8505702, katastritunnus 19801:011:0425) idaosale.	1. Endla kinnistu on hõlmatud kaitsealasse sidususe põhimõttel, et kaitseala moodustaks ühe terviku. Seega Keskkonnaamet ei arvesta Endla kinnistu kaitsealast välja arvamise ettepanekuga. 2. Sihtkaitsevööndisse määrati antud kinnistuosa piiride selguse huvides – sihtkaitsevöönd piiritleti mööda jõe kallast. Kuna kinnistul kehtivad juba Vääna jõest tulenevad piirangud, siis ei lähe sihtkaitsevööndisse jääva osa piirangud oluliselt karmimaks. Tegemist on rohumaaga, kus ka sihtkaitsevööndis on lubatud loomade karjatamine ja niitmine. See on kaitse-eeskirjas välja toodud kui vajalik tegevus. Keskkonnaamet nõustub Teie alternatiivse ettepanekuga ja tsoneerib sihtkaitsevööndis oleva kinnistu idaosas Sõrve piiranguvööndisse.
Roheinvest OÜ	1. Ettepanek mitte moodustada Sõrve looduskaitseala alljärgnevatel põhjustel:	1. a) Parandame seletuskirja sõnastust. Mõeldud on kaitsealal looalasid, millele on peale

	a) Seletuskirja punktis 2.1 (puudutab kaitse-eesmärkide vastavust kaitse alla võtmise eeldustele) on kirjeldatud soovi kaitsta Põhja-Eestile tüüpilisi loometsi ja looduslikke soolasid. Antud piirkonnas ei ole võimalik seda teha, kuna puuduvad loometsad. Looduslikke soolasid ei ole samuti võimalik kaitsta, kuna kogu ala on tugevalt kuivendatud. b) Piirkonnas elavad I ja II kaitsekategooria linnuliigid on juba kaitstud isendikaitsega.	kasvanud metsad ja niidud. Muraste rabas leidub ka loodulikku osa. Kaitse-eesmärgina on välja toodud ka koosluste taastamine, mida märgalade puhul rakendada saab. b) Looduskaitseaduse § 48 alusel peame liikide soodsa seisundi säilimiseks tagama I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitse ja II kaitsekategooria liikide vähemalt 50 protsendi teadaolevate ja keskkonnaregistris registreeritud elupaikade või kasvukohtade kaitse. Isendikaitse rakendub väljaspool neid alasid. Isendikaitse ei taga liigi säilimist raialal, kuna elupaigad muutuvad sageli raiete tulemusena liikidele ebasobivaks. Isendikaitse põhimõtteid rakendades antakse metsaliikidele võimalus paikneda ühest metsaosast teise. Kuna piirkonnas on lisaks kaitsealustele lindudele veel muid loodusväärtusi, siis on mõistlik kogu tervikut kaitsta kaitsealana. Kaitseala toimib lindude elupaikade kaitseks, kuna isendikaitse puhul need alati ei säili. Näiteks liigist tulenevad piirangud kehtivad metsaraiele mingi aja jooksul või teatud kauguseni linnu pesast. Koosluse kaitse aitab säilitada lindudele suuremaid elupaiku sihtkaitsevööndis. c) Kaitseala moodustatakse tervikliku loodusmaastiku ning sealsete koosluste ning kaitsealuste
	c) Soov mitte tegelda kaevandustegevusega on lahendatav ilma kaitseala	

	moodustamiseta. d) Määruses toodud väide, et looduskaitseala moodustamine loob eeldused rekreatiivseid tegevusi ellu viia ei ole õige. Looduskaitseala moodustamine või mittemoodustamine ei oma eelpoolmainitud tegevusele otsest mõju. e) Seletuskirja punktis 5 (määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud tegevused) ei ole arvutust eraomandis oleva piiranguvööndi kehtestamisega eraomanikele tehtud kahju suurusest ja selle kompenseerimisest pole sõnagi. Maamaksu vähendamist poole võrra ei saa pidada kompenseerimiseks, kuna see isegi ligilähedaselt ei kata piirangutega põhjustatud kahju. Lisaks koormise osaline vähendamine ei ole kompensatsioon. 2. Raielangile jäetava 20 tm nõue sätestada ainult valgeselg-kirjurähni elupaigas, mujal jätta vastavalt metsamajandamise eeskirjale. Vastavalt järelepärimisele Keskkonnaametile oli ainuke 20 tm nõude põhjendus valgeselg-kirjurähni uuring. Järelikult ülejäänud alal on antud nõue põhjendamatu.	liikide elupaikade kaitseks, mida ohustavad muuhulgas kaevandustegevus ning uute elurajoonide teke. d) Seletuskirjas ei ole väidetud, et kaitse-eeskiri loob eeldused, vaid kaitseala moodustamisega aidatakse kaasa looduslike koosluste säilitamisele, kus ka edaspidi on inimestel võimalus aega veeta ja kooslustega tutvuda keskkonnahariduslikel eesmärkidel. Kaitseala üks eesmärkidest on tutvustada kaitseala kaitse-eesmärgiks olevaid kooslusi ja liike. e) Keskkonnaamet koostab kaitsealade seletuskirju sarnastel põhimõtetel ja ühtse struktuuri järgi. Nõustume Teiega, et kompensatsioonid ei ole piisavad, kuid kaitse-eeskirjaga ei saa määrata kompensatsioonide suurust. 2. Elustiku mitmekesisuse säilitamiseks raielangile jäetav 20 tm puid on läbiv nõue viimase aja kehtestatud kaitse-eeskirjades. Liigirikkuse säilitamise seisukohalt on määrav eelkõige säilikpuude, sealhulgas surnud puidu maht, kusjuures säilikpuude vajak on liigiti üpris erinev. See arv ei põhine vaid valgeselg-kirjurähni elupaikades teostatud Roots'i uuringule, vaid sarnaseid uuringuid on tehtud ka muudes elupaikades. Näiteks Asko Lõhmuse töögrupi tulemuste põhjal võib väita, et
--	--	--

	3. 2 ha suurune turberaie koos veerraie keeluga ei ole põhjendatud. a) Lageraie (veeraie) keeld kuusikutes muudab kuusikute raie võimatuks. Kuusikut ei ole võimalik aegjärgse raidega majandada. b) 2 ha suuruse langi piirang turberaie puhul muudab metsa majandamise võimatuks. Nii väikese mahuga on raiutav kogus niivõrd väike, et kulud ei kata saadavaid tulusid. Lisaks vähendab kinnistu korraga majandamine oluliselt raie mõju metsale võrrelduna sellega, et iga mõne aasta tagant majandatakse kinnistut lapi kaupa. 4. Kaitseala loomisel tuleb leida lahendus piiranguvööndis oleva metsamaa eest kompensatsiooni maksmiseks: kas hektaripõhine aastamaks, võimalus maa riigile müümiseks või soovitatavalt maa vahetamiseks kuhugi lähikonda.	torikseente üldise liigirikkuse seisukohast on oluline üle 10 cm diameetriga lamapuidu iga lisanduv tihumeeter, kuni üldmahuni vähemalt 25 tm/ha. 3. a) Viime sisse muudatuse, millega lubatakse veerraiet kuusikutes edaspidi 2 ha suuruse langina, sest aegjärgne ja häilraie ei anna kuuseenamusega puistutes tihti soovitud tulemust. b) Kaitsealadel on üldine põhimõte, et piiranguvööndi peamine eesmärk ei ole metsade majandamine. Majandamine peab toimuma säästlikult, et säiliks liigiline mitmekesisus ja et piiranguvöönd funktsioneeriks puhvrina sihtkaitsevöönditele. 4. Keskkonnaamet nõustub, et ka siseriiklikul kaitsealal peaksid maaomanikud piiranguvööndis saama kompensatsiooni metsamajandamise piirangute eest. Samas ei saa me seda probleemi lahendada alapõhise kaitse-eeskirjaga. Vajalik on muuta kompensatsiooni maksmisega seotud õigusakte.
Val Rajasaar, samasisuline kiri ka Suurupi Merekindluse metsa initsiatiivgrupilt ja eraisikult	1. Jätta väljalõiked ära ja menetleda kaitseala algse ettepaneku piirides, mille aluseks on teaduslik uuring ja menetluse algatus.	1. Sõrve looduskaitsealasse on hõlmatud alad, kus asuvad loodusväärtused, mis vajavad riiklikku kaitset. Välispiiriga on hõlmatud kaitsealasse Sõrve kõige olulisemad loodusväärtused ja kaitsealuste liikide elupaigad. Nendeks on Muraste raba, metsakooslused, merikotka, kanakulli ja rähnide elupaigad. Kaitse-eesmärgiks seatud liigid toimivad teiste liikide suhtes

		katusliikidena, seetõttu on kaitseala välispiiri ja tsoneeringu koostamisel kasutatud nende elupaiganõudlusi. Lisaks moodustatava Sõrve looduskaitseala territooriumi kohta tehtud uuringutele on piiritlemise aluseks võetud liikide kaitse tegevuskavad, kus on kokku lepitud riiklikud põhimõtted konkreetsete liikide kaitsel ja sätestatud nõuded. Samuti oleme kõrvutanud tehtud ettepanekut põhimõtetega, millega on arvestatud teiste riiklike kaitsealade kaitsekordade muutmisel. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks praeguse kavandatava kaitseala ja Kaasiku/Kurma tee vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärkset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud.
	2. Leida võimalus põliste maaomanikega kokku leppimiseks nende poolt siiani hoitud väärtuste säilimiseks ja edaspidiseks hoidmiseks.	2. Piiranguvööndis on metsade majandamine kaitse-eeskirjas sätestatud erisustega lubatud. Maaomanikud saavad teha otsuse, kuidas nad oma maid majandavad

		ja valida ka püsimeetsanduse. Kui alal asub väärtusi, mida on vaja rangemalt kaitsta, siis tsoneeritakse need sihtkaitsevööndisse. Näiteks, kui alal on II kaitsekategooria kaitsealune liik, keda ohustab metsaraie, siis on seal metsamajandamine edaspidi keelatud ja metsakoosluste areng tagatakse loodusliku protsessina. Kuna tulevikku ei saa ette ennustada ja kindlalt väita, et keegi oma maid või raieõigust ära ei müü, siis ranget kaitset vajavatel maadel on vaja kehtestada sihtkaitsevööndi kaitsekord. Samuti pole meil õiguslikku alust sõlmida kaitse-eeskirja protsessi käigus maaomanikega eraldi kokkuleppeid, mida kaitse-eeskirjas ei kajastata. Edaspidi on ala kaitse-eesmärkide täitmiseks vajalikke meetmeid võimalik maaomanikega arutada kaitsekorralduskava koostamise raames ja üldised põhimõtted kaitsekorralduskavasse kirja panna.
	3. Mitte arvestada hüpoteetiliste kaevanduste alasid kaitsealast välja.	3. Keskkonnaamet on seisukohal, et antud uuringualasid ei saa kaitsealast välja arvata, kuna nendel aladel asuvad loodusväärtused (merikotkas, kanakull jt) vajavad kaitset. Karjäärade tekkimisel hävitatakse alal asuvad looduslikud kooslused ja sellega ka liikide elupaigad. Samas on tegemist poliitilise otsusega, st riiklikes eelistustes kokkulepete saavutamiseks on vajalik ministeeriumide vaheline arutelu. Lõpliku otsuse teeb Vabariigi Valitsus.
	4. Piiranguvööndites keelustada lageraie, ka neis toimetada püsimeetsanduse põhimõtteid arvestades ning vajaduse korral varem istutatud monokultuursetes metsades	4. Looduskaitseseaduse § 31 sätestab erisused vaid uuendusraiele. Valikraie ei kuulu uuendusraie hulka ja on piiranguvööndis lubatud. Piiranguvööndis on metsade

	korraldada mitmekesise metsa taastamist valikraidega ning koostöölepingu alusel maaomanikega.	mõõdukas majandamine lubatud, sest see ei kahjusta kaitse-eesmärke. Ranget kaitset vajavad väärtused on tsoneeritud sihtkaitsevööndisse, piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, mis vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid. Kaitse-eeskirja eelnõu kohaselt on piiranguvööndis lubatud lageraie vaid hall-lepikutes 1 ha suuruse langina, kuna hallepp on lühiealine pioneerliik ning turberaievõtteid kasutades uueneb metsamaa sama puuliigiga. Turberaie on uuendusraie, mille järel mets uuendatakse pikema perioodi jooksul. Kui lageraiega võib puud eemaldada ühe võttega, siis turberaiel majandatakse metsa korduvate raievõtetega, kusjuures raiejärkude vahe peab olema vähemalt viis aastat. Väikse langina tehtava turberaie korral uuendatakse mets pikema perioodi jooksul ning alal säilib metsane maastik. Keskkonnaamet ei sõlmi maaomanikega eraldi koostööleppeid, koostöö põhimõtted saab kokku leppida kaitsekorralduskava koostamise raames.
Ojametsa (72701:001:0210)	Need metsaomanikud, kelle mets läks viimseni looduskaitse alla, peaksid vajadusel saama omale küttepuid teha nagu varem avalduse alusel.	Sihtkaitsevööndi metsades on loodusvarade kasutamine keelatud, välja arvatud kaitse-eeskirjaga seatud erisustel nagu marjade, seente korjamine. Ojametsa kinnistu tsoneeritakse osaliselt sihtkaitsevööndisse ning väljaspool kaitseala on võimalik küttepuid teha.
Harku Vallavalitsus	1. Sõrve sihtkaitsevööndit läbib Tammi tee. Arvestades, et tegemist on olemasoleva ajaloolise ja suhteliselt kehvast	1. Kaitse-eeskirja eelnõu järgi on kaitseala valitseja nõusolekul sihtkaitsevööndis lubatud tee- või tehnovõrgu rajatise püstitamine

	seisukorras teega, teeme ettepaneku Tammi tee, katastriüksus tunnusega 19801:002:2112, määrata piiranguvööndisse. Tammi tee on praegu kruusakattega sõidutee, mida võib olla vajalik remontida, rekonstrueerida vms, näiteks katta tolmuva kattega või viia tee parameetrid vastavusse kehtivate normidega. 2. Kaitse-eeskirja eelnõu § 11 lg 2 p 5 alusel on sihtkaitsevööndis kaitseala valitseja nõusolekul lubatud olemasolevate rajatiste hooldustööd. Erinevatesse sihtkaitsevöönditesse jääb mitmeid avalikke teid, metsateid ja perspektiivselt avalikuks teeks määratavaid teid. Sellest tulenevale palume täiendada eelnõu seletuskirja ja täpsustada, millised konkreetsete tööd lähevad teede puhul hooldustööde alla ja mis mitte.	kaitsealal paikneva kinnistu või kaitseala tarbeks. Olemasolevate rajatiste hooldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Ulatuslikumad ehitus- ja remonttööd tuleb kaitseala valitsejaga kooskõlastada. Kaitse-eeskirja muudatus pole selle tegevuse lubamiseks vajalik. 2. Need hooldustegevused, mis olemasolevat olukorda väljaspool teed ei muuda ja mille mõjuala ei ulatu teekatte servast ja regulaarselt hooldatavast teepeenrast või tee muldkeha nõlvadest väljapoole, ei avalda kaitseala kaitse-eesmärkidele mõju ega muuda kaitseala väärtuste seisundit. Seega ei ole nendeks tegevusteks kooskõlastus vajalik. Sellisteks tegevusteks on näiteks prahi koristamine, niitmine tee servast ja teekraavi nõlvadelt (soovitame Soome positiivsele praktikale tuginevalt teepervesid kaitsealal niita võimalikult harva, et soodustada liigilist mitmekesisust), lume- või libedustõrje tegemine, teekatte parandamine, kruusatee hõõveldamine, olemasolevate tähispostide või teepiirete vahetamine, tähispostide paigaldamine tee muldkehasse. Samuti pole kooskõlastus vajalik otsese ohu kõrvaldamiseks, näiteks teele kukkunud puu eemaldamiseks. Juhime ka tähelepanu, et umbrohu tõrjumine kemikaalidega ei ole kaitsealal lubatud. Kaitseala valitseja nõusolek on vajalik, kui planeeritakse tegevusi teekatte servast ja regulaarselt hooldatavast teepeenrast või muldkeha nõlvadest väljaspool (sh ka tee kaitsevööndis) ning
--	---	---

		veerežiimi muutvaid töid või pinnasetöid, mis võivad mõjutada kaitseala väärtusi ja mis muudavad olemasolevat olukorda väljaspool teed. Sellisteks tegevusteks on näiteks pinnasetööd tee kaitsevööndis, sette eemaldamine teekraavidest, puude ja põõsaste eemaldamine tee kaitsevööndist, tee servas kasvavate suurte dekoratiivsete puude või alleepuude võrade kärpimine, uute viitade, valgustuspostide või teepiirete paigaldamine. Juhime tähelepanu, et kui tegevusega kaasneb vajadus sõita sõidukiga väljaspool teid, on selleks samuti vajalik kaitseala valitseja nõusolek. Kui on teada, milliseid eelpool loetletud kaitseala valitseja nõusolekut vajavaid töid regulaarselt tehakse, saab kaitseala valitseja hooldustöödeks nõusoleku anda ka pikemaks perioodiks. Kooskõlastus on nõutav, et kaitseala valitseja saaks vajadusel seada tingimusi, mis on vajalikud kaitseala kaitseväärtuste säilitamiseks.
	3. Moodustatava Sõrve looduskaitseala väärtuseks on ala terviklikkus ja suur elurikkus. Kaitseala moodustamise menetluse käigus on aga kaitseala pindala oluliselt vähenenud, mh on välja jäetud Väänatammi teest lääne poole jääv suurem ala. Toetame kaitseala loomist ettepaneku aluseks olnud OÜ Tirts ja Tigu ekspertarvamuses toodud piirides.	3. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärkset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahu ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala

		piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Lisaks on antud ala Harku valla üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, mis ka tagab loodusväärtustele kaitse.
MTÜ Eesti Metsa Abiks	1. Täiendada kaitse-eesmärkide nimekirja. 2. Korrigeerida Sõrve looduskaitseala välispiire. On kahetsusväärne, et Keskkonnaamet järjepidevalt eirab enda tellitud	1. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga lisada soomurakas ala kaitse-eesmärgiks. Keskkonnaamet ei arvesta ettepanekuga lisada kaitse-eesmärkideks III kaitsekategooria liigid. Need on ära mainitud kaitse-eeskirja seletuskirjas kui ala lisandväärtused. Samas pole nende kõikide eraldi kaitse-eesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatavate katusliikide, nende elupaikade ja koosluste kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudsalt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liikide ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud katusliikide omadega. Kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks. 2. Koonduuringu tellis alale ja kaitseala ettepaneku tegi Harku Vallavalitsus. Keskkonnaamet koostas koonduuringu ja keskkonnaregistris olevate andmete

	eksperthinnanguid ja seda ilma põhjalike selgituste ja argumentideta. 2.1. Suure esteetilise väärtusega tüüpmaastikud on vana tüüpi rohumaad. Need maastikud on osa tüüpilistest loodusmaastikest, mis peaksid Sõrve looduskaitsealal olema kaitstud. 2.2. Enamus piiride laiendamise ettepanekuid asuvad valla üldplaneeringu rohevõrgustiku sees. Kohalik omavalitsus on need alad lisanud rohevõrgustikku, et kaitsta neid ehitamise eest. 2.3. Esitatud 10	põhjal Sõrve looduskaitseala moodustamise eelnõu. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Ei ole põhjendatud III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaikade, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal, kaitseala koosseisu hõlmamine. 2.1. Kõik viidatud rohumaad on inimeste poolt kraavitud ja kuivendatud ja asuvad ümber väikeasulate. Sõrve looduskaitsealasse jääb rohumaid (sh poollooduslikke kooslusi), mis on väiksema inim mõjuga. 2.2. Rohevõrgustiku planeerimine on kohaliku omavalitsuse ülesanne ja Harku valla üldplaneeringuga tagatakse looduse säilimine läbi tuumalade ühendamise rohekoridoride kaudu. Kohaliku omavalitsuse ülesanne on üldplaneeringuga täpsustada rohevõrgustiku toimimist tagavate tingimusi ning määrata sellest tekkivaid kitsendusi. Kaitsealast välja jäänud osa, kus riiklikku kaitset vajavaid väärtusi ei ole, loodusmaastike säilimise tagab valla rohevõrgustik. Kaitsealade võrgustik ja rohevõrgustik toetavad üksteist. 2.3. Keskkonnaamet on arvestanud
--	--	--

	muudatusettepanekutega kaarti. 3. Määrata kõrgete loodusväärtustega alad, mis on eelnõus piiranguvööndis, sihtkaitsevööndisse. Ettepanek kaitsta Naistesoo ja kuue linnuliigi elupaikasid (musträhn, öösorr, händkakk, värbkakk, valgeselg-kirjurähn and karvasjalg-kakk) sihtkaitsevööndis. 4. Piiranguvööndi piirangud peavad olema karmimad. Ettepanek loobuda kõikidest uuendusraietest ja lubada piiranguvööndis majandada metsa ainult püsimeetsana ja keelata raietegevus Sõrve looduskaitseala territooriumil lindude pesitsusajal. 5. Lisada Sõrve looduskaitseala sihtkaitsevööndi ja piiranguvööndi kompensatsioonide summa metsakompensatsioonide eelarvesse.	ühe ettepanekuga Vahi külas. Teiste ettepanekutega ei arvestatud, kuna puuduvad mõjuvad põhjendused alade kaitse alla võtmiseks ning suures osas kaitseb neid alasid ka rohevõrgustik. 3. Valgeselg-kirjurähni elupaigad jäävad 90% ulatuses sihtkaitsevöönditesse ja karvasjalgkaku elupaigad jäävad 93% ulatuses sihtkaitsevööndisse. Esinduslikumad elupaigad jäävad sihtkaitsevööndisse. Teised väljatoodud linnuliigid on III kaitsekategoorias ning neid on vajalikus mahus kaitstud nii sellel kaitsealal kui ka mujal Eestis. Naistesoo väärtuslikum osa on juba tsoneeritud sihtkaitsevööndisse. 4. Looduskaitseseadus sätestab puistutele valikraie puhul puistu esimese rinde rinnaspindala (m²/ha) piirangud. Võib tekkida olukord, kus jõutakse antud tasemeni, aga puistu ei uuene. Sõrve looduskaitseala piiranguvööndi metsade peamine eesmärk on puhverdada sihtkaitsevööndi väärtustele mõjuvaid häiringuid ning olla rangelt kaitstavate ja majandusmetsade vaheliseks säästvalt majandatavaks alaks. Maaomanikul on võimalus oma metsa püsimeetsana majandada. On arutuse all, et üldine pesitsusrahu piirang kaitsealadel tuleb sisse viia looduskaitseseadusesse. Ei ole põhjendatud igas kaitse-eeskirjas selle eraldi sätestamine. 5. Keskkonnaamet nõustub, et ka siseriiklikul kaitsealal peaksid maaomanikud piiranguvööndis saama kompensatsiooni metsamajandamise piirangute eest. Samas ei saa me seda probleemi lahendada alapõhise kaitse-
--	---	---

		eeskirjaga. Vajalik on muuta kompensatsiooni maksmisega seotud õigusakte.
Kronsu-Seedri (19801:011:0977) Nulu-Lehise (19801:011:0978)	Jätta Kronsu 2 kinnistu (registriosa 6788702, katastriüksused Kronsu-Seedri tunnusega 19801:011:0977, Nulu-Lehise tunnusega 19801:011:0978) tervikuna kavandatavast Sõrve looduskaitsealast välja ja muuta kavandatava looduskaitseala piire selliselt, et Kronsu 2 kinnistu ei jää mitte üheski osas moodustatava looduskaitseala piiridesse.	Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ja jätab Kronsu-Seedri ja Nulu-Lehise katastriüksused moodustatavast Sõrve looduskaitsealast välja. Katastriüksuste serva jääv händkaku elupaiga serv moodustab väikse ja väheväärtusliku osa kogu elupaigast. Kui kinnistuid on kasutatud põllumaana ja tulevikus on kavandanud sinna rabarberi- ja muude taimede istanduse rajamine, siis ei ole servaalal selle kaitsealasse jätmise põhjendatud.
Eraisikud	Ettepanek Puukooli tee 19 maaüksuse edelaosa (Puukooli tee ja Vääna jõe vaheline ala) arvamiseks Sõrve looduskaitseala Tugamanni sihtkaitsevööndi koosseisu kaitseväärtuste kaitstuse tagamiseks.	Kinnistule jääb kaitsealuste liikide elupaiga ääreala, suurem osa elupaigast jääb sihtkaitsevööndisse. Ettepanekualasse on hõlmatud vana puukool, mis on taraga ümbritsetud. Kuna tegemist on istanduse ja mitteloodusliku metsaalaga, siis seda kaitsealasse ei hõlmatud. Kuna Puukooli tee 19 ümbritseb kaht hoonetega kinnistut, siis seda osa katastriüksusest kaitsealasse ei arvata. Vääna jõe äärne niiduala ei kao, sest Vääna jõe kaldal kehtib ehituskeeluvöönd 50 m kaldajoonest ja piiranguvöönd 100 m kaldast, mis metsaalal on ka ehituskeeluvöönd. Vääna jõe kaldaala ei ole rähnidele sobiv elupaik. Keskkonnaamet arvestab ettepanekuga osaliselt ja Tugamanni sihtkaitsevööndisse hõlmatakse metsaosa muusträhni elupaiga piires. Alale jääb ka valgeselg-kirjurähni elupaik.
Kuke (72701:001:0217)	1. Ei ole nõus kaitseala moodustamisega. Alles hiljuti kaevati seal kraavi kooskõlastamata nii, et rikuti sealne keskkond. Kuidas siis tehti töid nii, et arvestati ümbritsevat keskkonda?	1. Kui tegemist ei ole kaitsealuse objektiga, siis tegevuste kooskõlastamine Keskkonnaametiga ei ole kohustuslik. Keskkonnaamet saab alles siis tegevuslubade andmisel sekkuda, kui kaitseala on moodustatud.

	2. Samas kõrval tegutseb ettevõtte, kes tegeleb ilutulestikuga ja häirib sellega ümbritsevat loodust. Kas selline tegevus kohe looduskaitseala kõrval on aktsepteeritav? 3. Palume tuua välja konkreetsete uuringud mis tõestavad, et meie kinnistul asuvad toodud liigid. 4. Mis põhjusel ei asu Saue vallavanema kinnistud antud alas?	2. Keskkonnaamet ei saa reguleerida tegevusi, mis toimuvad kaitsealast väljas või millega ei kaasne silmapaistvat mõju ümbritsevale loodusele. 3. Keskkonnaregistri andmetel on Kuke (72701:001:0217) katastriüksusele registreeritud II kaitsekategooria liigi madala unilooga (<i>Sisymbrium supinum</i>) kasvukoht. Liik leiti 2017. aasta taimeuuringu käigus, mis omakorda oli osa suuremast Sõrve piirkonna loodusväärtuste koonduringust. Koonduringu leiab Keskkonnaameti kodulehelt (www.keskkonnaamet.ee) Sõrve looduskaitseala moodustamise avaliku väljapaneku teatest. Täpsemat infot koonduringu kohta saab küsida uuringu tellijalt Harku Vallavalitsuselt. 4. Keskkonnaamet lähtub kaitsealade piiritlemisel loodusväärtuste olemasolust ja kaitse vajalikkusest. Kaitseala piiritlemisel väärtuste alusel ei hinda Keskkonnaamet, kes konkreetsete kinnistute omanikud on. Kuke katastriüksus hõlmati moodustatava Sõrve looduskaitseala Sõrve sihtkaitsevööndisse kui Naistesoo vahetu servaala, kus on vajalik läbi viia loodusliku veerežiimi taastamistööd. Ilma soo servaala kaitseta ei säili ka ala keskossa jääv väärtuslik sooala, vajalik on sulgeda kraavid, mis soo keskosast vett välja viivad. Kui tulevikus taastamistööd planeeritakse, siis arutatakse nende tegemine eramaaomanikuga läbi ja kooskõlastatakse tegevused maaomanikuga.
Väänatammi tee 28	Kas oleks võimalik, et kinnistu jääks planeeritavalt	Väänatammi tee katastriüksus jääb Harku valla üldplaneeringu

(19801:011:0342)	looduskaitsealalt välja?	kohaselt rohevõrgustiku Sõrve tuumalale, kus elamute ehitamine ei ole lubatud. Kaitseala moodustamisega ei lisandu Teie kinnistule ehitustegevusele rangemaid piiranguid ning Keskkonnaamet jätab kinnistu kaitseala koosseisu. Kinnistul asuv metsaala ja selle kirdenurka jääv märgala on osa terviklikust loodusmaastikust. Ala paikneb üldplaneeringu alusel rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, kus uusi ehitisi ei lubata püstitada juba olemasolevatest õuealadest väljapoole.
Kuusiku-Sepa 72701:001:0199	Maaomanik on oma kinnistul looduskaitseala moodustamise vastu.	Kuusiku-Sepa kinnistu jääb osaliselt Sõrve piiranguvööndisse. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad metsakooslused. Kuusiku-Sepa katastriüksuse metsaosale on registreeritud III kaitsekategooria liigi muusträhni elupaik. Keskkonnaamet vähendab kinnistul kaitsealasse kuuluvat osa ning jätab osa rohumaast välja.
Andrei Gudim, Vääna-Jõesuu Külaselts	1. Sõrve looduskaitseala kui riikliku kaitseala loomine on erakordselt tähtis. See on viimane terviklik loodusala Tallinna läheduses ning väga oluline nii looduslike koosluste kui ka liikide säilimiseks. See massiiv on mitmekesine nii maastike kui elustiku poolest. Seal on kaitstavad väärtused seaduse järgi, kuid ka igaühe looduskaitseks ning ka kultuuri ja looduse kokkupuutekohtades. Kaitsta tuleb ala tervikuna, et	1. Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärkset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt

	seal oleksid alles ka need seaduse järgi kaitstavad liigid. Tükkhaaval kedagi hoida ei saa, aga maastik saaks. 2. Kõige suuremaks murekohaks on võimalikud uute paekivi karjääride avamine. Loodaval Sõrve looduskaitsealal on päris mitu kinnistut, kuhu maaomanik tahab avada paekivikarjääri. Selline tegevus ei sobitu mitte kuidagi kaitseala eesmärkidega. 3. Teiseks suureks murekohaks on lageraied Tallinna ümbruses ja eriti Harku vallas. Tõsiseks murekohaks on isegi RMK poolt teostatavad raied. Sõrve looduskaitsealal peab olema tagatud metsade ja metsloomade elupaikade säilimine.	roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Lisaks on antud ala Harku valla üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, mis ka tagab loodusväärtustele kaitse. 2. Keskkonnaamet on seisukohal, et antud uuringualasid ei saa kaitsealast välja arvata, kuna nendel aladel asuvad loodusväärtused (merikotkas, kanakull jt) vajavad kaitset. Karjääride tekkimisel hävitatakse alal asuvad looduslikud kooslused ja sellega ka liikide elupaigad. Samuti muutub ala veerežiim, mida on keeruline taastada. Hilisem keskkonna taastamine ei too tagasi samu kooslusi, mis praegu kaitsealale jäävad. Tegemist on poliitilise otsusega, st riiklikes eelistustes kokkulepete saavutamiseks on vajalik ministeeriumite vaheline arutelu. Lõpliku otsuse teeb Vabariigi Valitsus. 3. Metsad, kus elavad kaitse-eesmärgiks olevad liigid, on hõlmatud sihtkaitsevöönditesse, kus raied on edaspidi keelatud. Lubatud on vaid koosluste kaitseks taastamistööd ja liigi elupaiga tööd (näiteks võsaraie soomuraka kasvukohas vms). Piiranguvööndis
--	--	--

		on metsaraiele seatud piirangud, et metsa uuendamine toimuks aeglasemalt ja loodus saaks muutustega kohaneda.
Vytautas Martinonis, Harku Vallavolikogu esimees Kaido Kruusojä, Harku Vallavolikogu planeerimis- ja keskkonna komisjoni esimees	Ettepanek mitte muuta Sõrve looduskaitseala moodustamise esialgseid piire ning sellega tagada piirkonna keskkondlik ja looduslik terviklikkus, andes ja tagades sellega Sõrve looduskaitseala moodustamisele sisulise mõtte.	Moodustatavast kaitsealast välja arvatud alad (561,9 ha) on endised põllumaad, võsastuvad rohumaad ja killustunud metsaala, kus on juba intensiivselt majandatud metsad. Näiteks Kõrgendiku tee ja Sõrve küla vahelise ala (~260 ha) sisse jääb üle 60-aastaseid metsi ligikaudu 100 ha, kus suures osas on juba aegjärgset raiet teostatud. Kaitsealasse ei ole täiendavalt arvatud selliste III kaitsekategooria laia levikuga liikide elupaiku, mis Eestis ei ole ohustatud (nt roomajad) või mille kaitse on piisavalt tagatud juba olemasolevatel kaitstavatel loodusobjektidel või mille elupaiku leidub piisavas mahus ka moodustataval Sõrve looduskaitsealal. Kaitseala piiritlemisel peab silmas pidama, et igal kinnistul on maaomanik, kelle huvidega peab ka arvestama. Kaitsealasse hõlmamisega seatakse neile kitsendusi. Seepärast peab ala kaitsealasse võtmine olema hästi põhjendatud. Lisaks on antud ala Harku valla üldplaneeringus rohevõrgustiku Sõrve tuumalal, mis ka tagab loodusväärtustele kaitse.
Tooma (19801:001:1022) Toomametsa (19801:001:1023)	Maaomanik soovib, et Tooma kinnistul (katastriüksus tunnusega 19801:001:1022) kehtestatakse piiranguvöönd, mitte sihtkaitsevöönd. Tooma kinnistu on 100% elamumaa ja inimene on osa loodusest, vajades samuti kaitset.	Keskkonnaamet arvestab tehtud ettepanekuga ning Tooma kinnistu tsoneeritakse piiranguvööndisse. Keskkonnaameti ametnikud käisid 28.05.2021 kohapealsete oludega tutvumas ning tuvastasid, et kogu kinnistu ulatuses on mets korrastatud ning katastriüksuse sihtkaitsevööndisse tsoneerimine ei ole põhjendatud. Valgeselg-kirjurähni elupaika antud juhul ala piiranguvööndisse tsoneerimine ei mõjuta, sest sobilikku elupaika jääb

		ka kõrvalkinnistutele. Piiranguvööndis lisanduvad raiele lisaks kaitse-eeskirjast tulenevatest tingimustest ka liigi elupaiga kaitseks eritingimused (näiteks raie teostamise aeg).
Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium	1. Viia kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja sisse vastav majanduslik analüüs Sõrve looduskaitseala moodustamisel saamata jäänud ehitusmaavarade tulust ja varustuskindluse riskist. 2. Kompromissina jätta loodavast Sõrve looduskaitsealast välja kolm uuringuruumi, Rannamõisa, Rannamõisa II ja Rannamõisa III, ning muuta moodustatava looduskaitseala piire sellele vastavalt. Selline lähenemine võimaldab küllaltki suure osa maardla varust potentsiaalselt kaevandatavana säilitada.	1. Seletuskirjas hinnatakse majanduslikke mõjusid nii, nagu juhend ette näeb. Selleks hinnatakse mõjusid kohalikule omavalitsusele (maamaks) ja riigile (toetuste suurus, eramaade riigile omandamise mõju, metsa majandamata jätmisel saamata tulu suurus). Täiendame seletuskirja Harku maardla maavarade varu hinnanguga ning viitega Eesti Geoloogiateenistuse uurimustöö aruandele „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas” (Rakvere, 2018). Kaitseala moodustamisega väheneb Harku maardlas ehituslubjakivi kaevandatav varu 37 milj m³ ulatuses. Lisaks on käimas projekt ELME – „Elurikkuse sotsiaal-majanduslikult ja kliimamuutustega seostatud keskkonnaseisundi hindamiseks, prognoosiks ja andmete kättesaadavuse tagamiseks vajalikud töövahendid”, mille tulemusena hinnatakse ökosüsteemiteenuseid, sest ka nendel on oluline majanduslik tähendus, mida saab rahaliselt hinnata. 2. Keskkonnaamet on seisukohal, et antud uuringualasid ei saa kaitsealast välja arvata, kuna nendel aladel asuvad loodusväärtused (merikotkas, kanakull jt) vajavad kaitset. Karjääride tekkimisel hävitatakse alal asuvad looduslikud kooslused ja sellega ka liikide elupaigad. Samuti muutub ala veerežiim, mida on keeruline taastada ja mille mõju ulatub ka

	Samuti jääb ala välja merikotka piirangutest, kavandatav kaitseala säilib tervikuna (ei teki lahustükke) ja ei lõigata läbi rohekoridori. 3. Täiendada kaitse-eeskirja eelnõu seletuskirja loodaval kaitsealal ja selle ümbruses paiknevate maardlate, aktiivsete mäeeraldiste ning taotletavate geoloogilise uuringu ja kaevandamislubade osas ning lisada kaitse-eeskirja eelnõule 15.04.2021 koosolekul esitletud vastav kaart.	väljapoole kaevandusala. Hilisem keskkonna taastamine ei too tagasi samu kooslusi, mis praegu kaitsealale jäävad. Kaitseala ei säili tervikliku looduskompleksina, kui sealt suur tükk välja lõigata. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. 3. Eelpool nimetatud andmeid on võimalik saada avalikest andmebaasidest. Info uuringu- ja kaevandamislubade kohta on pidevas muutumises ning ei ole põhjendatud nende seletuskirjale lisamine. Kaardiandmeid näeb avalikult Maa-ameti kaardirakendusest, lisame seletuskirja viited.
Uuemetsa (19801:011:0372)	Ettepanek moodustatavast Sõrve looduskaitsealast välja arvata Uuemetsa (19801:011:0372) katastriüksus, sest sinna on planeeritud elamu ehitus.	Uuemetsa katastriüksus jääb moodustatava Sõrve looduskaitseala Tugamanni sihtkaitsevööndisse, mille kaitse-eesmärk on metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina, looduse mitmekesisuse säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Katastriüksusele on registreeritud kaitsealuste liikide laanerähni, händkaku ja musträhni elupaigad. Katastriüksusel asuv mets moodustab ümbritsevate metsadega ühe terviku. Lisaks on alal Harku valla üldplaneeringu rohevõrgustiku Sõrve tuumala, kus

		elamute ehitamine on keelatud.
Palkoja (19801:001:0113)	1. Vastavalt piiranguvööndi asukohale peaks olema ka küla nimi. Kaardi leppemärkides on kõik Sõrve piiranguvööndid. Sama tähtis, kui on looduse kaitsmine, on ka kohanime kaitse. 2. Seletuskirjas on nimetatud metsamassiive. Kunagi see ka nii oli. Nüüd on nende asemel lagedaks raiutud maa ja metsatukad. 3. Ettepanek muuta kaitseala piiri: nihutada Muraste raba (19801:001:0140) sihtkaitsevöönd raba ja Palkoja talu (19801:001:0113) kinnistu vahelise piirini. Muuta talu kogu kinnistu piiranguvööndiks (välja arvatud õuema 0,32 ha ja haritav maa 0,43 ha).	1. Sõrve piiranguvöönd on ala, mis jääb kaitseala välispiiri ja sihtkaitsevööndite vahele. Piiranguvööndis on kaitseala piires sama kaitsekord, seega ei ole vaja moodustada erinevaid piiranguvööndeid eri nimedega. Kaardil on piiranguvöönd üks objekt ja nimi valitakse tavaliselt kaitseala nime järgi. 2. Metsad, kuhu on registreeritud II kaitsekategooria kaitsealuste liikide elupaigad, on enamuses tsoneeritud sihtkaitsevöönditesse, et metsamassiivid saaksid taastuda. Läbiraiutud alasid, kuhu on registreeritud III kaitsekategooria kaitsealuste liikide elupaiku, jäeti kaitsealast välja, kuna nende liikide elupaiku jääb piisavalt ka kaitsealasse. 3. Keskkonnaamet ei arvesta Teie ettepanekuga. Muraste raba sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on raba- ja metsakoosluste loodusliku seisundi taastamine ja säilitamine ning kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Palkoja kinnistu moodustab puhervööndi rabale, kus on vaja säilitada looduslikku veerežiimi, mida on võimalik tagada vaid sihtkaitsevööndis. Palkoja kinnistust jääb piiranguvööndisse 4 ha maad. Piiranguvöönd aitab siduda sihtkaitsevööndid ühtseks tervikuks. Piiranguvööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks sihtkaitsevööndites asuvate kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad poollooduslikud kooslused ja metsakooslused. 2 (2)

	4. Millised on piirangutega kaasnevad kompensatsioonid?	Õuemaad ja haritavat maad kaitsealast välja ei arvata, sest piiranguvööndi kaitsekord ei sea olulisi piiranguid maa kasutamiseks. 4. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Kaitsealal sihtkaitsevööndis asuva erametsamaa omanikule makstakse toetust, et kompenseerida metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Toetuse määr on sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 134 eurot aastas. Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest.
Eraisikud (33)	Petitsioon jätta Sõrve looduskaitseala moodustamata, kuna see hõlmab erakinnistuid. 1. Rikub omandiõigust ja piirab õigust oma omandit kasutada.	1. Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise

		eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Neid eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad. Omandiõigus ei ole piiramatu õigus. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse riive.
	2. Kaitsevööndite moodustamine ei ole kooskõlas loodusdirektiiviga.	2. Sõrve looduskaitseala puhul on tegemist siseriikliku kaitsealaga ja seda ei moodustata loodusdirektiivi põhjal. Kuid loodusdirektiivi üldine eesmärk, mis on looduslike elupaikade ning loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitsmisega kaasa aidata bioloogilise mitmekesisuse säilimisele, kohaldub ka siinkohal. Kaitse-eesmärkide soodsa seisundi säilitamiseks ja taastamiseks on vajalik moodustada kaitsealadel erineva rangusega kaitsevööndeid.

RK Forest OÜ Metsahansu kinnistu (19801:001:1202)	Ettepanek jätta kinnistu välja Sõrve looduskaitsealast või kompenseerida kahju summas 780 000 (seitsesada kaheksakümmend tuhat) eurot.	Metsahansu kinnistust jääb ligikaudu 2,5 ha Sõrve piiranguvööndisse ning 6,6 ha Muraste raba sihtkaitsevööndisse. Sõrve looduskaitseala moodustatakse selleks, et kaitsta, säilitada, taastada ja tutvustada terviklikku loodusmaastikku, maastikuilmet, alal asuvaid looduslikke ja poollooduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Muraste raba sihtkaitsevöönd on loodud Muraste raba ja sellega piirnevate metsade ja rohumaade kaitseks. Vööndisse ja ka Metsahansu kinnistule jääb kaitse-eesmärgiks oleva liigi valgeselg-kirjurähni elupaik. Sõrve piiranguvööndi kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad poollooduslikud kooslused ja metsakooslused. Metsahansu kinnistu moodustab ümbritsevate kinnistutega ühtse terviku. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaepekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Kaitstavat loodusobjekti sisaldava või kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas
--	--	---

		asuva kinnisasja omandab riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga kinnisasja väärtusele vastava tasu eest, kui kaitsekord piirab oluliselt ala sihtotstarbelist kasutamist. Oluliseks piiranguks on näiteks uuendusraie täielik keeld metsamaal. Metsahansu kinnistu puhul saab pakkuda riigile omandamiseks Muraste raba sihtkaitsevööndisse jäävat osa. Riik omandab kinnisasja peale kaitseala moodustamist ja kaitse-eeskirja kinnitamist. Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigile omandamist reguleerib looduskaitseseaduse § 20 ning Vabariigi Valitsuse 08.07.2004 määrus nr 242. Piiranguvööndisse jääval maal on mõningane majandustegevus lubatud, sh metsamajandus, seega ei peeta seda kaitsekorda oluliselt piiravaks. Piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha, veerraie kuusikutes langi pindalaga kuni 2 ha ja aegjärkne ning häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Keskkonnaamet ei tzoneeri Metsahansu kinnistut planeeritavast Sõrve looduskaitsealast välja. Peale kaitse-eeskirja kinnitamist on Teil võimalus pakkuda sihtkaitsevööndisse jäävat osa riigile omandamiseks.
Vana-Sõrvemetsa (19801:001:0999)	Ettepanek, et maaomanikud, kelle maa tzoneeringu alusel satub sihtkaitsevööndisse, saaksid seal loodussäästlikult metsa majandada.	Vana-Sõrvemetsa (tunnus 19801:001:0999) katastriüksus asub osaliselt planeeritava Sõrve looduskaitseala Sõrve sihtkaitsevööndis ja osaliselt Sõrve piiranguvööndis. Katastriüksuse metsad jäävad sihtkaitsevööndisse. Sõrve sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärk on soo- ja metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina, looduse mitmekesisuse säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade

		kaitse. Kui alal asub väärtusi, mida on vaja rangemalt kaitsta, siis tsoneeritakse need sihtkaitsevööndisse. Näiteks, kui alal on II kaitsekategooria kaitsealune liik (praegusel juhul valgeselg-kirjurähni elupaik), keda ohustab metsaraie, siis on seal metsamajandamine edaspidi keelatud ja metsakoosluste areng tagatakse loodusliku protsessina. Kuna tulevikku ei saa ette ennustada ja kindlalt väita, et keegi oma maid või raieõigust ära ei müü ning kõiki maaomanikke tuleb võrdselt kohelda, siis ranget kaitset vajavatel maadel on vaja kehtestada sihtkaitsevööndi kaitsekord. Sihtkaitsevööndi metsades on loodusvarade kasutamine keelatud, välja arvatud kaitse-eeskirjaga seatud erisustel nagu marjade, seente korjamine. Sihtkaitsevööndisse jääva metsa puhul on võimalik taotleda Natura metsatoetust, mis on 137 eurot hektari kohta aastas.
Erametsaliit	1. Sõrve looduskaitseala ei peaks hõlmama neid eramaid, mille omanikud ei ole nõus riigi poolt pakutud tingimustel nende maade arvamisega kaitseala koosseisu.	1. Kaitsealad on ühtsed terviklikud alad, mille keskelt ei saa välja lõigata neid maid, mille omanik pole nõus kaitsealasse kuuluma. Kaitsealused liigid ei ela või kasva ainult riigimaadel, seega tuleb piiranguid seada ka eraomandile. Kui eramaal asub väärtusi, mida on vaja rangemalt kaitsta, siis tsoneeritakse need sihtkaitsevööndisse. Näiteks, kui alal on II kaitsekategooria kaitsealune liik, keda ohustab metsaraie, siis on seal metsamajandamine edaspidi keelatud ja metsakoosluste areng tagatakse loodusliku protsessina. Kui eramaad jäävad väärtusliku metsamassiivi keskele, siis ei saa neid sihtkaitsevööndist välja jätta. Kaitseala vööndid peaksid kulgema ühtlaselt, et hoida servaeefekti tekkimise tase madalamal. Servade

		tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Eramaaadel, mis jäävad piiranguvööndisse, on säästlik metsamajandamine lubatud. Metsamajandus ei ole keelatud, maastiku muutused peaks toimuma pikema perioodi vältel ja elustikku säästvalt. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad metsakooslused. Kaitseala üks kaitse-eesmärke on metsase maastikuilme säilitamine.
	2. Juhite tähelepanu põhiseaduse (edaspidi PS) §-le 32, mille kohaselt on igaühe omand puutumatu ja võrdselt kaitstud. Omandit võib omaniku nõusolekuta võõrandada ainult seaduses sätestatud juhtudel ja korras üldistes huvides õiglase ja kohese hüvituse eest. Eesti Erametsaliidu hinnangul tuleb kaitseala moodustamise käigus teha kinnistute omanikele konkreetne pakkumine, millist hinda on riik valmis konkreetse kinnistu eest maksma.	2. Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja looduskaitseseaduse alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad. Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Neid

		eesmärke saab lugeda õiguspäraseks, kuna abinõud, mis soodustavad eesmärgi saavutamist, on õiguslikult sobivad: kaitseala moodustamine ja loodusväärtusi kahjustavatele tegevustele piirangute seadmine aitab kaasa kaitseala eesmärkide täitmisele. Abinõu on vajalik, kui eesmärki ei ole võimalik saavutada mõne teise isikut vähem koormava abinõuga, mis on vähemalt sama efektiivne. Kaitse-eeskirja regulatsiooni eesmärgi (loodusväärtuste säilimine) täitmiseks ei ole muid vähemalt sama efektiivseid, kuid isikuid vähem koormavaid meetmeid. Abinõu mõõdukuse üle otsustamiseks tuleb kaaluda ühelt poolt isikutele antud õigusesse sekkumise ulatust ja intensiivsust, teiselt poolt aga eesmärgi tähtsust. Eesti loodusväärtuste säilimine on oluline eesmärk. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad. Kaitse-eeskirjaga alale seatud eesmärk kaalub üles omandiõiguse ja ettevõtlusvabaduse riive. Omaniku nõusolekuta ei võeta kelleltki omandit ära. Maa omandamine riigile kui ka kompensatsiooni maksmine toimub Eesti Vabariigis kehtiva õiguse alusel. Omanikel on võimalus sihtkaitsevööndisse jäävat maad pakkuda riigile omandamiseks või taotleda seal Natura metsatoetust. Samuti on kaitsealale jääval maal maamaksusoodustus. Kui Erametsaliidu poole pöörduvad metsaomanikud, kes pole kehtivatest õiguslikest alustest teadlikud, siis palume ka Erametsaliidul neid metsaomanikele selgitada. Maa
--	--	---

	3. Käsitlemata on piiranguvöönditesse jäävate kinnistute omanikele piirangute talumise hüvitamise mehhanism.	riigile omandamist ja kompensatsioonide maksmist ei saa reguleerida kaitseala kaitse-eeskirjaga. Erametsaliidul on alati võimalik teha seadusandluse muutmiseks ettepanekuid. 3. 2022. aasta riigieelarves on eraldatud täiendavad 1,1miljonit eurot looduskaitseliste piirangute hüvitamiseks eramaadel, et ka väljaspool Natura 2000 võrgustikku piiranguvööndites asuvate metsade omanikud toetust saaksid (Keskkonnaministeeriumi pressiteade, 28.09.2021).
Härjaaugu (19801:002:6810) Väänatammi tee 52 (19801:001:2640)	Ei ole huvitatud looduskaitseala moodustamisest. Soovib maadevahetust.	Sõrve looduskaitseala moodustatakse selleks, et kaitsta, säilitada, taastada ja tutvustada terviklikku loodusmaastikku, maastikuilmet, alal asuvaid looduslikke ja poollooduslikke kooslusi, elustiku mitmekesisust ja kaitsealuseid liike. Härjaaugu katastriüksus kuulub moodustatavasse Tugamanni sihtkaitsevööndisse, mille kaitse-eesmärk on metsakoosluste taastamine ja nende arengu tagamine loodusliku protsessina, looduse mitmekesisuse säilitamine ja kaitsealuste liikide elupaikade kaitse. Härjaaugu katastriüksusele jääb III kaitsekategooria kaitsealuse liigi värbkaku elupaik ning katastriüksusel asuvad vanemad metsad moodustavad teiste vanemate metsadega ühtlase terviku, mis pakub elupaiku kaitsealal elavatele liikidele ja looduslikule arengule jättes aitab säilitada sealset liigilist mitmekesisust. Väänatammi tee 52 katastriüksus kuulub moodustatavasse Sõrve piiranguvööndisse, mille kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Väänatammi tee 52

		katastriüksusele jäävad III kaitsekategooria kaitsealuste liikide öösorri ja händkaku elupaigad. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad poollooduslikud kooslused ja metsakooslused. Katastriüksused moodustavad koos teiste katastriüksustega ühtse terviku. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaeefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Kinnistute vahetamist enam ei praktiseerita. Kaitstavat loodusobjekti sisaldava või kaitsealal, hoiualal, püsielupaigas asuva kinnisasja omandab riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga kinnisasja väärtusele vastava tasu eest, kui kaitsekord piirab oluliselt ala sihtotstarbelist kasutamist. Oluliseks piiranguks on näiteks uuendusraie täielik keeld metsamaal. Teil on võimalus pärast kaitseala moodustamiseks riigile omandamiseks pakkuda Härjangu katastriüksust. Riik omandab kinnisasja peale kaitseala moodustamist ja kaitse-eeskirja kinnitamist. Kaitstavat loodusobjekti sisaldava kinnisasja riigile omandamist reguleerib looduskaitseseaduse § 20 ning Vabariigi Valitsuse 08.07.2004
--	--	--

		määrus nr 242. Piiranguvööndisse jääval maal on mõningane majandustegevus lubatud, sh metsamajandus, seega ei peeta seda kaitsekorda oluliselt piiravaks. Piiranguvööndis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha, veerraie kuusikutes langi pindalaga kuni 2 ha ja aegjärkne ning häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Piiranguvööndis ei saa metsamaale püstitada hooneid. Kuna samale alale jääb ka Harku rohevõrgustiku Sõrve tuumala, siis on juba praegu seal hoonete püstitamine keelatud. Harku valla üldplaneeringu kohaselt kattuvad range režiimiga looduslikud haljasmaad suures osas rohevõrgustiku tuumaladega ning kaitsealadega. Range režiimiga looduslikul haljasmaal on ehitustegevus, va tehniliste kommunikatsioonide rajamine, keelatud¹. Keskkonnaamet ei tsoneeri Härjaaugu ja Väänatammi tee 52 katastriüksuseid planeeritavast Sõrve looduskaitsealast välja.
Vana-Sõrvemetsa (19801:001:0999)	1. Ettepanek jätta lähiümbruskonna erametsad piiranguvööndisse, mis võimaldaks jätkuvalt metsa kasutust püsimetsana.	1. Kui alal asub väärtusi, mida on vaja rangemalt kaitsta, siis tsoneeritakse need sihtkaitsevööndisse. Näiteks, kui alal on II kaitsekategooria kaitsealune liik (praegusel juhul valgeselg-kirjurähni elupaik), keda ohustab metsaraie, siis on seal metsamajandamine edaspidi keelatud ja metsakoosluste areng tagatakse loodusliku protsessina. Kuna tulevikku ei saa ette ennustada ja kindlalt väita, et keegi oma maid või raieõigust ära ei müü ning kõiki maaomanikke tuleb võrdselt kohelda, siis ranget kaitset vajavatel maadel on vaja kehtestada sihtkaitsevööndi kaitsekord. Püsimetsandus ei ole kahjuks lahendus alade puhul, mis vajavad

	2. Ei saa nõustuda Keskkonnaameti põhjendusega arvata valgeselg-kirjurähni elupaiga ohustamise tõttu kinnistu metsamaa sihtkaitsevööndisse, sest see mets on kujunenud just senise kasutusviisi tõttu talle sobivaks. Samuti jääb arusaamatuks, kui kaitse-eesmärgiks on valgeselg-kirjurähni elupaikade kaitse, siis miks piisab piiranguvööndi kaitsekorrast riigimetsa kvartalil WA065, kus leidub talle kõige ulatuslikumalt sobivat sangleppadega soostuvat segametsa. 3. Jääb arusaamatuks, miks peaks olema sihtkaitsevööndis nõukogude ajal istutatud kuuseistandused nii Toomametsa kui Vana-Sõrvemetsa maaüksustel ja võimalik, et sanitaarraie nime all tehtud lageraiealale istutatud kuuseistandus Laasiku maaüksusel.	rangemat kaitset. Püsimetsandusega on võimalik mets kujundada ikkagi pargilaadseks alaks, kus ei ole lamapuitu või püstiseid surnuid puid, mis pakuks elu- või toitumispaiku erinevatele organismidele. 2. Keskkonnaamet on kasutanud sihtkaitsevööndi piiritlemisel Sõrve looduskaitseala moodustamiseks valminud ekspertiisi ning keskkonnaregistris olevaid andmeid. Valgeselg-kirjurähni elupaik on registreeritud Teie maale ja kõrvalkinnistutele. Nimetatud riigimetsa kvartalil ei ole kaitsealuseid liike registreeritud. Seal ei ole ka ühtlast metsamassiivi, mistõttu piiritleti see ala piiranguvööndisse. 3. Need kuusikud on jäetud sihtkaitsevööndisse, kuna moodustavad ümbritsevate metsadega ühise tervikliku metsaala. Kaitsekorralduskava koostades, mida tehakse peale kaitse-eeskirja kinnitamist, on võimalik määrata antud kuusikutesse kujundusraied, et need looduslikumaks kujundada. Keskkonnaametil on võimalik kaitsekorralduskavas ette nähtud eesmärkidel ja kohtades kultuurkuusikute raiet lubada. Sellistel juhtudel on raie eesmärgiks kiirendada ümbritseva metsaalaga, kus metsa looduslikkus on paremini säilinud, sarnase koosluse tekkimist.
Runtsimetsa (19801:001:1064)	Ei ole nõus Runtsimetsa kinnistu kaitsealasse hõlmamisega.	Keskkonnaamet ei arvesta tehtud ettepanekuga, kuna Runtsimetsa katastriüksuse metsaosa, mis on kaitsealasse arvatud, moodustab kõrvalkinnistute metsaga ühtse

		terviku. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Sõrve piiranguvööndi kaitsekord võimaldab siiski metsa majandada ja hooldada. Kaitseala valitseja nõusolekul on piiranguvööndis lubatud lageraie hall-lepikutes langi pindalaga kuni 1 ha, veerraie kuusikutes langi pindalaga kuni 2 ha ja aegjärgne ning häilraie langi pindalaga kuni 2 ha. Kaitsealasse jääval maal ei saa metsamaale püstitada hooneid. Kuna samale alale jääb ka Harku rohevõrgustiku Sõrve tuumala, siis on juba praegu seal hoonete püstitamine keelatud. Harku valla üldplaneeringu kohaselt kattuvad range režiimiga looduslikud haljasmaad suures osas rohevõrgustiku tuumaladega ning kaitsealadega. Range režiimiga looduslikul haljasmaal on ehitustegevus, va tehniliste kommunikatsioonide rajamine, keelatud.
Jüriküla (19801:001:0179) Jürimetsa (19801:001:2206)	Ei nõustu katastriüksuste hõlmamisega planeeritavasse Sõrve looduskaitseala piiranguvööndisse, kui ei saa selle eest kompensatsiooni nagu Natura aladel.	Jürimetsa katastriüksus kuulub täielikult ning Jüriküla katastriüksus osaliselt moodustatavasse Sõrve piiranguvööndisse, mille kaitse-eesmärk on metsakoosluste elustiku mitmekesisuse, poollooduslike koosluste ja kaitsealuste liikide kaitse. Piiranguvöönd on puhervööndiks kaitsealuste liikide

		pesapaikade ja majandusmetsade vahel, see vähendab väljastpoolt tulevaid häiringuid ning säilitab alal asuvad poollooduslikud kooslused ja metsakooslused. Teile kuuluvad katastriüksused moodustavad koos teiste piiranguvööndisse kuuluvate katastriüksustega ühtse terviku. Kaitseala välispiir peaks kulgema ühtlaselt, et hoida servaeefekti tekkimise tase madalamal. Servade tekkimist peetakse kõige tähtsamaks osaks metsade fragmenteerumisel. Avatud metsaserv puutub paratamatult kokku palju suurema peale langeva valgusega, mis mõjutab oluliselt elupaiga mikrokliimat. Teiste abiootiliste tegurite hulka kuuluvad veel kõrgem temperatuur ja tuul ning vähenev üldine niiskustase või mulla niiskuse muutus, mille tagajärjel muutub metsa ülesehitus ja liikide koosseis. Seega Keskkonnaamet ei tzoneeri katastriüksuseid planeeritavalt Sõrve looduskaitsealalt välja. Maamaksuseaduse § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Lisaks on 2022. aasta riigieelarves täiendavad 1,1 miljonit eurot looduskaitseliste piirangute hüvitamiseks eramaadel, et ka väljaspool Natura 2000 võrgustikku piiranguvööndites asuvate metsade omanikud toetust saaksid (Keskkonnaministeeriumi pressiteade 28.09.2021). Seega on astutud samme toetamaks maaomanikke ka mitte-Natura aladel.
--	--	---

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini tagada koosluste ja seal leiduvate liikide kaitse. Kehtestatav kaitsekord arvestab ala eesmärgiks olevate väärtuste kaitse vajadusi ja selle rakendamine tagab nende säilimise.

Kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii strateegia Euroopa 2020 kui ka tegevuskava Ressursitõhus Euroopa. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud Euroopa Liidu elurikkuse strateegia aastani 2030 (EU Biodiversity Strategy for 2030), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2030. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Määruse jõustumisel on positiivne mõju sotsiaalvaldkonnale, kuna selle kaitsealaga säilitatakse suur maa-ala, kus saab edaspidi rekreatiivseid tegevusi ellu viia. Kuna Harku Vallavalitsus tegi kaitseala moodustamise ettepaneku, siis mõjub määruse jõustumine positiivselt ka regionaalarengule, aidates kaasa Harku valla üldplaneeringuga seatud eesmärkide täitmisele, milleks on säilitada traditsiooniline asustusstruktuur koos külamiljööga, mille oluliseks komponendiks on ulatuslikud looduslikud alad. Selline muster aitab hoida Harku valla väärtusi – loopealseid niidualasid, metsapiirkondi ning kasutada säästlikult looduslikke ressursse (Harku valla üldplaneeringu seletuskiri).

Määruse jõustumisel puudub oluline mõju riiklikule julgeolekule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Määruse jõustumisel on mõju majandusele. Eesti Geoloogiateenistuse uurimustöö aruandes „Ehitusmaavarade levik, kaevandamine ja kasutamine Harju maakonnas“ (Rakvere, 2018) on kirjas, et Sõrve looduskaitseala moodustamisega väheneb Harku maardlas ehituslubjakivi kaevandatav varu 37 miljoni m³ ulatuses. Arvestades Vabariigi Valitsuse 07.07. 2016. a määruse nr 75 „Riigile kuuluva maavara kaevandamisõiguse tasumäärad“ lisas 1 toodud määrasid, oleks kaitsealale jääva varu kasutamise eest saadav tasu ca 100 miljonit eurot. Kavandatav Sõrve looduskaitseala kattub kolme maardlaga (Muraste, Sõrve (Rannamõisa), Harku). 612,5 ha (eramaad 175,4 ha, riigiomand 401,5 ha, 28,9 ha omand välja selgitamata, 6,7 ha munitsipaalmaa) ulatuses kattub kavandatav kaitseala Harku lubjakivimaardlaga, kus kasuliku kihi moodustab kõrgemargiline ehituslubjakivi. Keskkonnaametis on menetluses kolm geoloogilise uuringuloa taotlust (kokku 175 ha) ja üks maavara kaevandamise keskkonnaloa taotlus (11 ha). Koostamisel on Harju maavarade teemaplaneering, mille käigus antakse hinnang olemasolevatele varudele ja varustuskindlusele. Materjalidega saab tutvuda <https://www.riigiplaneering.ee/maakonnaplaneeringud/harju-maakonna-maavarade-teemaplaneering/harju-maakonna-maavarade>

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Teadaolevalt vastuolusid kehtivate planeeringutega ei ole, mistõttu oluline mõju selles küsimuses puudub. Eelnõu avalikustamise käigus saadeti kohalikele omavalitsustele ja maaomanikele arvamuse avaldamiseks eelnõu materjalid. Selle käigus ei esitatud vastuväiteid, et määruse jõustumine takistaks kehtivate planeeringute

teostamist. Looduskaitseaduse § 9 lõike 7 punktide 3 ja 4 järgi on avalikustamise üks eesmärk saada menetlusosalistelt neile teadaolevaid andmeid, mis on eelnõuga seotud.

Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 kaasneb määruse jõustumisega kohaliku omavalitsuse maamaksutulude vähenemine. Maamaksuseaduse § 4 lõike 3 kohaselt hakkab maamaksusoodustus kehtima kaitse-eeskirja jõustumisele järgneva aasta 1. jaanuaril. Maamaksuseaduse § 4 lõike 1 punkti 1¹ kohaselt kaitsealade sihtkaitsevööndi maalt maamaksu ei maksta ja § 4 lõike 2 kohaselt looduskaitseaduse §-s 31 sätestatud piiranguvööndi maalt makstakse maamaksu 50% maamaksumäärast. Maamaksu laekub Harku vallale vähem ligikaudu 7300 eurot aastas ja Saue vallale vähem ligikaudu 334,6 eurot aastas.

Vastavalt looduskaitseaduse §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Sõrve looduskaitsealal on selliseid eramaid ligikaudu 273,3 ha. Maa-ameti tehingute andmebaasi alusel toimus Harku vallas 2021. aastal 729 ha maatulundusmaaga 139 tehingut kogusummas 13 980 080 eurot, seega on ühe hektari maatulundusmaa hind keskmiselt 19 177 eurot ning sihtkaitsevööndis oleva 273,3 ha maatulundusmaa sihtotstarbega eramaa riigile ostmise korral oleks selle hind ligikaudu 5 241 091,7 eurot.

Kaitsealale jääb hooldamist vajavat lubjarikast aruniitu 2,8 ha. Lisaks on umbes 100 ha rohumaid, mis võivad olla potentsiaalsed poollooduslikud kooslused. Kehtivad toetusmäärad poollooduslike koosluste hooldamiseks on 150 eurot hektari kohta. Poolloodusliku koosluse hooldamisse võtmisega kaasneks riigile määruse kehtestamisega lisakulu 420 (+ 15 000) eurot aastas.

Sõrve looduskaitseala moodustamisega arvatakse kaitseala koosseisu 1293,1 ha riigi metsamaad (millest oli varem juba 113 ha sihtkaitsevööndis püsielupaikadena ja vääriselupaikadena). Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutuste kohaselt jääb majandusmetsa range kaitse alla võtmisel riigil metsa majandamata jätmisel saamata tulu keskmiselt 156 eurot hektari kohta aastas. Sihtkaitsevööndisse tsoneeritakse täiendavalt 835,9 ha riigi omandis olevat metsamaad, sealt inventeerimisandmetega eraldisi on 828,9 ha. Arvestades alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu (615,7 ha), kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 96 049 eurot aastas. Piiranguvööndisse tsoneeritakse 344,2 ha riigi omandis olevat metsamaad, millest 288,4 ha-l on inventeerimisandmed. Vastavalt Riigimetsa Majandamise Keskuse arvutustele on majanduspiirangutega metsade kavandatavaks raiemahuks ligikaudu 1/10 majandusmetsa lankide keskmisest, seega ulatub iga-aastane saamata jäänud puidutulu piirangute seadmisel ligikaudu 140,4 euron hektari kohta aastas. Arvestades alal asuva küpse ja valmiva metsa osakaalu (172,8 ha), kus lähima kümne aasta jooksul oleks võimalik raiet teha, on saamata jääv tulu keskmiste määrade järgi ligikaudu 24 260 eurot aastas. Keskkonnaagentuuri uuringu kohaselt jääb keskmiselt 40% raieküpsedel aladel väljastatud metsateatistest realiseerimata (ebasoodsad ilmastikuolud, puiduturu olukord jne).

Eramaadel saamata jääva puidutulu arvutamise aluseks on võetud Natura 2000 metsaalade metsaressursi keskmine väärtus, mille alusel arvutati keskmine eeldatav aastane tootlus. Selle järgi on saamata jääv puidutulu sihtkaitsevööndis 134 eurot/ha ja piiranguvööndis 72 eurot/ha aastas. Käesoleva määrusega tsoneeritakse erametsa varem kaitseta maalt piiranguvööndisse 431,5 ha ja sihtkaitsevööndisse 252,4 ha, seega on saamata jääva puidutulu hinnanguline väärtus eramaal 58 830 eurot aastas.

Kaitsealal sihtkaitsevööndis asuva erametsamaa omanikule makstakse Natura 2000 toetust, et kompenseerida metsaalade majandamisest saamata jäänud tulu. Toetuse määr on alates 2023. a on sihtkaitsevööndis asuva metsaala ühe hektari kohta 134 eurot aastas. Sihtkaitsevöönditesse tsoneeritakse juurde erametsa 252,4 ha, makstav toetus on 33 821,6 eurot aastas. Erametsaomanikule hüvitatakse looduskaitseliste piirangute tõttu saamata jäävat tulu väljaspool Natura 2000 võrgustiku ala asuvas piiranguvööndis ühe hektari kohta 60 eurot aastas. Toetuse andmise tingimused ja kord on kehtestatud 22. aprilli 2015. a määrusega nr 39 „Natura 2000 erametsamaa toetus“. Piiranguvööndisse jääb 431,5 ha erametsamaad, makstav toetus on 25 890 eurot aastas.

SMI 2020 aruande järgi on Harjumaa keskmine metsa tagavara 201 tm/ha. Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liidu tellimusel Ernst & Young Baltic AS läbi viidud metsa- ja puidusektori sotsiaalmajandusliku mõju analüüsi kohaselt oli 2019. aastal ühe m³ puidu töötlemisel metsa- ja puidutööstuse poolt (metsamajandus, puidu töötlemine ja mööblitootmine) loodav lisandväärtus 193,3 eurot. Selle sees on ka metsaomanike saamata jääv puidutulu (toodud eespool). Sama uuringu järgi on ühe m³ puidu raiest laekuv otsene ja kaudne maksutulu 95 eurot raietsükli kohta. Keskkonnaagentuuri arvestuste järgi jääb majandusmetsa piiranguvööndisse tsoneerimisel võimalikust metsa majandamise mahust kasutamata eramaal ~70%, riigimaal RMK hinnangul 90%. Kui metsa tagavara oleks 201 tm/ha, jääks eeltoodud hinnangu järgi muudatuste tulemusel ning otsest ja kaudset maksutulu täiendavalt laekumata lühiperspektiivis hinnanguliselt ~32,5 miljonit eurot ja metsa- puidutööstuse poolt lisandväärtus loomata 66 miljoni euro ulatuses. Eeldusel, et selle muudatuse tõttu sektoris loodav lisandväärtus arvestuslikult väheneb, võib see mõjutada kuni ~21 töökohta metsa- ja puidutöötlemise sektoris. Arvutuse eelduseks on teoreetiline võimalus, et täna kaitse all mitteolev ressurss võetaks koheselt kasutusse, mis erinevate piirangute tõttu praktikas saaks realiseeruda vaid piiratud ulatuses (takistused metsaseaduses, ilmastikus, turuhinnas ja omaniku tahtes).

Looduse hüved ehk ökosüsteemiteenused on need looduse omadused, mis tagavad inimestele eluks vajaliku keskkonna nii globaalses, regionaalses kui ka piirkondlikus skaalas. Sõrve looduskaitsealal hinnati piirkonna ja Eesti elanikele oluliste loodushüvede pakkumist Keskkonnaagentuuri juhitud ELME projekti raames. Analüüs näitas, et Sõrve looduskaitseala on piirkonna jaoks väga oluline looduslikele liikidele elupaiga pakkumisel, ökosüsteemide sidususe tagamisel (elustiku liikumisvõimalused ja rohevõrgustiku toimimine), virgestustegevuste võimaldaja, loodusandide pakkuja ning loodusturismi toetaja.

Looduses tehtavate virgestustegevuste pakkumise hinnanguline rahaline väärtus Sõrve looduskaitsealal on üle 180 000 euro aastas, loodusturism (hinnatud välismaalt tulevate loodusturistide potentsiaalsete tarbijakulude alusel) on üle 420 000 euro aastas. Erinevatest loodusandidest on hinnatud mustikate, pohlade ja seente majanduslikku väärtust, mis Sõrve looduskaitsealal marjade puhul on ligikaudu 400 000 eurot aastas, söögiseentel ligikaudu 435 000 eurot aastas.

Tegu on olulise alaga kliimaregulatsiooni vaatest, st süsinikuvaru hoidmisel ja süsiniku sidumisel ökosüsteemidesse. Sõrve looduskaitsealal on metsa puitsesse biomassi seotud ligikaudu 180 000 tonni süsinikku (C), mille rahaline väärtus üle kantuna süsihappegaasi ekvivalentidesse (CO₂ekv) on ümardatult 52,8 miljonit eurot. Ala muldasse seotud hinnanguline summaarne orgaanilise süsiniku varu on ligikaudu 1,694 miljonit tonni, mis rahalises vääringus on üle poole miljardi euro. Süsinikuhinna rahalise vääringu määramisel rakendati looduse hüvede väärtuse hinnastamisel laialdaselt kasutatavat süsinikukaubanduse süsteemi (ETS – Emissions Trading System) CO₂ ekvivalendi hetkehinda (19.12.22, 85,6 eurot

tonni CO₂ ekvivalendi kohta). Sõrve looduskaitseala on seejuures pikaajaline süsiniku siduja– hinnanguliselt seotakse ainuüksi turbasse tuhandeteks aastateks 0,2–0,3 t süsinikku (C) ha kohta aastas. Sõrve looduskaitseala soomuldade (431,3 ha) ja gleistunud muldade (640,5 ha) pindalasid arvestades seotakse ala muldadesse süsinikku vähemalt 214,4–321,5 tonni aastas, eeldusel, et ala säilib looduslikuna ja seda ei majandata nõnda, et süsinikku vabaneb. Seega on ala looduslikus seisundis märgalana ehk olulise süsiniku sidujana säilitamine väga oluline olukorras, kus riigil on kohustus kasvuhoonegaaside emissioone oluliselt vähendada ja süsiniku sidumist suurendama hakata. Seejuures on oluline rõhutada looduslike tingimuste säilitamise ja parandamise olulisust, mille tagab sihtkaitsevööndi režiim. Potentsiaalne maakasutuse muutus (nt metsanduslik kuivendus) tooks kaasa lühiajalise süsinikusidumise kasvu puidus, aga summaarse süsinikuvaru kahanemise turba/mulla arvelt 1–3 t/ha aastas ja veel intensiivsema kuivenduse/turbavälja korral 4–6 t C ha/a kadu.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused, mis on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministeeriumitega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Siseministeerium kooskõlastas eelnõu ja Regionaal- ja Põllumajandusministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega. Märkused on kajastatud seletuskirja Lisa 1. Teised ministeeriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. EIS-i kaudu avaldas ka arvamust Foreko OÜ kelle märkused on kajastatud samas tabelis. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.

Lisa 1.

Arvamuse esitaja	Arvamuse kokkuvõte	Menetleja otsus
------------------	--------------------	-----------------

Regionaal-ja Põllumajandusministeerium	Maaparandussüsteemid ei ole arvel Põllumajandusametis, vaid maaparandussüsteemid on kantud maaparandussüsteemide registrisse ning selle registri volitatud töötleja on Põllumajandus- ja Toiduamet.	Seletuskiri täiendatud.
	Palume parandada Vabariigi Valitsuse määruse „Sõrve looduskaitseala moodustamine ja kaitse-eeskirja“ eelnõu seletuskirja tabelis 1 toodud perioodi 2023–2027 Natura 2000 erametsades elurikkuse soodustamise toetuse ühikumäär, sest see on alates 2023. aastast metsamaa ühe hektari kohta 134 eurot kalendriaastas.	Seletuskiri täiendatud.
	Teeme ettepaneku välja tuua ka asjaolu, et moodustatav looduskaitseala kattub koostamisel oleva Harju maakonna maavarade teemaplaneeringu alaga ning avaldab mõju planeeringulahendusele.	Seletuskiri täiendatud.
	Teeme ettepaneku sama eelnõu seletuskirja punktis 3 nimetatud sidus- ja sihtrühmi Sõrve looduskaitseala kaitse-eeskirja eelnõu menetluse lõpptulemustest teavitada, kui seda ei ole juba tehtud	Kõiki huvi- ja sihtrühmi teavitatakse, kui eelnõu on Vabariigi Valitsuse poolt kinnitatud.

Foreko OÜ	Arvestamata jäänud erametsamaa omanikele tekkiv kahju (sh saamata jääv tulu). Kaitse-eeskirjaga nähakse piiranguvööndis ette väga ranged raiepiirangud, mis on võrreldavad sihtkaitsevööndis kehtivate piirangutega.	Toetuse määrade väljatöötamisel on võetud arvesse puidu aastast juurdekasvu ehk kompenseeritakse aastase juurdekasvu ulatuses saamata jäänud tulu. Erinevalt sihtkaitsevööndist on piiranguvööndis mõõdukas majandamine lubatud. Tuleb arvestada vaid uuendusraiele seatud tingimusi.
	Ei ole aru saada, millistele andmetele tuginedes on hinnatud virgestustegevuste, loodusturismi, loodusandide ja söögiseente majanduslikku väärtust.	Kalkulatsioonid on tehtud ELME projekti raames. Projekti enda ja selle algoritmidega saab tutvuda Keskkonnaagentuuri kodulehel https://keskkonnaagentuur.ee/elme
	Välja on toomata, mille alusel leitakse, et hinnanguliselt seotakse ainuüksi turbasse tuhandeteks aastateks 0,2–0,3 t süsinikku (C) ha kohta aastas ning sellest tulenevalt ka põhjendamata järeltus, et Sõrve looduskaitseala soomuldade (431,3 ha) ja gleistunud muldade (640,5 ha) pindalasid arvestades seotakse ala muldadesse süsinikku vähemalt 214,4–321,5 tonni aastas.	Kalkulatsioonid on tehtud ELME projekti raames. Projekti enda ja selle algoritmidega saab tutvuda Keskkonnaagentuuri kodulehel https://keskkonnaagentuur.ee/elme
	Ala süsiniku sidumise aspektide juures on peamine rõhk mulla süsiniku sidumise võimel (lk 93), kuid see ei näita ala tegelikku mõju kliimale. Nimelt tuleb ala kasvuhoonegaaside sidumise võime hindamisel arvestada kogu kasvuhoonegaaside	Seletuskiri täiendatud. Lisatud on ka puitmesse biomassi seotud süsiniku kogused. Süsiniku sidumist puittoodetesse ei ole võimalik kalkuleerida, kuna eelnevalt ei ole teada, mis ulatuses toodetakse pikaajalisi puittooteid.

	bilansiga (sh süsiniku sidumisega taimsesse biomassi). Ka on süsiniku aspektide juures jäänud täielikult arvestamata võimalus siduda süsinikku pikaaegselt puittoodetesse.	
	Tegemata on analüüs, millest selguks, kui suured on planeeritava Sõrve kaitseala tekitamisega riigile võetavad kohustused kaitsekorralduskavas ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste teostamiseks vajalikus mahus ning kas need vahendid on reaalselt olemas. Samuti ei ole analüüsitud seda, kas planeeritav Sõrve looduskaitseala aitab täita kogu riigi looduskaitse eesmäärke või annab sama või parema tulemuse see, kui jätta nimetatud kaitseala moodustamata ja suunata sama suured rahalised vahendid juba olemasolevate kaitstavate alade kaitsekorralduskavades ettenähtud kaitsekorralduslike tegevuste teostamiseks vajalikus mahus.	Kaitsekorralduslikud tegevused selguvad kava koostamise käigus ja siis hinnatakse ka rahastamise võimalusi. Uute alade kaitse alla võtmine on põhjendatud, kuna piirkond on kõrge looduskaitse väärtusega (sh esinevad mitmed I ja II kaitsekategooria liigid ja ohustatud elupaigad) ja see aitab see kaasa riiklike eesmärkide saavutamisele.